

2020
3.

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

FIBINÉ BABOS BARBARA: A közszolgálati alapkompenciák megjelenése a büntetés-végrehajtásban

FAGGYAS ATTILA: A katonai és a rendvédelmi harctéri egészségügyi ellátás jogszabályi háttérének dilemmái Magyarországon

GYULAY DÁNIEL: Strasbourg helyesbít, avagy a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülése az Emberi Jogok Európai Bírósága döntéseiben

SZABÓ ANDREA – MÁTYÁS SZABOLCS: A modern rendőrtisztképzés kínai megoldása

NÁNÁSI LÁSZLÓ: Hajóbaleset a Dunán 1868-ban

KORINEK LÁSZLÓ: A híd

KÖNYVISMERTETÉS: A magyar börtönügy kodifikációs csomópontjai

INTERJÚ: A diagnózisalapú felzárkózási stratégia és annak végrehajtása

68.
évfolyam

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

68. ÉVFOLYAM

2020/3. SZÁM

BELÜGYI SZEMLE

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK	Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, Belügyminisztérium	
TITKÁR	Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár	
TAGOK	Dr. Balogh János	Dr. Dános Valér
	Dr. Finszter Géza	Dr. Frech Ágnes
	Dr. Góra Zoltán	Dr. Janza Frigyes
	Dr. Kiss Zoltán	Dr. Koltay András
	Dr. Korinek László	Dr. Nyíri Sándor
	Dr. Szabó Hedvig	Dr. Tóth Mihály
	Dr. Tóth Tamás	Dr. Vereckei Csaba Iván

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ	Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES	Dr. Hornyik Zsuzsanna
FELELŐS SZERKESZTŐ	Dr. Szabó Csaba PhD r. őrnagy
OLVASÓSZERKESZTŐ	Végh Zsuzsanna
IDEGENNYELVI SZAKLEKTOR	Prof. Dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár
MUNKATÁRSÁK	Dr. Hertelendi Lajos r. alezredes, Luda Henrietta, Csala Károly r. ezredes, Kecskés Nikolett, Havasi József Varga Anita
SZERKESZTŐSÉG	2090 Remeteszőlős, Nagykovácsi út 3. Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600 szerkesztoseg@belugyiszemle.hu www.belugyiszemle.hu
ISSN	2062-9494 LXVIII. évfolyam
FELELŐS KIADÓ	Belügyminisztérium www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium 1051 Budapest, Nádor u. 2.
KÉPSZERKESZTŐ	Botlik László
NYOMDA	Duna-Mix Kft
FELELŐS VEZETŐ	Szokolczai Lóránt bv. ezredes

Megjelenik havonta.

	Szerkesztőségi előszó	5
FIBINÉ BABOS BARBARA	A közszolgálati alapkompenciák megjelenése a büntetés-végrehajtásban	7
FAGGYAS ATTILA	A katonai és a rendvédelmi harctéri egészségügyi ellátás jogszabályi hátterének dilemmái Magyarországon	19
GYULAY DÁNIEL	Strasbourg helyesbít, avagy a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülése az Emberi Jogok Európai Bírósága döntéseiben	57
SZABÓ ANDREA – MÁTYÁS SZABOLCS	A modern rendőrtisztképzés kínai megoldása	73
NÁNÁSI LÁSZLÓ	Hajóbaleset a Dunán 1868-ban	89
KORINEK LÁSZLÓ	A híd	99
SZABÓ CSABA	A magyar büntetőjog kodifikációs csomópontjai	111
HORNYIK ZSUZSANNA	A diagnózisalapú felzárkózási stratégia és annak végrehajtása	113

- FIBINÉ BABOS BARBARA** bv. alezredes, osztályvezető, pszichológiai osztály
Fiatalokorúak Büntetés-végrehajtási Intézete, Tököl
- FAGGYAS ATTILA** dr. rendőr orvos alezredes, főosztályvezető főorvos
Terrorelhárítási Központ, Művelési Igazgatóság
Speciális Egészségügyi Főosztály
- GYULAY DÁNIEL** Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar
- MÁTYÁS SZABOLCS** Dr. PhD, rendőr őrnagy, egyetemi adjunktus,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi
Kar, Nyomozáselméleti Tanszék
- SZABÓ ANDREA** Dr. PhD, pénzügyőr ezredes, tanszékvezető,
egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar, Vám- és Pénzügyőri Tanszék
- NÁNÁSI LÁSZLÓ** Dr. PhD, c. egyetemi docens, Szegedi
Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
Magyar Jogtörténeti Tanszék
- KORINEK LÁSZLÓ** professor emeritus, Magyar Tudományos Akadémia
rendes tagja, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és
Jogtudományi Kar, Kriminológiai és Büntetés-
végrehajtási Jogi Tanszék
- SZABÓ CSABA** Dr. PhD, rendőr őrnagy, tanácsadó, felelős szerkesztő
Belügyminisztérium, Belügyi Szemle

SZERKESZTŐSÉGI ELŐSZÓ

Kedves Olvasó!

A Belügyi Szemle évtizedes munkájának szellemiségéhez mértén méltán gondolhatjuk azt, hogy a szűkebb értelemben vett belügyi szakma és a folyóiratban megjelenő tudományterületek művelői joggal tartanak igényt egy olyan folyóírra, amely dinamikusan, szakmai-tudományos szempontból is igényesen reagál az újonnan felmerülő szakmai kérdésekre és kihívásokra, valamint a kor digitális elvárásait is szem előtt tartja. A múlt év nyarán megkezdett építkezésünk töretlen ütemben halad előre, s az elmúlt hónapokban sokat hangoztatott *Hamarosan érkezünk...* szlogenünk – mely elinduló honlapunkban ölt testet – rövidesen tartalommal telik meg, ezzel is bővítve tudományterületeink művelőinek digitális képességeit. A Belügyi Szemle 2020. márciusi számában megjelenő tanulmányok, valamint a vonatkozó tudományterületeket bemutató írások (könyvrecenzió, interjú) nagyon erős együttest alkotnak, amelyeket jó szívvel ajánlunk az olvasó figyelmébe.

Márciusi lapszámunkban új rovattal jelenkezünk. A Fórum elnevezésű rovat a szerkesztőségnek azon törekvését erősíti, miszerint a folyóirat egyfajta tudományos-szakmai információfúziós és információmegosztó szerepet is kíván betölteni. E rovatban egyaránt helyet kapnak a tudósok, kutatók, rendvédelmi szakemberek tanulmányai mellett a kötetlenebb stílusban megfogalmazott szakmai, tudományos jellegű írások, elmélkedések, módszertani javaslatok. Hangsúlyozni kívánjuk, hogy az itt megjelenő közleményekkel a szerkesztőség nem minden esetben vállal nézetazonosságot, ugyanakkor kérjük olvasóinkat, hogy új kezdeményezésünkkel, valamint e rovatban megjelenő írásokkal kapcsolatos véleményüket, észrevételeiket és javaslataikat küldjék meg részünkre.

Fibiné Babos Barbara *A büntetés-végrehajtásban megjelenő kompetenciák jellegzetességei – a személyi állomány vonatkozásában* című tanulmányában a büntetés-végrehajtás személyi állományának egyes jellegzetes kompetencia-követelményeit, illetve azok hatásait és lehetséges következményeit vizsgálja speciális munkakörnyezetben. A szerző a pszichés terhelhetőség és az érzelmi intelligencia, mint közszolgálati alapkompenciáknak részletes bemutatására vállalkozik, kiemelve a büntetés-végrehajtásban betöltött szerepeket a személyi állomány vonatkozásában.

Gyulay Dániel *Strasbourg helyesbít, avagy a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülése az Emberi Jogok Európai Bírósága döntéseiben* című tanulmányában olyan lényeges kérdésre keresi a választ, mint hogy mennyire

egyeznek a hazai és az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata a becsületet és jó hírnevet érintő ügyekben. A kutatás központi kérdése az, hogy az alkalmazott korlátozás megfelel-e a demokratikus társadalomban szükséges korlátozás követelményének. A szerző konkrét ügyek bemutatásával elemzi az Emberi Jogok Európai Egyezménye 10. cikkének vonatkozásában a hazai gyakorlatot.

Faggyas Attila *A katonai és a rendvédelmi harctéri egészségügyi ellátás jogszabályi hátterének dilemmái Magyarországon* című tanulmányában a harctéri egészségügyi ellátás katonai és rendőri műveletek támogató-kiszolgáló tevékenységét mutatja be elemzés formájában. A szerző munkájában a társadalmi és rendvédelmi szakmai elvárásoknak megfelelő új, taktikai medicina tárgyú jogszabály megjelenésének szükségességére vonatkozó vizsgálatát mutatja be.

Szabó Andrea és Mátyás Szabolcs szerzőpáros *A modern rendőrtisztképzés kínai megoldása* című tanulmányukban egy tudományos igényű útibeszámoló keretei között mutatják be az olvasó számára tanulmányútjuk tapasztalatait a modern kínai rendőrtisztképzés sajátosságairól.

Nánási László *Hajóbaleset a Dunán 1868-ban* című tanulmányában a magyarországi folyami gőzhajózás első balesetéről nyújt korhű történelmi beszámolót a korabeli források felhasználásával.

A Fórum rovatba helyeztük el Korinek László *A híd* című írását. A szerző munkájában egy új elgondolás és kezdeményezés alapjait fekteti le. Tanulmányában az idegen nyelvű rendészeti szacikkek szemlélésének fontosságát hangsúlyozza, mert az ezekből származó ismeretek elengedhetetlenül fontosak a magyar szakemberek ismeretanyagához. A szerző szakmai megállapításának lényege, „... *hogy a Nemzetközi Rendészeti Figyelővel hidat verjünk a létező külföldi szakismeretek és a magyar rendészeti gyakorlat között, s összekössük az ígéretes doktorjelöltek elméleti tudását és a rendőri praxist.*”

Szabó Csaba könyvismertetésében Pallo József *A magyar börtönügy kodifikációs csomópontjai* című kötetének bemutatására vállalkozik. A kötet célja megismertetni a büntetés-végrehajtási jognak, mint relatíve jogágnak kevésbé ismert előzményeit, valamint a 19. és 20. század kodifikációs kísérleteinek és eredményeinek viszontagságoktól nem mentes háttér-ismereteit.

E havi lapszámunkban interjút közlünk Vecsei Miklóssal, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alelnökével. A beszélgetés során a felzárkóztatás megvalósításán kívül szóba került a családon belüli erőszak is, valamint az is, hogy miért jó, hogy a belügyminiszter felügyelete alá került a felzárkóztatási program végrehajtása, és mekkora a társadalom felelőssége a vonatkozó kérdésekben. Mindezekre a kérdésekre választ kapunk az interjúban.

Tartson velünk márciusban is, hasznos időtöltést és jó olvasást kívánunk!

Szerkesztőség

A közszolgálati alapkompenciák megjelenése a büntetés-végrehajtásban

Core competencies of public services appearing in law enforcement

Absztrakt

A büntetés-végrehajtás személyi állománya kiemelt szerepet játszik a szervezet célkitűzéseinek elérésében, mind a biztonságos működés, mind a reintegrációs törekvések megvalósulása terén. Az állomány pedagógiailag és pszichológiailag egyaránt megfelelő képzettsége, felkészültsége elengedhetetlen annak érdekében, hogy a veszélyeztető körülmények ellenére adekvát szakmai döntések és lépések, optimális helyzetmegoldások szülessenek. Mindez kiemelt követelményeket támaszt a szervezettel felé. Jelen tanulmány a büntetés-végrehajtás személyi állományának egyes jellegzetes kompetencia-követelményeit vizsgálja, azok hatásait és lehetséges következményeit a speciális munkakörnyezetben. A pszichés terhelhetőség és az érzelmi intelligencia, mint közszolgálati alapkompenciák részletes bemutatására vállalkozom, különös tekintettel a büntetés-végrehajtásban betöltött szerepükre, a személyi állomány vonatkozásában.

Kulcsszavak: pszichés terhelhetőség, érzelmi intelligencia, reziliencia, protektív tényező, pozitív erőforrás, pozitív pszichológia

Abstract

The personnel of law enforcement play a pivotal role in reaching the organization's objectives, both in the field of safe operation and in realizing reintegration efforts. Qualification and know-how of personnel – both educational and psychological – is necessary to reach adequate professional decisions and steps, and optimal solutions in spite of risky conditions. All that lay down special requirements for the organization. This study reviews characteristic competence requirements on law enforcement personnel and their effects and possible consequences in the special work environment. I intend to introduce psychic workload capacity and emotional intelligence in details, as basic competences in public service, with special regard to their role in law enforcement.

Keywords: psychic workload capacity, emotional intelligence, resiliency, protective factor, positive resource, positive psychology

A büntetés-végrehajtás speciális munkakörülményei

A büntetés-végrehajtásban jelenlévő, veszélyteli környezet és egyéb ártalmak mindennapos kísérői az ott dolgozó személyi állománynak: a munkakörnyezet fizikailag elszigetelt a társadalomtól, emellett a munka alanyaiként szereplő fogvatartottak specifikus rizikótényezők a munkavégzésben. A büntetés-végrehajtás személyi állománya egy olyan speciális környezeti feltételrendszerben végzi munkáját, amelyben különböző súlyú bűncselekményt elkövetett, jogai-ban korlátozott, személyi szabadságától megfosztott egyénekkkel, azok közvetlen vagy közvetett környezetében teljesíti szolgálati kötelezettségeit (Módos, 2003).

A biztonsági és a büntetés-végrehajtási feladatok – mint a szervezeten belül a két leghangsúlyosabb terület – egymást támogatva és kiegészítve történő teljesülése alapkövetelmény, ugyanis az optimális büntetés-végrehajtási/reintegrációs tiszti feladatok hozzájárulnak a biztonsági rendszer hatékony működéséhez (Sztodola, 2017). A büntetés-végrehajtás szervezetének jellegzetessége, hogy személyzet nélkül a feladatok nagymértékben sérülnek, szolgáltatellátásra gyakorlatilag képtelenné válik. Emellett a szervezeten belül visszatérő elemként azonosítható a kiemelten magas munkaterhelés, a büntetés-végrehajtás „veszélyes üzemének” sajátossága (Hegyes, 2003).

A folyamatos készenléti állapot, a speciális helyzetekhez való alkalmazkodás kimerítheti a személyiség pszichés tartalékait, és akár a kiegészítő állapotát is előre vetítheti. A hivatásos állomány körében megjelenő kiegészítő és a magas vérnyomás kapcsolatát ismerteti tanulmányában Nagy (2013), mely összefüggés a prevenció szerepére, a szervezet egészségmegőrző és egészségfejlesztő funkciójára irányítja a figyelmet.

A büntetés-végrehajtás személyi állománya az elmúlt években egyre nagyobb figyelmet kapott, több vizsgálat is fókuszába helyezte a kollégákat érintő szervezeti hatásokat és speciális tényezőket (Csóti, 2015). Rózsa (2015) széleskörű kutatása az állomány általános elégedettségét elemezte. Az elégedettség vizsgálata során annak központi szerepére is kitért mind a személyes, a társas és a szervezeti tényezőkkel való összefüggésekben. Hegedűs és munkatársa (2016) tanulmánya szintén a személyi állományra fókuszált amellett, hogy a kollégák fogvatartottakkal kapcsolatos nézeteit, valamint a kommunikációs és motivációs eszköztár feltérképezését párhuzamosan vizsgálták. Az általuk készített interjúkban megfogalmazódik az az elvárás is, hogy a sikeres reintegráció, mint

büntetés-végrehajtási célkitűzés érdekében a büntetés-végrehajtásban dolgozók testi-lelki jóllétének a támogatása kiemelten fontos. A testi-lelki jóllét megőrzése pedig kulcsfontosságúnak bizonyult a hatékony munkavégzés szempontjából (Fiáth, 2015). Bár a személyi állományt érintő kiegészítés és a stressztényezők kapcsolatát több kutatás is vizsgálta (pl. Biró, 2009; Lehoczki - Szucsáki, 2017), a pszichés védőfaktorok szerepe, a szubjektív jóllét munkahelyi körülményeivel való összefüggései egyelőre nem kaptak kiemelt figyelmet. Jelen tanulmány kitér ennek a hiányzó területnek a fontos összetevőire is, a személyiség pozitív erőforrásaira, valamint az erőforrások kompetenciákkal való kapcsolódási lehetőségeire.

A kompetenciák jelentősége

A kompetencia fogalom népszerűsége tagadhatatlan, az elmúlt években kitüntetett figyelem kíséri több tudományterületen. A kompetenciák, mint jelentős rendszerező alapelvek komoly szerepet kapnak mind a pedagógia és oktatás, mind a kiválasztás és a képzés, fejlesztés területén a rendészeti szervek, az oktatási intézmények és a civil szervezetek működésében és HR stratégiájában egyaránt. A kompetencia fogalom a tudományos meghatározás szerint értelmi, érzelmi és motivációs tényezők összességét jelenti, megjelenése pedig alapvető pozitív változásokkal szolgált a pedagógia és a fejlesztés területén (Vass, 2009). Knausz (2009) tanulmányában a kompetencia három pillérének – ismeret, képesség, attitűd -komponenseit pedagógiai szempontú, oktatásmódszertani céllal elemzi, melyben kiemeli a fogalom komplexitását és a pszichoszociális erőforrásokkal való szoros összefüggését is.

A kompetencia fogalom közszolgálatban elfogadott és alkalmazott meghatározása a következő (Malét-Szabó et al., 2018):

- *Személyiségjellemzők, képességek, készségek, tulajdonságok összessége, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a személy munkakörét hatékonyan el tudja látni.*
- *Magatartás-és viselkedésmódok, melyeknek a munkavégzés vonatkozásában van jelentőségük: összefüggésben állnak a munkahelyi teljesítménnyel és a munkatársak részéről ténylegesen megfigyelhetők, megtapasztalhatók.*

A közszolgálati alapkompentenciák további jellemzője, hogy a munkahelyi viselkedésre centrált, kézzelfogható mutatókkal, ún. *viselkedéses jegyekkel* jól körülírhatók. Emellett fejlesztésük megvalósítható, pozitív változásra képesek, gyakorlati képzésekre és tréningekre építve módosíthatók. A közszolgálatban dolgozók mindennapi munkájában feltétlenül szükséges, és az integrált tanulás keretében kialakítható, fejleszthető kompetenciák a rendészeti képzések alapjául

szolgálnak. A különböző szintű képzések során olyan kompetenciák kialakítása a cél, amelyek segítségével a személy képessé válik tudását alakítani, összerendezni (integrálni) és ezzel párhuzamosan alkalmazza a szükséges eszközöket, technikákat, megoldásmódokat. (Krémer et al., 2007).

Az egységes közszolgálati alapkompentenciák azonosítását a Rendőrség Tudományos Tanácsa, valamint a KÖFOP-2.1.5.-VEKOP-16. azonosító számú, A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása c. projekt Kiválasztási Munkacsoportjának keretében megalakult Alapkompentencia Kutatócsoport végezte el. A valamennyi rendvédelmi szerv bevonásával megvalósult vizsgálat célja az egységes kompetenciák meghatározásán túl, azok viselkedéses jegyekben való megnyilvánulási formáinak részletező leírása, valamint a kiválasztás és a képzés rendszerének újszerű keretbe foglalása volt. Az integrált kompetencia alapú kiválasztási és képzési rendszer - KOMP rendszer – várhatóan a szervezeten belül megvalósuló HR támogatás kiemelt pilléréként jelenik meg (Malét-Szabó et al., 2018).

Az egységes alapkompentenciák további jellegzetessége, hogy a különböző beosztásokban támasztott követelmények egyfajta fejlődési ívet követnek, azaz a viselkedésben megnyilvánuló jegyek egymásra épülése figyelhető meg. Ennek megfelelően az alapkompentenciákon túl, a rendészeti vezetői és szakmai tehetségek, valamint az irányítói – bár nem vezetői szinten, de több beosztott munkáját összehangoló, ellenőrző - beosztást betöltők, a vezetők és a felsővezetők számára meghatározott magatartásbeli tényezők olyan pozitív változáson, fejlődésen mennek keresztül, mely összhangban van a felelősségvállalás különböző szintjeivel, a változó körülmények okozta munkavégzéssel, valamint alkalmazkodik a munkaterheléshez is.

Az egységes közszolgálati alapkompentenciák a következők (Malét-Szabó et al., 2018):

- I. Döntési képesség
- II. Együttműködés
- III. Érzelmi intelligencia
- IV. Felelősségvállalás
- V. Határozottság, magabiztosság
- VI. Hatékony munkavégzés
- VII. Kommunikációs készség
- VIII. Konfliktuskezelés
- IX. Önállóság
- X. Problémamegoldó készség
- XI. Pszichés terhelhetőség
- XII. Szabálykövetés, fegyelmezetttség

A továbbiakban a fentiek közül két alapkompétencia – a pszichés terhelhetőség és az érzelmi intelligencia – részletes bemutatása következik.

A pszichés terhelhetőség, mint egységes közszolgálati alapkompétencia

A közszolgálatban egységes alapkompétenciaként megjelenő pszichés terhelhetőség arra utal, hogy a személyiség nehéz, megterhelő helyzetekben is képes teljesítőképességének megőrzésére, fenntartására. Mindez az alábbi viselkedésses jegyekben mutatkozik meg:

- Számára egyhangú helyzetekben is megfelelő teljesítményt nyújt.
- Alkalmazkodik a folyamatosan változó feladatokhoz és helyzetekhez.
- Nehéz, kilátástalannak tűnő helyzetekben is megőrzi teljesítőképességét.
- Terhelhető, nagy munkabírású.
- A stresszt hatékonyan kezeli (Malét-Szabó et al., 2018).

A büntetés-végrehajtási szervezet munkakörnyezetében bemutatott fokozott fizikai és mentális igénybevételek tárgyalásából kitűnik, hogy nagymértékben szükségesek azok a pszichés erőforrásokot támogató személyiségjegyek, valamint a személyiségjellemezőkön alapuló kompetenciák, melyek védőfaktorokként szolgálhatnak a folyamatos készenléti és stresszhelyzetekben. A pszichés terhelhetőség, mint kompetencia a pszichés ellenállóképességért felelős védőfaktorokkal mutat szoros összefüggést, mely kapcsolat a reziliencia fogalmához vezet. A reziliencia pszichés ellenállóképességet jelent, mely jellemzően a kedvezőtlen helyzeti viszonyokhoz és a veszélyeztető környezeti feltételekhez való pozitív alkalmazkodásban mutatkozik meg. Ennek során az egyén adaptív és rugalmas módon képes reagálni (Block, 1993).

Az alapkompétenciákon túl, a szakmai és vezetői tehetség kompetenciakövetelményei között a pszichés terhelhetőség a rugalmassággal egészül ki. A rugalmasság, mint a változó körülmények felismerése és az azokhoz való rugalmas alkalmazkodás pedig ugyancsak a reziliencia fogalmával mutat szoros kapcsolatot. A védőfaktorok közül talán a legszélesebb körben tanulmányozott a reziliencia, mely fogalom több tudományterület érdeklődésére is számot tart: eredetileg az ökológia alkalmazta, majd a fejlődépszichológia, a személyiségpszichológia és a pedagógia tudománya is felfedezte a rugalmas ellenállóképességet. A reziliencia az elmúlt években számos kutatás alapjául szolgált, amelyek azoknak a folyamatoknak az azonosítására koncentráltak, ahol a veszélyeztető szituáció ellenére pozitív alkalmazkodás és kedvező kimenetel történt.

A reziliencia előtérbe kerülése a pozitív pszichológia ideológiáját erősítve, az egészséges fejlődés és a pozitív változás elősegítését célozza (Masten, 2014).

Egyes személyiségjellemzők magas értékei pozitívan befolyásolják a személyiség működésének egyensúlyát, stabilitását, rugalmasságát, a mindennapi nehézségekkel való adaptív megküzdését vetíthetik előre. Kiss és munkatársai (Kiss et al, 2015) vizsgálata a Connor-Davidson Reziliencia kérdőív vonatkozásában megerősítette, hogy bizonyos személyiségjegyek – felelősségérzet, céltudatosság, leleményesség, önfogadás, empátia – szignifikánsan pozitív kapcsolatban állnak a rezilienciával. Ezek a személyiségjellemzők tehát védőfaktoroként tekinthetők, akár a sikeres alkalmazkodás, a pozitív megküzdés vagy a stressztényezőkkel szembeni ellenállás szempontjából. A fejlett stressztűrőképesség egyike azoknak a pszichológiai védőfaktoroknak, amelyek a fenyegető élethelyzetekben az egyén optimális megküzdési hatékonyságát és eredményességét szolgálja. A stresszel és a mindennapi megterhelésekkel szemben protektív szerepet betöltő személyiségbeli tényezők vizsgálatára a pozitív pszichológia nagy hangsúlyt fektet (Oláh, 2004).

A pozitív pszichológia célkitűzése, hogy a személyiség fejlesztésére, a kompetenciák kiépítésére összpontosítva hozzájáruljon a folyamatos növekedéshez és fejlődéshez. A szemlélet alapjait a pozitív érzelmek és az egyéni erősségek jelentik, amelyek által elérhetővé válik a boldogabb és produktívabb élet, egyéni és társadalmi szinten pedig a szubjektív jólléthez vezető út (Oláh, 2012). A pozitív pszichológiai megközelítés hatása a protektív tényezők szerepének erősödésén keresztül is érzékelhető. A pozitív egészségfejlesztés fogalma a rezilienciát fejlesztő programok alkalmazását jelenti, melyek az előnyök és a védőfaktorok aktivizálását egyaránt jelenti (Nagy, 2019).

További védőfaktoroként említhetők a diszpozicionális optimizmus, a kontroll-hit, a kompetencia-érzés, a tanult leleményesség, a lelki edzettség, a konstruktív gondolkodás, az érzelmi-és spirituális intelligencia (Gy. Kiss et al, 2015). A reziliencia, mint protektív faktor tehát hozzájárulhat a büntetés-végrehajtás speciális munkahelyi környezetében előforduló, de kiszámíthatatlan, azonnali reagálást igénylő helyzetek sikeres megoldásához.

A pszichés terhelhetőség, mint közszolgálati alapkompétencia változását, valamint viselkedéses jegyekben való megnyilvánulását a különböző beosztásokban az 1. táblázat szemlélteti (Malét-Szabó et al., 2018)¹:

1 Jelen tanulmány az alapkompétenciák, a tehetség -és irányítói beosztásokhoz kapcsolódó, valamint a vezetői kompetenciákat mutatja be, nem tér ki a felsővezetői kompetenciák tárgyalására.

Közzszolgálati alapkompentencia	Tehetség/ Irányítói kompetencia	Vezetői kompetencia
<i>Pszichés terhelhetőség</i>	<i>Rugalmasság/ Pszichés terhelhetőség</i>	<i>Rugalmas alkalmazkodóképesség</i>
Váratlan és/vagy nehéz helyzetekben is megőrzi teljesítőképességét. Stresszes helyzetekben is hatékony teljesítményt nyújt. Számára egyhangú helyzetekben is megfelelő teljesítményt nyújt. Terhelhető, nagy munkabírású A stresszt hatékonyan kezeli.	Váratlan és/vagy nehéz helyzetekben is megőrzi teljesítőképességét. Stresszes helyzetekben is hatékony teljesítményt nyújt. Számára egyhangú helyzetekben is megfelelő teljesítményt nyújt. Terhelhető, nagy munkabírású. A stresszt hatékonyan kezeli.	Váratlan és/vagy nehéz helyzetekben is megőrzi teljesítőképességét. Stresszes helyzetekben is hatékony teljesítményt nyújt. Számára egyhangú helyzetekben is megfelelő teljesítményt nyújt. Terhelhető, nagy munkabírású. A stresszt hatékonyan kezeli.
		A munkavégzés során felmerülő külső és belső problémák egyidejű kezelésére képes. A változó helyzeteket felismeri és azokhoz rugalmasan alkalmazkodik.

1. táblázat: A pszichés terhelhetőség fejlődési íve az egyes beosztásokban
(Forrás: Malét-Szabó et al., 2018.)

A viselkedésben megnyilvánuló jegyek egymásra épülése mellett láthatók átfelek is, amelyek a beosztásváltozások folyamatában a rendszer átjárhatóságát és a kompetencia fejlődését egyaránt szolgálják.

Az érzelmi intelligencia, mint egységes közzszolgálati alapkompentencia

A következő tárgyalásra kerülő kompetencia az érzelmi intelligencia. A közzszolgálatban alkalmazott kompetenciakövetelményhez az érzelmi intelligencia fogalom meghatározásai közül Oláh (2005) értelmezése közelít leginkább, mely szerint „*az érzelmi életünk feletti uralmat és a társas kapcsolatokban jelentkező érzelmi történések és folyamatok kezelését, irányítását biztosító képességeink együttese*” (Oláh, 2005, 169.).

Goleman (1997) *Érzelmi intelligencia* c. könyvében már megfogalmazza az érzelmi intelligencia fejleszthetőségét, valamint meghatározza a négy alapvető mentális folyamatot, amelyek az érzelmi intelligencia alkotóelemeiként jelennek meg:

- 1.) Figyelem önmagamra
- 2.) Önmenedzselés
- 3.) Empátia
- 4.) Szociális készségek

Az érzelmi intelligencia, mint kompetencia az elmúlt években egyre több tanulmány fókuszába került, (pl. Bányai-Nagy, 2018; Hollósy-Vadász et al, 2016), amelyek előrevetítik nemcsak a munkahelyi környezetben betöltött szerepét, hanem a szubjektív jólléttel, mint pozitív pszichológiai fogalommal való kapcsolatát is. Nagy és munkatársa (2016) kutatásukban megerősítették, hogy a személyiség lényeges szerepet játszik a pszichológiai jóllét alakulásában, azonban az összefüggések pontos meghatározásához további vizsgálatok szükségesek. A munkahelyi humánerőforrás-gazdálkodás szempontjából az érzelmi intelligenciának öt különböző területe különíthető el: az öntudatosság, az önszabályozás, a motiváció, az empátia és a szociális képesség (Hollósy-Vadász et al., 2016).

Az érzelmi intelligencia munkahelyen betöltött szerepét tanulmányozva Goleman (2004) az érzelmi kompetencia kifejezést alkalmazta, mely a személyes és társas kompetenciák összességét jelenti. Az érzelmi kompetencia meghatározó jelentőségű az önmagunkkal való bánásmód és a társas kapcsolatainkban megnyilvánuló reakciók tekintetében egyaránt. Az érzelmi intelligencia és a szociális siker közötti kapcsolat szintén lényeges tényező a munkavégzés és a munkahelyi teljesítmény vonatkozásában, mely Nagy (2006) összefoglaló tanulmányának középpontjában áll. Salovey és munkatársai (1999, id. Nagy, 2019) kutatása az érzelmi intelligencia védőfaktor-funkcióját, a stresszhatásokkal szembeni megküzdést vizsgálta. Eredményeik a nehézségekkel való optimális megküzdés és az érzelmi intelligencia fejlettségének szoros kapcsolatára utalnak. Az érzelmi intelligencia és a lelki egészség összefüggéseinek feltárására irányuló kutatások alapján valószínűsíthető, hogy a magas szintű érzelmi intelligencia alacsonyabb stressz-szinttel és jobb mentális egészségi állapottal jár együtt (Ciarrochi et al, 2002).

A fenti eredmények előrevetítik, hogy az érzelmi intelligencia, mint kompetencia fejlesztésével további, a munkavégzés szempontjából kiemelten fontos tényezők, mint pl. a konfliktuskezelés, a stresszel való megküzdés és a pszichés terhelhetőség pozitív irányú változása is elérhető. Mindemellett, az érzelmi intelligencia hatással van a vezetői képességek, a vezetői viselkedés és a vezetői hatékonyság szempontjaira is (Szabó, 2019). Az érzelmi intelligencia, mint közszolgálati alapkompentencia, munkavégzésben megjelenő viselkedésses jegyeit és fejlődési ívét a különböző beosztásokban a 2. táblázat szemlélteti (Malét-Szabó et al., 2018):

Az érzelmi intelligencia fejlődési íve az egyes beosztásokban

Közszolgálati alapkompétencia	Tehetség/Irányítói kompetencia	Vezetői kompetencia
<i>Érzelmi intelligencia</i>	<i>Érzelmi intelligencia</i>	<i>Reális önismeret Önfejlesztési igény</i>
Tisztában van saját érzelmi állapotával. Megérti a kapcsolatot saját érzelmei, gondolatai és viselkedése között. A hatékony érzelemkezelés eredményeként viselkedését, reakcióit a helyzetnek megfelelően alakítja. Uralkodik az indulatain. Ellenáll annak, hogy indulatokkal terhes helyzetbe sodródjon. Munkája során előítéletektől mentesen viselkedik.	Tisztában van saját érzelmi állapotával. Megérti a kapcsolatot saját érzelmei, gondolatai és viselkedése között. A hatékony érzelemkezelés eredményeként viselkedését, reakcióit a helyzetnek megfelelően alakítja. Uralkodik az indulatain. Ellenáll annak, hogy indulatokkal terhes helyzetbe sodródjon. Munkája során előítéletektől mentesen viselkedik.	Tisztában van saját érzelmi állapotával. Megérti a kapcsolatot saját érzelmei, gondolatai és viselkedése között. A hatékony érzelemkezelés eredményeként viselkedését, reakcióit a helyzetnek megfelelően alakítja. Uralkodik az indulatain. Ellenáll annak, hogy indulatokkal terhes helyzetbe sodródjon. Munkája során előítéletektől mentesen viselkedik.
	A másik személy érzelmi állapotát felismeri, beazonosítja. Munkatársaival empatikus és toleráns. Mások érzelmi állapotát törekszik a helyzetnek megfelelően befolyásolni.	A másik személy érzelmi állapotát felismeri, beazonosítja. Munkatársaival empatikus és toleráns. Mások érzelmi állapotát törekszik a helyzetnek megfelelően befolyásolni.
		Felismeri saját határait és fejlesztendő területeit. Önismereti és önfejlesztési igény jellemzi. A konstruktív kritikát elfogadja.

2. táblázat: Az érzelmi intelligencia fejlődési íve az egyes beosztásokban
(Forrás: Malét-Szabó et al., 2018.)

Az érzelmi intelligencia, mint közszolgálati alapkompétencia fejlődési ívére a pszichés terhelhetőség kapcsán tárgyalt átfedések hasonlóképpen jellemzők.

A kompetenciák közötti összefüggések és fejlesztési irányok

A korábbiakban meggyőződhattünk a pszichés terhelhetőség és a rugalmas alkalmazkodóképesség, mint kompetencia szoros kapcsolatáról a rezilienciával, a személyiség pozitív erőforrásainak egyikével. A pozitív erőforrások, mint védőfaktorok komoly szerepet töltenek be a stresszel való megküzdésben, melyre kiemelten szükség van a büntetés-végrehajtást jellemző munkakörülmények között. A kompetenciák egymással való kölcsönös kapcsolatán alapulva, fejlődésük más területen is pozitív változást eredményezhet. Az érzelmi intelligencia fejlesztése további fontos kompetenciák fejlődéséhez vezethet, mint pl. a konfliktuskezelés vagy a stresszel való megküzdés.

A büntetés-végrehajtás személyi állománya speciális környezetben, speciális feladatokat lát el, melyek a pszichés ellenállóképesség fokozott szintjét igénylik. Az erőfeszítésekkel teli munkavégzés során a tárgyalt kompetenciák fontos és elengedhetetlen tényezők: az állomány pszichés jólléte és kiegyensúlyozott működése hatással van mind a szervezet biztonságára, mind a szervezeti célkitűzések elérésére. A kompetenciák rugalmas változási lehetőségének kiaknázása és pozitív pszichológiai szemléletű fejlesztése, a pszichés erőforrások és személyes erősségek hangsúlyozása további lehetőségeket kínál az állomány képzésével kapcsolatos eszköztár bővítésére.

Felhasznált irodalom

- Bányai-Nagy H. (2018): *Személyiség, érzelmi intelligencia és étellel való elégedettség*. Mentálhigiéné és Pszichoszomatika, 2, 158-175.
- Bíró M. (2009): *A stressz és kiegészítő vizsgálata a büntetés-végrehajtási dolgozók körében*. Börtönügyi Szemle, 1, 11-30.
- Block, J. (1993): *Ego-Resilience through Time*. www.eric.ed.gov/PDFS/ED356879.pdf.
- Ciarrochi, J. – Deane, F. P. – Anderson, S. (2002): *Emotional intelligence moderates the relationship between stress and mental health*. Personality and Individual Differences, 2, 197-209.
- Csóti A. (szerk.) (2015.): *Körletmozaikok 2015. „A büntetés-végrehajtási intézetek személyi állományának vizsgálata”* című kutatás tanulmányai. BVOP, Budapest
- Goleman D. (1997): *Érzelmi intelligencia*. Budapest: Háttér Lap- és Könyvkiadó
- Goleman D. (2004): *Érzelmi intelligencia a munkahelyen*. Budapest: Edge 2000 Kft.
- Fiáth T. (2015): *Szerepkonfliktusok és szervezeti problémák a büntetés-végrehajtásnál*. In: Csóti, A. (szerk.): *Körletmozaikok 2015. „A büntetés-végrehajtási intézetek személyi állományának vizsgálata”* című kutatás tanulmányai. BVOP: Budapest, 11–24.

- Gy. Kiss E. – Polyák L. (szerk.) (2012): *A személyiség pozitív erőforrásai*. Egészség Rehabilitációs Füzetek II. A személyes és társas tényezők szerepe a rehabilitációs munkában. Budapest: Origold és Társa Kiadó
- Hegedűs J. – Ivaskevics K. (2016): *Büntetés-végrehajtási dolgozók nézetei a reintegrációról*. Alkalmazott Pszichológia Alapítvány folyóirata, 4, 71-92.
- Hegyés A. (2003): *A büntetés-végrehajtás személyzetének helyzete 1990-től napjainkig*. Börtönügyi Szemle, 1, 103-108.
- Hollósy-Vadász G. – Szabó Sz. (2016): *Az érzelmi intelligencia és vezetői kompetenciák a közszolgálatban*. Hr and Munkajog, 2, 33-37.
- Kiss E. Cs. – Járai R. – Vajda D. – Hargitai R. – Nagy L. – Csókási K. (2015): *A Connor-Davidson Reziliencia Kérdőív 10 itemes változatának jellemzői*. Alkalmazott Pszichológia Alapítvány folyóirata, 1,129-135.
- Knausz I. (2009): *A kompetencia szerkezete és a kompetencia-alapú oktatás*. Iskolakultúra, 7-8, 71- 83.
- Krémer F. – Molnár K. (2007): *Előszó az integrált társadalomtudományi képzés c. tantárgyhoz*. In: Molnár Katalin: Rendészeti kommunikáció vezetőknek. MA tananyag. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola, 7-8.
- Lehoczki Á. – Szucsáki M. (2017): *A kiegészítő és a fogvatartottakkal kapcsolatos attitűdök vizsgálata a büntetés-végrehajtás személyi állománya körében*. Börtönügyi Szemle, 1, 53-70.
- Malét-Szabó E. – Hegyi H. – Hegedűs J. – Szeles E. – Ivaskevics K. (2018): *Rendőri alapkompentenciák az egységes közszolgálati alapkompentenciák tükrében*. Rendőrségi Tanulmányok, 1, 15-74.
- Masten A. S. (2014): *Global Perspectives on Resilience in Children and Youth*. Child Development, 1, 6-20.
- Módos T. (2003): *A személyi állomány beállítódása a büntetés-végrehajtás rehabilitációs, nevelési feladataival kapcsolatban*. Börtönügyi Szemle, 3, 55-72.
- Nagy H. (2006): *Az érzelmi intelligenciáról*. Iskolakultúra 4, 74-84.
- Nagy H. (2019): *A pozitív pszichológia alkalmazása a klinikai és egészségpszichológiában*. Budapest: Eötvös Kiadó
- Nagy H. – Gyurkovics M. (2016): *A pszichológiai jóllét szociodemográfiai korrelátumai, kapcsolata a big five vonásokkal és az optimizmussal*. Mentálhigiéné és Pszichoszomatika, 3, 195–214.
- Nagy I. (2013): *A bv. intézetek hivatásos állományú tagjainál jelentkező burn-out szindróma és a hipertónia gyakoriságának összefüggései*. Börtönügyi Szemle, 2, 37-54.
- Oláh A. (2004): *Mi a pozitívuma a pozitív pszichológiának?* Iskolakultúra, 11, 39-47.
- Oláh A. (2005): *Érzelmek, megküzdés és optimális élmény*. Belső világunk mérésének módszerei. Budapest: Trefort Kiadó
- Oláh a. (2012): *A pszichológia napos oldala*. Magyar Pszichológiai Szemle, 1, 3-11.
- Rózsa S. (2015): *A büntetés-végrehajtási intézetek személyi állományának kérdőíves vizsgálata*. In: Csóti A. (szerk.): Körletmozaikok 2015. „A büntetés-végrehajtási intézetek személyi állományának vizsgálata” című kutatás tanulmányai. Budapest: BVOP, 25–66.

- Szabó Sz. (2019): *Leadership a közigazgatásban*. In: Belényi E. – Koronváry P. – Szabó Sz.:
Köszolgálati szervezés –és vezetéselmélet. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 104-110.
- Sztodola T. (2017): *Mit vár a biztonság a reintegrációs tisztektől?* Börtönügyi Szemle, 1, 87-100.
- Vass V. (2009): *Az attitűdök forradalma*. Iskolakultúra, 7-8, 84-86.

A katonai és a rendvédelmi harctéri egészségügyi ellátás jogszabályi háttérének dilemmái Magyarországon

Legal dilemmas of the military and law enforcement field care in Hungary

Absztrakt

A harctéri egészségügyi ellátás a katonai és rendőri műveletek támogató-kiszolgáló tevékenysége, amelynek feladata az életmentés. Határterületi szakmaként értelmezendő, ahol a műveleti végrehajtás és az akut egészségügyi ellátás szabályainak egyszerre kell érvényesülniük. Mindkét szaktevékenység kiemelt felelősséggel jár, így szigorú jogszabályi meghatározásuk alapvető, kötelező elem. A katonai egészségügyi ellátás, így a harctéri ellátás is, hosszú történelmi múltra tekint vissza. A háttérben álló jogszabályi rendszer kialakítására elegendő idő és tapasztalat állt rendelkezésre, hogy a megfelelő szabályozással a gyakorlatot támogató felhatalmazás kerüljön meghatározásra. A rendőri harctéri egészségügyi ellátás – leginkább a globális terrorizmus megjelenésével – a speciális beavatkozó alakulatok hadrendbe állításával hozható összefüggésbe. A rendvédelem harctéri, egészségügyi képességeinek kialakításánál a katonai rendszerek szolgáltatták a mintát. Katonai kiképzők, katonai mintára, katonai jogszabályok alapján képezték rendőröket. A megváltozott biztonsági környezet szükségessé tette a speciális beavatkozó egységek és a terrorelhárító egységek gyors fejlődését. E fejlődésnek része a rendőri, harctéri, egészségügyi ellátás, a taktikai medicina megszületése, majd később a társadalom elvárásainak megfelelő újraértelmezése. A taktikai medicina modern szemlélete kinőtte a katonai szabályozókat, mára ezek a jogszabályok nem rendezik kellően a rendvédelem alapfeladataiból adódó különbségeket. A társadalmi és rendvédelmi szakmai elvárások új, taktikai medicina tárgyú jogszabály megjelenését indokolják.

Kulcsszavak: harctéri egészségügyi ellátás, jogszabályi háttér, taktikai medicina

Abstract

The battlefield care means supportive activities of the military and law enforcement missions, its task is saving human lives. The battlefield care should be interpreted as an interdisciplinary profession where the rules of operational implementation and acute health care must coexist. Both specialties represent a major responsibility, so their strict legal definition is an essential and mandatory element. The military health care includes field care and has a long history, so there was enough time and experience to create a legal framework behind it, which can authorize practical work. There is a strong relation between deployment of special intervention units with police battlefield care and appearance of global terrorism. The military systems provided the model in setting up the medical capabilities of law enforcement services. According to military models, military instructors trained the police on basis of military legislation. The changed security environment required the rapid development of special intervention units and counter-terrorist units. The birth of law enforcement battlefield care – tactical medicine (TM) - is part of this development. Just as well as the reinterpretation of TM, based on new expectations of our society. The modern approach to tactical medicine has overgrown military regulators, today these laws are not able to handle the differences in the basic tasks of law enforcement adequately. The expectations of our society and police profession justify the creation of a new law on tactical medicine.

Keywords: battlefield care, legal background, tactical medicine

Bevezetés

Biztonságpolitikai szempontból a fegyveres testületek tevékenységei (legitim erőszak-monopólium) és az egészségügyi infrastruktúra (tág értelemben vett személyes biztonság) megszervezése, fenntartása és működtetése államhoz kapcsolt feladatok. Az állam szerepvállalása a biztonság megteremtésében igen szerteágazó. Önkényesen kiragadva két területet, azokat párhuzamba állítva elmondható, hogy a fegyveres testületek (külső és belső biztonság) és az egészségügy feladatai hatalmas felelősséggel és hatalommal bírnak. E hatalommal egyaránt lehet élni és visszaélni, ezért fontos, hogy az állam megfelelő garanciát és kontrollt (féket) biztosítson a normális működésükhöz. Magyarországon, mint demokratikus jogállamban ennek a követelménynek az alapjait az alaptörvény és az arra épülő jogszabályok rendszere hivatott biztosítani. A honvédség, a rendvédelem és az egészségügyi ágazat feladatainak közös metszete, e fegy-

veres testületek által végzett egészségügyi tevékenységek összessége. Általánosságban elmondható, hogy e feladatok jól megférnek egymás mellett, különösen, ha azokat egymástól elválasztva kell végrehajtani. Ugyanakkor vannak olyan helyzetek, amikor a fegyveres erők, a rendvédelmi erők speciális feladataikat és gyógyító munkájukat egy helyen, egy időben kell elvégezni, kicsit leegyszerűsítve ezt nevezhetjük harctéri ellátásnak. Ezekben a helyzetekben a tisztán hon- és rendvédelmi szabályozók és az egészségügyi jogszabályok egy az egyben nem feltétlen alkalmazhatók, így az eredményes feladat végrehajtása csak kompromisszumokkal érhető el. A szigorúan szabályozott tevékenységek prioritásait úgy kell összehangolni, hogy azok ne oltsák ki egymást, lehetővé tegyék a hatékony együttműködést. Ezek alapján elmondhatjuk, hogy a harctéri ellátásban akkor lehet tiszta helyzetet teremteni, megfelelni az egyes ágazatok szabályozási igényeinek, ha önálló, e speciális helyzetre vonatkozó jogszabályi felhatalmazás áll rendelkezésre. E speciális jogszabálynak feladata, hogy a harctéri ellátásra vonatkozó előírások harmonikusan illeszkedjenek a két/három szakág jogszabályi rendszerébe. A gyakorlati alkalmazásból kiindulva a harctéri szabályozásban kiemelt jelentőséggel bírnak a ki, mikor, hol, hogyan, mivel kérdésekre adott egyértelmű válaszok. Tanulmányomban megvizsgálom a katonai és rendőri egészségügyi tevékenységekre vonatkozó, jelenleg érvényben lévő jogszabályi kereteket, különös tekintettel a harctéri, akut egészségügyi ellátásra.

A terrorizmus hatása a fegyveres testületek szervezeteire

A terrorizmus globális fenyegetést jelent a világ társadalmaira. A posztmodern terrorizmus minden fegyveres testület számára új kihívást hozott. A terrorszervezetek új modus operandikkal egyetlen cél elérésére törnek, ami nem más, mint a minél több emberáldozat (Laqueur, 1996). Az egészségügyi tevékenységek integrációja most már nem csak a beavatkozókat, de a társadalom egészét is szolgálja. Európában és a világ fejlett országaiban a terroresemények felderítésére, megelőzésére és megszakítására, így a belföldi beavatkozás jogára, a rendőrség a kijelölt szervezet. Az ország határain kívül önállóan, de inkább szövetségi rendszerekben, a katonai erők felelősek a terrorszervezetek felszámolásáért.

A terrorizmus globalizációjához a terrorizmus elleni közvetlen harcra kijelölt fegyveres erőknek alkalmazkodniuk kellett. A katonai rendszerek szemléletváltását a NATO prioritásai jól mutatják, amelyeket a NATO stratégiai koncepcióiból (URL1), (URL2), (URL3) és a NATO csúcserkezetek deklarációiból (URL4), (URL5), (URL6), (URL7) olvashatunk ki. Az európai rendvédelmi alakulatoknál

is megfigyelhető a szemléletváltás, ami szélesebb körű átszervezéseket és átfogó fejlesztéseket hozott magával. Az 1970-es évektől alakuló terrorrelhárító egységek (Counter Terrorism Unit – CTU) létszámát emelték, fegyverzetüket erősítették, eljárási rendjüket, taktikájukat fejlesztették. Ezeknek a változtatásoknak köszönhetően képességeik gyorsan fejlődtek. A rendvédelem speciális erőinek egyre finomodó rendszerei – a harci képességek fejlődésével párhuzamosan – újabb és újabb tevékenységek bevonását tették indokolttá, ide sorolhatók a logisztikai, a műszaki, az egészségügyi és az adminisztratív területek. A rendvédelem speciális alakulatainak napi feladatellátása kapcsán az is megfigyelhető, hogy a gyors fejlődés helyenként megelőzte, kinőtte a rendelkezésre álló jogszabályi kereteket. A megváltozott igényekhez igazodó új képességek és a gyakorlatban alkalmazott modern szemléletű eljárási rendek indokolják a szabályozók folyamatos revízióját, adaptálását. Ad absurdum az eddig rendezetlen új területek, új jogszabályok megszületését teszik szükségessé. Jó példa erre Magyarországon a rendvédelemben alkalmazott alpintechnika miniszteri szintű rendelet megjelenése¹, vagy tűzszerészet tárgyú jogszabályi módosítások².

Fegyveres testületek egészségügyi tevékenységeiről általában

Nem férhet kétség ahhoz, hogy az egészségügyi tevékenységek – kötődjön alkalmazása akár a polgári, akár a fegyveres erők területeihez – kiemelten nagy felelősségvállalást jelentenek, ezért szabályozásuk, jogszabályi kontrolljuk abszolút indokolt. Ma Magyarországon erre az 1997. évi CLIV. törvény az Egészségügyről (EüTv.)³ és annak vonatkozó végrehajtási rendeletei hivatottak. A honvédség és a rendőrség számos, különböző irányú alap- és szakegészségügyi tevékenységet végez. Ezek között található olyat, ami érdemben nem különbözik a polgári egészségügyi szolgáltatóktól, más részről számos – az adott szervezet alaptevékenységéből fakadó – egyéb egészségügyi szaktevékenység bevetésére is szükség van. Ilyen például a speciális egészségügyi alkalmassági- és felülvizsgálatok, pszichológiai vizsgálatok.

Az egészségügyi tevékenységeknek szűk területét jelentik a fegyveres erők harctéren alkalmazott egészségügyi ellátásai. E területek az egészségügy sürgősségi betegellátásához, azon belül is a prehospitalis gyógyító tevékenységek

1 32/2017. (XII. 20.) BM-rendelet a Terrorrelhárítási Központ műveleti kötélműszaki tevékenysége ellátásának szabályairól.

2 295/2010. (XII. 22.) kormányrendelet a Terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól.

3 1997. évi CLIV. törvény az Egészségügyről.

közé sorolhatók. A polgári egészségügyi infrastruktúrában főszabályként az oxológia és a sürgősségi orvostan felel a betegek/sérültek területen történő akut ellátásáért. E polgári szakterületekhez képest a harctéri medicina nem konvencionális veszélyforrások potenciális fennállása mellett vállalja a sérültek ellátását. A civil élethez képest szélsőséges, az életre veszélyes körülmények indokolják, hogy az alkalmazott egészségügyi tevékenységet és annak végrehajtóit integrálni kell az adott fegyveres szervezet:

- szervezeti struktúrájába,
- alaptevékenységébe,
- különböző műveleti eljárásaiba (taktikáiba).

A fenti integráció csak úgy lehet sikeres, ha nemcsak az egészségügyi prioritásokat (sürgősségi ellátás alapvetéseit) tekintjük fő rendezési elveknek, hanem az adott harci tevékenység kötelező érvényű szabályait is számba vesszük. A fenti megközelítés nélkülözhetetlen az állomány, az egészségügyi ellátó és a beteg/sérült elérhető legnagyobb biztonságának megteremtésében (safety first – a biztonság az első alapelv), végső soron a feladat sikeres végrehajtásában. A harctéri egészségügyi ellátás szervezeti szintű alkalmazásának természetesen egyéb, nem kevésbé fontos elemei is vannak, amelyek meghatározzák a humán erőforrás-menedzsmentet, az alkalmazható eszközöket, a követendő szakterületeknek megfelelő (harcászati és egészségügyi) algoritmusokat és a képesség eléréséhez szükséges oktatási, képzési struktúrát. A felsorolás itt még nem érhet véget, hiszen ezen határterületi tevékenységek szervezése (logisztika), a felelősségi területek megosztása, a konkrét művelet irányítása (döntéshozási, jelentési és utasítási rend) mind része az eredményes feladatvégrehajtásnak.

A komplex tevékenységek átfogó szabályozást igényelnek, ebbe beletartoznak a belső – az adott szervezet, szakma működéséhez nélkülözhetetlen – utasítások, szabályok, szakma specifikus irányelvek és a mindezek alapját képező jogszabályi felhatalmazások, keretek. A rendőrség esetében ezt jól kifejezi a törvényben és a miniszteri rendeletben is lefektetett jogszerű és szakszerű feladatellátási kötelezettség.⁴ A hétköznapi nyelvre ezt úgy fordíthatjuk le, hogy a rendőrség állománya a jogszabályokban meghatározott esetekben a szakmai előírásoknak megfelelően tevékenykedik. Ennek az alapelvként is felfogható kötelezettségnek a rendőrség minden alkalmazotjának, minden munkafolyamatára teljesülnie kell.

4 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről. 30/2011. (IX. 22.) BM-rendelet a Rendőrség szolgálati szabályzatáról.

Katonai egészségügyi tevékenységek jogszabályi háttere

A katonaegészségügyi ellátás, azon belül is a harctéri ellátás komoly múltra tekint vissza (Svéd–Vekerdi–Sótér, 2015). A katonai rendszer a több száz (ezer) éves tapasztalatra építve ki tudta dolgozni az alaptevékenységeihez illeszkedő, azt támogató és kiszolgáló egészségügyi infrastruktúráját. A Magyar Honvédségnek (MH), mint Magyarország fegyveres erejének jogszabályi hátterét Magyarország Alaptörvénye 45. cikk fekteti le.⁵ Alapfeladatairól általánosságban így rendelkezik:

- Magyarország függetlenségének, területi épségének és határainak katonai védelme.
- A nemzetközi szerződésből eredő közös védelmi és békefenntartó feladatok ellátása.
- A nemzetközi jog szabályaival összhangban humanitárius tevékenység végzése.
- A katasztrófák megelőzésében, következményeik elhárításában és felszámolásában való közreműködés.

Az alaptörvény meghatározza, hogy a Magyar Honvédség szervezetére, feladataira, irányítására, vezetésére és működésére vonatkozó részletes szabályokat sarkalatos törvényben kell meghatározni, amely a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény (Hvt.)⁶. A Hvt. egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról a 290/2011. (XII. 22.) kormányrendelet rendelkezik.⁷ A MH feladatait a Hvt. 36. § részletesen meghatározza. A Hvt. 38/A. § (2) i) pontja a Magyar Honvédség parancsnokának vezetési jogkörébe utalja a honvédség anyagi-technikai, közlekedési, pénzügyi és egészségügyi biztosításának megszervezését és vezetését.

Az MH egészségügyi támogatási feladatainak alapintézménye a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ (továbbiakban: MH EK), amelyet a Hvt. 39. § (1) bekezdése alapján a honvédelemért felelős miniszter alapított. (URL8) Az MH feladatainak egészségügyi biztosítása igen komplex rendszert képez, tevékenységi köre két csoportba osztható.

5 Magyarország Alaptörvénye.

6 2011. évi CXIII. törvény a Honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről.

7 290/2011. (XII. 22.) kormányrendelet a Honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról.

- Egészségügyi szolgáltatás feladatcsoport:
 - fekvőbeteg szakellátás,
 - járóbeteg szakellátás,
 - speciális ellátotti kör, védett személyek alap- és szakellátása,
 - valamint az ezekhez kapcsolódó kutatási és oktatási feladatok.
- Védelem-egészségügyi feladatcsoport:
 - Stratégiai, fejlesztési, tudományos tevékenységek.
 - Kiképzési és oktatási tevékenységek.
 - Pszichikai és egészségügyi alkalmassági vizsgálatok és felülvizsgálatok (állomány, repülő-egészségügy).
 - Honvédségi szervezetek feladat végrehajtásához, válságkezelő és békétámogató műveletekben résztvevő szervezeti egységek egészségügyi tevékenységével összefüggő feladatok szervezése, végrehajtása, az ehhez szükséges anyagellátás irányításából fakadó feladatok.
 - Védelem-egészségügyi Laboratóriumi Intézet működtetése.
 - Közegészségügyi, járványügyi feladatok ellátása.
 - Munkaegészségügy.
 - Egészségfejlesztés.

Az MH EK egészségügyi szolgáltatás feladatcsoportja a magyar egészségügyi infrastruktúrának szerves része. Budapesten és – a progresszivitás elvének megfelelően – országos szinten is területi ellátási kötelezettséggel rendelkezik, a súlyponti kórházak körébe tartozik.⁸ Mindezek mellett egyéb, az alapító okiratában meghatározott közfeladatainak (alapító okirat 4. 1. pont) is meg kell felelnie. Általánosságban véve elmondható, hogy az MH EK szociális hálót képez az MH alkalmazottai számára biztosított fekvő- és járóbeteg ellátással. Alapjaiban véve ez nem kötelező, a magyar haderő tekintetében hiánya nem lenne képesség kizáró tényező, a harctevékenységben közvetlenül nem megjelenő feladatot lát el. A katonai műveletek totális egészségügyi biztosításának viszont szerves eleme a NATO előírásokon alapuló ROLL IV. szintű, a hátszágban a definitív ellátásért, a rehabilitációért felelős egészségügyi intézmény. Természetesen a magyar katonáorvosok és katona egészségügyi szakszemélyzet összetartásával a mozgósítást jelentősen támogatja, továbbá központi szerepe van ezen állomány szaktudásának fenntartásában, fejlődésének biztosításában és utánpótlásának képzésében.

Az MH EK védelem egészségügyi feladatcsoportjával már más a helyzet. Olyan tevékenységeket végeznek, melyek közvetlenül hatnak a harci műveletekre,

8 2006. évi CXXXII. törvény az egészségügyi ellátórendszer fejlesztéséről.

ezáltal az MH képességeinek kialakításában és azok végrehajtásában szerves részt vállalnak. Gondolhatunk itt – többek között – a harctéri egészségügyi ellátók kiképzésére, felszerelésére, vagy az egyes katonai objektumok járványügyi teendőinek végrehajtására, a bevethető állomány alkalmasságának megítélésére.

Az MH EK bármely egészségügyi feladatkörét is tekintjük át, mint egészségügyi tevékenységet végző, egészségügyi szolgáltatást nyújtó intézménynek, meg kell felelnie a magyar egészségügyi irányú jogszabályoknak is. Az Eütv. 3. § többek között definiálja az egészségügyi ellátást, tevékenységet, szolgáltatást, szolgáltatót, intézményt. Meghatározza az egészségügyi ellátások rendszerét (Eütv. IV. fejezet). Általánosságban rendelkezik az egészségügyi szolgáltatások szakmai követelményeiről (Eütv. V. fejezet). Az Eütv. törvény 108. § (1) bekezdésében előírja, hogy egészségügyi szolgáltatás csak meghatározott államigazgatási szerv által kiadott működési engedély mellett folytatható. A működési engedély kiadásáról, az egészségügyi szolgáltatás gyakorlásának általános feltételeiről, valamint a működési engedélyezési eljárásról szóló 96/2003. (VII. 15.) kormányrendelet részletesen rendelkezik.⁹ E rendelet alapján alább olvasható néhány sarokponti követelmény, amelyet a működési engedély megszerzéséhez, így az egészségügyi szolgáltatás folytatásához igazolni/teljesíteni kell:

- 1.) Ellátni kívánt egészségügyi szakma (szakmák) megnevezését, szakmakódját, progresszivitási szintjét, ellátási formáját.
- 2.) Az egészségügyi szolgáltató fenntartójának nevét.
- 3.) A tevékenységet végző egészségügyi dolgozók (orvos, szakdolgozó, nem egészségügyi szakképesítéssel rendelkező) nevét, pecsétszámát vagy működési nyilvántartási számát, foglalkoztatási jogviszonyát.
- 4.) Az egészségügyi szakma (szakmák) ellátásához szükséges tárgyi feltételek – ideértve a progresszivitási szinthez kapcsolódó feltételeket is – meglétére vonatkozó nyilatkozatot.
- 5.) Az egészségügyi dolgozók által megszerzett és a működési nyilvántartásban szereplő valamennyi szakképesítés és szakképzettség tekintetében fennálló, az Eütv. és más jogszabály szerinti továbbképzési kötelezettség teljesítése, vagy továbbképzési kötelezettség meglétének igazolását.
- 6.) Szakmai programot.
- 7.) Felelősségbiztosítást.

Az Eütv. a fent említett V. fejezeten belül a 4. és 5. címbe foglalkozik az egészségügyi szolgáltatások tárgyi és személyi feltételeivel, ami magában foglalja:

9 96/2003. (VII. 15.) kormányrendelet az Egészségügyi szolgáltatás gyakorlásának általános feltételeiről, valamint a működési engedélyezési eljárásról.

- 109. § tárgyi feltételrendszerre,
- 110. § személyi feltételrendszerre,
- 111. § az egészségügyi szakképesítést szerzett személyek alapnyilvántartására,
- 112. § az egészségügyi dolgozók működési nyilvántartására,
- 115. § egészségügyi ágazati szakmai képzésre vonatkozó alapvető szabályokat.

Az MH sokrétű egészségügyi munkája – a katonai szakmai meghatározásokat figyelembe véve – a fegyveres erők harci, támogató, kiszolgáló tevékenységi körébe tartozik (Szendy, 2003). A harctéri egészségügyi ellátás (területi, akut, életmentő egészségügyi tevékenység) csak egy kis szelete a katonai műveletek egészségügyi biztosításának, bár a betegek/sérültek túlélésének szempontjából prognózist meghatározó tényező. Ezen egészségügyi tevékenységhez speciális egészségügyi ellátói körre, eszközkészletre és algoritmusokra van szükség. Felmerül a kérdés, hogy hogyan hozható mindez össze a magyar egészségügyi jogszabályokkal, hogyan oldotta fel az MH az alapvetően polgári infrastruktúrára, igényekre épülő szabályozói keretrendszer adta előírásokat.

A katonai harctéri ellátás jogszabályi alapjai

A harctéri egészségügyi ellátás szervezése túlmutat a polgári egészségügyi infrastruktúrán. Határterületi szakmáról lévén szó, szükséges hozzá az egészségügyi tudás, képességek, de legalább ilyen fontos a katonai műveletekben való jártasság. Külön kihívást jelent a végrehajtók hadrendbe állítása, ami a minőségi és a szakmai követelményeken túl lefedi az erők mennyiségi meghatározását is. Közérthetően fogalmazva, kik vethetők be a harci tevékenységek közben szükségessé váló egészségügyi teendők végrehajtása, és az hogyan szervezhető meg. Érezhető, hogy a katonai egészségügyi feladatok ellátására motivációval és a megfelelő alkalmassággal bíró diplomás egészségügyi ellátók száma nem elegendő, különösen így van ez a harctéri ellátást illetően. A katonai szolgálatok – világszerte – e kihívást egészségügyi szakképzettséggel nem rendelkező katonák, egészségügyi kiképzésével oldják meg, és így próbálják elérni a megfelelő számú, bevethető speciális egészségügyi erőt. A magyar jogszabályi környezetben erről a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény gondoskodik¹⁰, melynek a 238. § (3) b) pontja felhatalmazást ad a honvédelmi miniszternek, hogy az egészségügyért felelős miniszterrel egyetértésben rendeletben állapítsa meg:

¹⁰ 2012. évi CCV. törvény a Honvédek jogállásáról.

„... a katonai feladat végrehajtása közben elvégezhető egészségügyi tevékenységeket, ezen egészségügyi tevékenységek elvégzéséhez szükséges egészségügyi szakkiképzések körét, szakkiképzési követelményeket, azok szakmai tartalmát, és kijelölje a szakkiképzés lefolytatására jogosított intézmények körét.”

A fenti rendelet meghozatalára – a jogszabályi hierarchiának megfelelően – további felhatalmazást ad a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 290/2011. (XII. 22.) kormányrendelet 11 2. § (1) és az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat és hatásköréről szóló 212/2010. (VII. 1.) kormányrendelet 12 41. § d) pontja.

Mindezek szerint elmondható, hogy a katonai harctéri egészségügyi ellátás jogszabályi szintű rendezésének alapja, bibliája, a katonai feladat végrehajtása közben elvégezhető egészségügyi tevékenységekről, ezen tevékenységek elvégzéséhez szükséges egészségügyi szakkiképzések köréről, a szakkiképzési követelményekről, azok szakmai tartalmáról és a szakkiképzés lefolytatására jogosított intézmények köréről szóló 2/2014. (II. 28.) HM-rendelet 13. (továbbiakban: HM-rendelet)

HM-rendeletéről általánosságban

A fenti jogszabállyal szemben támasztott alapvető elvárások, hogy az épüljön a jogszabályi hierarchiára, visszavezethető legyen az alaptörvényre, törvényekre, kormányrendeletekre, illetve illeszkedjen a hasonló szinten álló szakági miniszteri rendeleti struktúrába. Ezek szerint elmondható, hogy egészségügyi tevékenységek tekintetében az Eütv-nek és a korábban említett 96/2003. (VII. 15.) kormányrendeletnek való megfelelés is alapvető kívánalom. Természetesen a honvédség irányú törvényeknek és rendeleteknek való megfelelés alapvetően teljesülő elem, hiszen azért születtek, hogy az MH alapvető feladatainak minőségi végrehajtását lehetővé tegyék. A HM-rendelet főbb elemei:

-
- 11 290/2011. (XII. 22.) kormányrendelet a Honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról.
 - 12 212/2010. (VII. 1.) kormányrendelet az Egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről.
 - 13 2/2014. (II. 28.) HM-rendelet a katonai feladat végrehajtása közben elvégezhető egészségügyi tevékenységekről, ezen tevékenységek elvégzéséhez szükséges egészségügyi szakkiképzések köréről, a szakkiképzési követelményekről, azok szakmai tartalmáról és a szakkiképzés lefolytatására jogosított intézmények köréről.

Ki végezhet katonai feladatok ellátása során egészségügyi ellátást?

A HM-rendelet személyek tekintetében egyrészt megjelöli az MH EK-t, mint a kiképzésre felhatalmazott egységet (az oktatási tevékenységre az alapító okiratban megtalálható a megfelelő szakmai tevékenységi kód), másrészt a meglévő végzettségek és elvégezhető kiképzések alapján, a katonai feladatok ellátása során bevethető egészségügyi ellátók körét. A HM rendelet csoportokat állít fel, amelyek egy markáns kritérium alapján két részre bonthatók:

- 1.) Polgári egészségügyi képesítéssel rendelkező állomány:
 - szakdolgozó és szakkiképzettek: ápoló, szakápoló, mentőápoló és egyéb diplomás;
 - szakdolgozó: ápoló, szakápoló, mentőápoló, mentőtiszt, diplomás ápoló, egészségügyi asszisztens (OKJ), szakasszisztens, közegészségügyi-járványügyi felügyelő, népegészségügyi ellenőr;
 - egyéb diplomás személy: orvos, fogorvos, gyógyszerész, pszichológus, klinikai szakpszichológus.
- 2.) Polgári egészségügyi képesítéssel NEM rendelkező állomány:
 - katona, aki alap-, középszintű egészségügyi szakkiképzéssel szerez egészségügyi kompetenciát.

A HM-rendelet logikája szerint meg kell különböztetni:

- Szakképesített/diplomás személyeket, akik
 - vagy az alapiskolájuk szerinti kompetenciáknak megfelelő egészségügyi tevékenységet végeznek,
 - vagy szakkiképzéssel szerezhetnek további egészségügyi kompetenciákat, ami egyéb invazív beavatkozások elvégzésére is lehetőséget ad, meghatározott körülmények között.
- Szakkiképzettek, akik
 - szakkiképzésük által szereznek alkalmazható egészségügyi képességeket.

A polgári egészségügyi képesítéssel rendelkező személyek a végzettségnek megfelelő kompetencia határokon belül az ország egész területén alkalmazhatóak, bevethetők, amennyiben az ágazati feltételeknek megfelelő képzési kritériumok teljesülnek.^{14 15}

14 64/2011. (XI. 29.) NEFMI-rendelet az Orvosok, fogorvosok, gyógyszerészek és az egészségügyi felsőfokú szakirányú szakképesítéssel rendelkezők folyamatos továbbképzéséről.

15 63/2011. (XI. 29.) NEFMI-rendelet az egészségügyi szakdolgozók továbbképzésének szabályairól.

Más a helyzet az egészségügyi polgári végzettséggel nem rendelkezők esetében, illetve azoknál az ellátóknál, akik kompetenciájukat a HM-rendeletben foglaltak szerint bővítették. Meg kell jegyeznünk, hogy a polgári jogrendszer képzéssel, képzettséggel dolgozik. Ezen belül megkülönböztet OKJ szerint és felsőoktatásban (oklevél/diploma) szerzett kompetenciákat.^{16 17 18 19} A szakkiképzés fogalomkörét a polgári ágazat nem ismeri, ez speciálisan a fegyveres erőkhöz kötött, a képzésre vonatkozó jogrendszerben önállóan nem megtalálható fogalom. Nem iskolarendszerű képzésnek tekinthető, a rá vonatkozó szabályozók nem egészségügyi, oktatási ágazati jogszabályi szintűek. Ezt a dilemmát a HM-rendelet 10. § oldja fel, amely szerint mindennemű végrehajtás és nyilvántartás ellenőrzési jogát (feltételezhetően akkor azok megalkotását, szabályozását is) az MH egészségügyi főnök felelősségébe utalja.

Hol és mikor végezhetnek egészségügyi tevékenységet a polgári egészségügyi képesítéssel nem rendelkező kiképzett katonák?

A HM-rendelet 1. § a) pontja szerint az alapszintű szakkiképzettséggel rendelkező állomány (a szakkiképzettségének megfelelő kompetencia keretein belül) Magyarországon és külföldön egyaránt végezhet egészségügyi tevékenységet meghatározott körülmények együttes fennállása esetén:

- Magyarországon különleges jogrend fennállásakor, vagy
- külföldön és
- a békeműveletekben,
- katonai műveleti területen végrehajtott katonai tevékenységek közben.

A HM-rendelet 1. § b) és c) pontja szerint a középszintű egészségügyi szakkiképzettséggel, vagy egészségügyi szakkiképzettséggel rendelkező állomány (a szakkiképzettségének megfelelő kompetencia keretein belül) Magyarországon és külföldön egyaránt végezhet egészségügyi tevékenységet meghatározott körülmények együttes fennállása esetén:

- Magyarországon vagy
- külföldön és
- békeműveletek során,
- a műveleti területen végrehajtott katonai tevékenységek közben,

16 2011. évi CXCV. törvény a Nemzeti köznevelésről.

17 2011. évi CCIV. törvény a Nemzeti felsőoktatásról.

18 2011. évi CLXXXVII. törvény a Szakképzésről.

19 150/2012. (VII. 6.) kormányrendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről.

- egyéb okból elrendelt katonai tevékenységek közben.

Tehát az alapkompétencia Magyarországon csak minősített jogrend megvalósulásakor, katonai műveleti területen, katonai tevékenység során, míg külföldön a békeműveletekben is, illetve katonai műveleti területen, katonai tevékenység során vehető be. A közép és magasabb kompetencia Magyarországon és külföldön is a békeműveletekben és katonai műveleti területen, katonai tevékenység során, valamint az egyéb okból elrendelt katonai tevékenységek közben gyakorolható. A két kompetencia csoport tevékenységét illetően a HM-rendelet szerint alapvető különbség, hogy csak a minősített időszakban vagy normál jogrend békeműveletiben is felhatalmazást ad, illetve az egyéb okból elrendelt katonai tevékenységek során – ami gyakorlatilag minden szolgálati feladat ellátását magában foglalja – feljogosít egészségügyi tevékenység végzésére.

Kit láthatnak el a polgári egészségügyi képzéssel nem rendelkező kiképzett katonák?

A HM-rendelet egyik hiányosságának tűnik, hogy nem definiálja világosan az ellátotti kört, vagyis, hogy kit láthat el a szakképzés során kompetenciákat szerző egészségügyi állomány. Erre vonatkozó megállapítás, hogy a kompetencia függvényében, de mindenképpen a katonai tevékenységek közben:

- bekövetkezett sérülésekkel, betegségekkel bírók,
- harctéri sebesültek,
- életmentő beavatkozásra szorulóknak,
- felismert betegségekkel rendelkezők,
- valamint általános egészségügyi ellátásra szorulóknak.

Azonban e jogszabály nem fogalmazza meg, hogy a katonai feladatot végrehajtó állományról van-e szó, vagy magában foglalja a műveletben sérült, esetleg a művelet során fellelt polgári, civil sérülteket/betegeket is. A kérdés azért lehet releváns, mert e jogszabály 5. § (6) bekezdésében, a gyógyszeradás során alkalmazható hatóanyag meghatározásakor felbukkan egy újabb személyre vonatkozó meghatározás: „*a katonai feladat végrehajtása közben közreműködő személy*”. Ilyen státuszban – jogviszonyától függetlenül – szinte bárki lehet ellátandó személy.

Milyen egészségügyi kompetenciákat szerezhetnek a polgári egészségügyi képzéssel nem rendelkező kiképzett katonák?

A HM-rendelet mellékleteiben kellő alaposággal és részletességgel meghatározza a különböző szinteken megszerezhető kompetenciákat, így az egyes kompetenciaszinteken belül végezhető tevékenységi köröket.

Milyen eszközöket használhatnak a polgári egészségügyi képzéssel nem rendelkező kiképzett katonák?

A HM-rendelet a tárgyi minimumfeltételekre nem tér ki, kivételt képez ez alól a beadható gyógyszerek hatóanyag tartalma. Logikailag az eszközkészlet meghatározása az Eütv. szerint szükséges lenne.

Kiképzésre vonatkozó szabályok

A HM-rendelet részletesen meghatározza a szakkiképzés követelményeit, az oklevél kibocsátásának szabályait, a szakkiképzés időbeni hatályát és érvényességét, a szakkiképzésre kijelölt intézményt (MH EK).

A polgári egészségügyi képzéssel nem rendelkező szakkiképzett katonák nyilvántartása, szakmakódja

Az HM-rendelet csak utal a nyilvántartásra, azt nem határozza meg. A katonai feladat végrehajtása közben elvégezhető egészségügyi tevékenységnek (harctéri ellátás) nincs önálló szakmakódja, talán e jogszabály adhatna rá lehetőséget, így az Eütv-nek való megfelelés teljesebb lenne.

A harctéri ellátás szakmai programja, szakmai háttérre

A harctéri ellátás alapjának tekinthetők a hazai és a NATO egészségügyi doktrinái, amelyek nem nemzetközi jogi aktusok, de a harctéri egészségügyi szakterület megalapozott szakmai követelményeit meghatározzák, leírják.

A mindennapi, gyakorlati élet dilemmái

Saját tapasztalatom szerint a magyar és az európai uniós jogalkalmazási gyakorlatban az egészségügyi irányban kiképzett (polgári egészségügyi képzett-

séggel nem rendelkező) katonák szigorúan csak saját állományuk sérültjeinek, betegeinek ellátását végzik, erre érzik magukat felhatalmazva. Ez a különböző nemzetközi gyakorlatokban észlelt jelenség, melynek során a civil sérülteket maximum non-invazív elsősegélyben részesítik az ellátók, őket is csak akkor, ha a saját állomány nem sérült, vagy azokat már ellátták. A kérdésre, hogy mi áll a fentiek háttérében kivétel nélkül azt a választ kaptam, hogy nincs joguk a civilek egészségügyi ellátására, sőt parancsuk van az attól való tartózkodásra.

Egy másik kérdés lehet, hogy mi történik akkor, ha a polgári egészségügyi végzettséggel nem rendelkező, szakkiképzett katonai egészségügyi ellátó nem szolgálati tevékenysége közben találkozik sérülttel, beteggel. Történetesen olyan állapotban lel fel civil személyt, akinek állapota – a megfelelő invazív beavatkozás nélkül – rohamosan romlik, akár életet veszélyeztető státuszba kerül, vagy már abban van. Vajon ebben a helyzetben a fenti katonai ellátó alkalmazhatja-e invazív egészségügyi kompetenciáit az életmentésre? A kérdés felveti a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény²⁰ 166. §-nak gyakorlati alkalmazhatóságát, illetve annak értelmezését. Ezek szerint:

„166. § (1) Aki nem nyújt tőle elvárható segítséget sérült vagy olyan személynek, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a sértett meghal, és életét a segítségnyújtás megmenthette volna.

(3) A büntetés büntett miatt az (1) bekezdés esetén három évig, a (2) bekezdés esetén egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a veszélyhelyzetet az elkövető idézte elő, vagy ha a segítségnyújtásra egyébként is köteles.

(4) A (3) bekezdés utolsó fordulata nem alkalmazható azzal szemben, aki a közlekedési szabályok alapján köteles a segítségnyújtásra.”

- A tőle elvárható és az egyébként is köteles meghatározások mentén vajon elvárható-e egy egészségügyi kompetenciái alapján életmentésre szakkiképzett ellátótól, hogy a képességei teljes táráat bevesse az életmentésre, még akkor is, ha – az a HM-rendelet szerint erre – ebben a helyzetben nem felhatalmazott, így nem köteles. Mit mutat a magyar (nemzetközi) jogalkalmazás és bírói gyakorlat? Az életmentést megpróbáló, végrehajtó: Életmentő Emlékérmét kap, ha sikeres a beavatkozása, vagy katonai bíróságra kerül ügye, ha nem próbálja meg, esetleg az invazív beavatkozása következtében kialakult szövődmény miatt a sérült/beteg súlyos egészségkárosodást szenved, esetleg meghal?

20 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

A fenti példa alapján a kit, mikor és hol kérdések felvetésekor azt a dilemmát kell feloldani, hogy ha valaki jogszabályban meghatározott körülmények és feltételek mellett egészségügyi kompetenciát szerzett, akkor annak alkalmazását lehet-e, kell-e korlátozni. Hiszen vagy van ilyen irányú kompetenciája (fenntartottan), és akkor bárhol, bármikor, ha szükség van rá alkalmazza azt, vagy nincs, de akkor máskor, máshol se tevékenykedjen ebben a körben.

A katonai harctéri ellátás szabályozásának összefoglalása

A nemzeti haderő az ország szuverenitásának, területi integritásának, függetlenségének alkotmányos alapokon álló egyik alappillére. Megfelelő működéséhez politikai és hadtudomány-szakmai területek összehangolt tevékenységére van szükség. Ennek megfelelően az országgyűlés, a mindenkori kormányzat, az ágazati, központi államigazgatási szervek, illetve a honvédelmi vezérkar feladata gondoskodni a politikai és szakmai igényeknek megfelelő jogszabályi környezetről. A harctéri ellátást illetően jól nyomon követhető a jogszabályok hierarchiájának megfelelő szabályozási lánc az alaptörvénytől a végrehajtási rendeletig. Az így felépített háttér kellő garanciát és jogosítványt ad a katonai műveletekben, a katonai tevékenységek során alkalmazható egészségügyi ellátásokhoz, ami alapvető a katonai műveletek támogató, kiszolgáló tevékenységéhez, az élőerő megvédéséhez, fenntartásához, így a sikeres feladat végrehajtásához.

Véleményem szerint az egészségügyi ágazati jogszabályoknak való megfelelés még finomítható, ennek alapjai a már hatályos jogszabályokban adóttak. Talán a finomhangolás lehetőséget teremtene arra, hogy a polgári egészségügyi képzéssel nem rendelkező, de egészségügyi beavatkozások irányában szak-kiképzett honvédelmi állomány alkalmazható egészségügyi kompetenciája a társadalom egészére ki legyen terjesztve. Ez az integráció európai szintű igény.

A rendvédelem egészségügyi tevékenységeinek jogszabályi háttere

A rendvédelemben alkalmazott egészségügyi ellátó rendszer a katonai egészségügyi infrastruktúrához képest – számos hasonlóság és átfedés mellett – jelentős különbségekkel bír. Általánosságban elmondható, hogy a különbségek alapfeladatukból fakadnak. A rendőrség esetében ez is az alaptörvényre vezethető vissza, amit a 46. cikk foglal össze, ezek szerint a rendőrség feladatai:

- 1.) A bűncselekmények megakadályozása, felderítése.
- 2.) A közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.
- 3.) A jogellenes bevándorlás megakadályozása.

Az alaptörvény azt is meghatározza, hogy a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetére, működésére vonatkozó részletes szabályokat, a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazásának szabályait, valamint a nemzetbiztonsági tevékenységgel összefüggő szabályokat sarkalatos törvényben kell meghatározni.

A fent hivatkozott sarkalatos törvény az 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről²¹ (Rtv.), aminek 1., 2. és 2/A. §-a meghatározza a rendőrség alapfeladatait. Ennek főbb elemei:

- 1.) Bűnmegelőzés.
- 2.) Bűnüldözés.
- 3.) Államigazgatás.
- 4.) Rendészeti feladatok ellátása.
- 5.) A jogszabályokban meghatározott, Magyarország szempontjából különösen fontos személyek életének, testi épségének védelme.
- 6.) Határvédelem.
- 7.) Ellátja a rendkívüli állapot, a szükségállapot, a megelőző védelmi helyzet, a terrorveszélyhelyzet, a váratlan támadás és a veszélyhelyzet esetén a hatáskörébe utalt rendvédelmi feladatokat.
- 8.) Részt vesz a nemzetközi szerződés alapján a béketámogató és polgári válságkezelési feladatokban.

Összefoglalva: a legegyszerűbben azt mondhatjuk, hogy a rendőrség alapfeladata az élet, a testi épség (és a vagyon) védelme, segítséget nyújtani a rászorulóknak. Érdekes az áthallás, hiszen az egészségügy is pont ezt teszi, csak más tudás- és eszközkészlettel, tehát más fegyverekkel. A rendőrség egészségügyi tevékenysége – a katonai egészségüghöz hasonlóan – két részre bontható:

Egészségügy-szolgáltatás feladatcsoport

A rendvédelem személyi állománya az egyes központosított egészségügyi szolgáltatók által nyújtott szolgáltatások igénybevételéről, valamint a külön meg-

21 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről.

határozott személyek tekintetében fennálló egészségügyi ellátás rendjéről szóló 175/2007. (VI. 30.) kormányrendelet²² 2. § (1) c) pontja szerint az MH EK egészségügyi szolgálataira igényjogosult. Az igénybe vehető szolgáltatásokat e kormányrendelet a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény²³ II. fejezete szerint állapítja meg. Ebből a fekvőbeteg-gyógyintézeti ellátást, a járóbeteg szakellátást és az orvosi rehabilitációt emelném ki, mint az állomány számára nyújtott, államilag létrehozott szociális hálót. Ebben a populációban is igaz, hogy a harcérték biztosításához nem kötelezően meghatározó elem, hiszen a fenti tevékenység elvileg minden egészségbiztosítással rendelkező magyar állampolgárnak jár. Az MH EK egy lehetőség, amellyel a kormány az igényjogosult kört kiemelten támogatja. E tekintetben a honvédség és rendőrség egészségügyi hátterében nincs különbség. Zárójelben megjegyzendő, hogy korábban ezt a feladatot a BM Központi Kórház és Intézményei (Korvin Ottó Kórház) látták el. A kórházat 2007-ben megszüntették, azt az Állami Egészségügyi Központba olvastatták be.

Védelem-egészségügyi feladatcsoport

Ez a feladatcsoport az MH egészségügyi ellátó rendszerrel hozható párhuzamba, mivel a rendőrség esetében ilyen, konkrétan meghatározott tevékenység, nincs nevesítve. Funkcióját illetően az állomány (élőerő) védelmét látja el, tehát a közvetlen harcértéket befolyásolja. A rendőrség esetében – a BM Szervezeti és Működési Szabályzata szerint – a fenti tevékenységek szervezésének központi szerve a Belügyminisztérium Személyügyi Helyettes Államtitkárság Személyügyi Főosztály Egészség Koordinációs Osztálya²⁴. A rendvédelem tekintetében a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény²⁵ (Hszt.) 341. § (1) 13. pontja a belügyminisztert – többek között – felhatalmazza, hogy az irányítása alá tartozó rendvédelmi szervre vonatkozóan az alapellátás, az alkalmasság- és felülvizsgálat szabályait rendeletben szabályozza. Továbbá, hogy a rendvédelmi egészségügyi szolgálat szervezetét és feladatrendszerét meghatározza. Ennek megfelelően az egyes rendvédelmi szervek hivatásos állomá-

22 175/2007. (VI. 30.) kormányrendelet Egyes központosított egészségügyi szolgáltatók által nyújtott szolgáltatások igénybevételéről, valamint a külön meghatározott személyek tekintetében fennálló egészségügyi ellátás rendjéről.

23 1997. évi LXXXIII. törvény a Kötelező egészségbiztosítás ellátásairól.

24 11/2018. (VI. 12.) BM-utasítás a Belügyminisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról.

25 2015. évi XLII. törvény a Rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról.

nyú tagjai egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, közalkalmazottai és köztisztviselői munkaköri egészségi alkalmasságáról, a szolgálat-, illetve keresőképtelenség megállapításáról, valamint az egészségügyi alapellátásról szóló 57/2009. (X. 30.) IRM–ÖM–PTNM együttes rendelet²⁶ részletesen kifejti a témára vonatkozó eljárási rendet. A Belügyminisztériumhoz tartozó rendvédelmi szervek egészségügyi ellátásával kapcsolatban megjegyzendő még a Belügyminisztérium egészségügyi szolgálatáról és a belügyminisztériumi szerveknél folyó egészségügyi tevékenységről szóló 9/2001. (BK 4) BM-utasítás²⁷ (utasítás). A fenti szabályzók alapján a rendőrség egészségügyi tevékenységeinek főbb feladatai:

- Gyógyító-megelőző ellátás.
- Alkalmassági és felülvizsgálatok.
- Foglalkozás-egészségügyi és munkavédelmi feladatok.
- Közegészségügyi és járványügyi feladatok.
- Mentálpszichológia.
- Az egészségkárosító kockázattal járó kiképzési, és egyes szolgálati feladatok végrehajtásának egészségügyi biztosítása [utasítás 26. g) pont].
- Egészségügyi tevékenységhez szükséges eszközök, anyagok beszerzése.

A rendőrség egészségügyi tevékenységeivel kapcsolatban tehát megállapítható, hogy a progresszivitásnak megfelelően a fekvőbeteg ellátást az MH EK végzi. A járóbeteg-szakellátások egy részét ott, ahol ezt az országos parancsnokságok saját költségvetésükből vállalják, az egészségügyi ágazatra vonatkozó jogszabályok szerint, működési engedély birtokában végzik, végezhetik a Belügyminisztérium engedélyével. Az alapellátást – az utasítás szerint – a területi alapellátó egységek hálózata biztosítja, amelyet a szervezeti egység saját kapacitásának terhére, vagy más költségvetési szervvel, gazdasági társasággal történő, egészségügyi szolgáltatásra irányuló megállapodás útján is végrehajthatja. A rendőrség esetében a fent említett egészségügyi tevékenységének jogszabályi háttere tehát adott, megalapozott.

26 57/2009. (X. 30.) IRM–ÖM–PTNM együttes rendelet Egyes rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, közalkalmazottai és köztisztviselői munkaköri egészségi alkalmasságáról, a szolgálat-, illetve keresőképtelenség megállapításáról, valamint az egészségügyi alapellátásról.

27 9/2001. (BK. 4) BM-utasítás a Belügyminisztérium egészségügyi szolgálatáról és a belügyminisztériumi szerveknél folyó egészségügyi tevékenységről.

Művelet és harctér a rendőri tevékenységekben

A rendvédelem vonatkozásában e terminus technicusok első olvasásra zavarosnak tűnhetnek, ezért értelmezésre szorulnak. A katonai fogalomrendszerben a harctér jól definiáltan megtalálható. A katonai művelet, a katonai feladatvégrehajtás végső soron a harcászathoz válik közvetlen érintkezéssé az ellenséggel, az egészségügyi biztosítás, annak harctéri első láncszeme leginkább itt jeleníthető meg. A rendőrség vonatkozásában intézkedésről beszélünk leginkább, amelyeket az Rtv. és a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM-rendelet²⁸ írnak le. Rendőri „művelet” fogalom használatos Európa szerte, leginkább a speciális beavatkozó egységek (Special Intervention Unit – SIU), CTU-k bevetéseinek meghatározására. Magyarországon a rendőri művelet jogszabály szintű meghatározása nem található a nomenklatúrában. A rendőri művelet meghatározását a Magyar Köztársaság Rendőrségének Csapatszolgálati Szabályzata kiadásáról szóló 11/1998. (IV. 23.) ORFK-utasítás²⁹ nem jogszabályi szintű norma teszi meg. Ezek szerint:

„20. A rendőri művelet a rendőrség szolgálati ágainak, szolgálatainak és szak szolgálatainak egységes elgondolás és terv alapján különböző szolgálati formákban és eljárási cselekményekkel együttesen megvalósított cél, feladat, hely és idő szerint összehangolt tevékenységének az összessége, amely a bűnmegelőzési, bűnüldözési, államigazgatási és rendészeti feladatkörökhöz tartozó összetett rendőri feladatok megoldására irányul.”

A rendőrség speciális beavatkozó egységei Magyarországon a Terrorrelhárítási Központ (TEK) az Rtv. 7/E. §, és a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól szóló 295/2010. (XII. 22.) kormányrendelet alapján a hatáskörébe sorolt feladatok jelentős részét rendőri műveletek formájában hajtja végre.³⁰ Tekintettel, hogy a SIU-k és CTU-k hatáskörei az életre fokozottan veszélyes helyzetek megoldására vonatkoznak, a feladataik végrehajtása komplex megközelítést igényel, sokszor képességeik teljes bevonásával, ez az úgynevezett műveleti szemlélet. Az intézkedés önmagában kevésbé leíró, kevésbé jellemzi a valós tevékenységüket.

A rendőri feladatok tekintetében a harctér értelmezése a műveletek végrehajtásához, a műveleti területhez kapcsolható. Egyszerűbb esetekben lehet mondani,

28 30/2011. (IX. 22.) BM-rendelet a Rendőrség szolgálati szabályzatáról.

29 11/1998. (IV. 23.) ORFK-utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrségének Csapatszolgálati Szabályzata kiadásáról.

30 295/2010. (XII. 22.) kormányrendelet a Terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól.

hogy a rendőri záráson belül eső térben meghatározható helyek a műveleti területek. A rendőri zárás a 11/1998. (IV. 23.) ORFK-utasítás szerint:

„24. A zárás valamely terület elszigetelése, körbezárása az adott területen folytatott más rendőri tevékenység sikeres végrehajtásához, meghatározott objektumok, személyek megóvásához, a közrend fenntartásához szükséges feltételek megteremtése érdekében.”

A rendőri műveletek zárása, elszigetelése az állampolgárok biztonságának (és a művelet sikerességének) szempontjából alapvető szakmai követelmény. Azonban bizonyos esetekben a zárás kialakítása, a rendelkezésre álló erők korlátozottsága miatt, teljességben nem lehetséges vagy időben elnyúlhat, ugyanakkor az esemény azonnali beavatkozást tesz szükségessé. Ezekben az esetekben a harctér kiterjed minden olyan területre, ahol az állampolgárok és a műveletben résztvevő állomány élete és testi épsége valós fenyegetettségnek van kitéve. Gondoljunk itt a ramming (Miller – Hayward, 2019) támadásokra, az árokfútokra vagy a második csapás lehetőségére.

Összegezve: a rendőri műveletek során harctérnek nevezhető minden olyan térben meghatározott terület, ahova a belépésre csak a művelet végrehajtásáért felelős parancsnok adhat engedélyt. Ez a műveleti helyszín, ahol a rendőri értelemben vett harci cselekmények folynak. A műveleti területre való belépés tilalma a civil személyekre, engedélyhez kötöttsége a rendőri állományra vonatkozik.

Harctéri egészségügyi ellátás a rendőri műveletekben

Amennyiben elfogadjuk azt, hogy a rendőrség az alapfeladatai ellátásának egy részét rendőri műveletek végrehajtásával teljesíti, illetve adott körülmények között a rendőri művelet helyszíne (műveleti terület) harctérnek tekinthető, akkor a rendőrség esetében is jogos lehet a harctéri egészségügyi ellátás iránti igény. Az MH tekintetében a HM-rendelet jogszabályi szinten szabályozza a katonai feladatok közben végrehajtható egészségügyi tevékenységet – különösen a ki, hol, mikor kérdésekre –, illetve kielégítő választ ad a képzési feltételekre. A honvédelemre vonatkozó jogszabályok logikájából, az MH alaptevékenységéből levezethető, hogy a harctéri egészségügyi ellátás a katonai művelet végrehajtó állományra és az abban közreműködők számára nyújtható.

A rendőrség harctéri egészségügyi ellátására jelenleg semmilyen jogszabályi felhatalmazás nem található. A kérdés, vajon a rendőrség alapfeladatából fakad-e ilyen irányú feladatszabás, illetve ilyen típusú felelősségvállalásra jelent-e meg új társadalmi igény, elvárás.

Rendőri tevékenységekre vonatkozó jogszabályok között az Rtv. az alapfeladatra vonatkozó megállapításai között említi az élet és a testi épség védelmének kiemelt jelentőségét. A rendőrség szolgálati szabályzata³¹ BM-rendelet szinten további, egyrészt szemléletbeli megközelítést, másrészt konkrét feladatszabást rendel el az egészségügyi teendők terén:

Biztonsági intézkedések

10.§ (1) A rendőr az önvészélyes állapot vagy a személyeket, illetve anyagi javakat közvetlen fenyegető vészhelyzet észlelése esetén az Rtv. 37§-ában meghatározott intézkedések végrehajtása során – a helyszínen b) gondoskodik az életmentésről és az elsősegélynyújtásról

Eljárás helyszínbiztosítás esetén és közlekedési baleset helyszínén

11.§ (1) A helyszínt biztosító rendőr

- a) elsősegélyben részesíti vagy részesítetteti azokat, akik az esemény során megsérültek vagy megbetegedtek, valamint más ok miatt segítségre szorulnak*
- h) feljegyzi, hogy a sérültet milyen rendszámú mentő gépkocsival hova szállították el*

12.§ (1) Közlekedési baleset helyszínén a rendőr a baleseti helyszínelő kiérkezésig gondoskodik az elsődleges intézkedések megtételére – különös tekintettel az elsősegélynyújtásra...

Eljárás katasztrófa esetén

- 13.§ (2) Katasztrófa helyszínén a rendőr az elhárításra jogosult hatóságok és szervek megérkezésig intézkedik*
- c) közreműködik a forgalom lezárásában és elterelésében, valamint az élet- és vagyonmentésben*

Intézkedés ön- vagy közveszélyes állapotban lévő személy esetén

16§

(2) A rendőr az öngyilkosságot megkísérlő vagy elkövetni szándékozó személyhez orvost hív, vagy közreműködik abban, hogy a mentőszolgálat egészségügyi intézetbe szállítsa.

Elfogás és előállítás

31§

(7) Elhelyezéskor a fogvatartottat nyilatkoztatni kell sérüléseiről, esetleges panaszáról. Betegség vagy sérülés esetén orvosi ellátásban kell részesíteni,

31 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról.

Kényszerítő eszközök, általános szabályok

38§

(1) Ha kényszerítő eszköz alkalmazását személyi szabadságot korlátozó intézkedés követi, a kényszerítő eszközt a helyszínen alkalmazó rendőrnek a jelentést a személyi szabadságot korlátozó intézkedésről szóló írásos jelentésben kell megtennie.

(2) A kényszerítő eszköz alkalmazásáról készített jelentés tartalmazza:

d) keletkezett-e sérülés, és milyen fokú...

e) mi történt a sérülttel, ellátására történt-e intézkedés...

Lőfegyverhasználat

49§

(1) A lőfegyverhasználat során sérültet elsősegélyben kell részesíteni, gondoskodni kell orvosi ellátásáról....

50§

(2) A lőfegyvert használó rendőr jelentése a következőket tartalmazza:

d) milyen sérülés történt, sor került-e elsősegély nyújtásra, orvosi ellátásra, hol tartózkodik a sérült

A fenti szakaszokból levonható az a következtetés, hogy a rendőri feladatok része az életmentés, az elsősegélynyújtás és az egészségügyi ellátó rendszer aktiválása orvos bevonásával.

Az első ellátás kompetenciaszintje a helyszínen lévő, intézkedést végrehajtó rendőrtől elvárható szinten határozható meg. Amennyiben az intézkedést (műveletet) végrehajtó szerv, a 9/2001. BM utasítás alapján, a saját költségvetéséből egészségügyi ellátót foglalkoztat, és ugyanennek az utasításnak 26. g) pontja szerint tevékenységét úgy minősítette, hogy azt egészségügyi biztosítás mellett hajtja végre, akkor a képzett egészségügyi ellátó elsősegély kompetenciája magasabb szintű, konkrétan egészségügyi ellátásra ad lehetőséget.

A társadalmi igény oldal

A bevezetőben említettem, hogy a posztmodern terrorizmus változást hozott a támadások személyekre vonatkozó kimeneteli célját illetően, egyszerűbben fogalmazva: kíméletlenül hadat üzent az állampolgárok élete és testi épsége ellen. A kérdés pedig felvetődik mindkét, a támadásban érintett társadalmi csoport felől – legyen az civil vagy éppen a beavatkozó hivatásos személy –, hogy sérülés esetén ki biztosítja a túlélést egy olyan területen, ami a további sérülések elkerülése és a művelet végrehajtásának sikere (az elkövetők menekülésének

megakadályozása) miatt lezárt, elzárt. A kérdésre csak egy helyes válasz adható: az a kijelölt szervezet, akinek a feladata a művelet végrehajtása, hiszen a polgári egészségügyi ellátó rendszer ezekben a helyzetekben nem elérhető.

A társadalmi felelősségvállalás

A jog és annak rendszere társadalmi viszonyokat határoz meg azáltal, hogy általános érvényű magatartási szabályokat állít fel, ezen belül meghatározza a helyeset és elvárandót, illetve a helytelen és kerülendőt, tehát jogokat és kötelezettségeket állapít meg. A társadalmi felelősségvállalás értelmezhető úgy, mint a jogkövető magatartás, és úgy is, mint a társadalom elvárásainak megfelelő, tevékeny részvétel a közösségért. Ezen a logikai láncon elindulva a rendőrség társadalmi felelősségvállalása egyrészt a rá vonatkozó jogszabályok betartása, szakszerű végrehajtása, másrészt a társadalom elvárásainak való megfelelés.

Az egészségügyi tevékenység terén a rendőrségről elmondható, hogy nem egészségügyi intézmény, de a feladatainak végrehajtása során kerülhet olyan helyzetbe, ahol egészségügyi tevékenységet kell folytatnia ahhoz, hogy megfeleljen a társadalom elvárásainak.

A harctéri, akut, életmentő egészségügyi ellátás kapcsán a rendőrségnek alapvetően két feladata van. Mindkettő visszavezethető a jogszabályok elveire és a társadalom elvárásaira:

- 1.) Műveletet végrehajtó állomány egészségügyi biztosítása, szükség szerint akut ellátása.
- 2.) A műveleti területen belül fellelt (civil) sérültek/betegek akut ellátása.

Mindkét esetben főszabályokként tekintendők:

- 1.) Műveleti területen lévő sérültek ellátása fő feladat.
- 2.) Az adott személy ellátására irányuló egészségügyi kompetencián belüli teljes képességek bevetése.
- 3.) Időben az ellátás addig terjed ki, amíg a kijelölt polgári ellátó rendszernek a sérült/beteg átadható (evakuáció vagy a zárás feloldása).

A műveletet végrehajtó állomány egészségügyi biztosítása, szükség szerinti akut ellátása

A rendőrség esetében hasonló elvek mentén szerveződik az ellátás, mint a katonai egészségügyi ellátás során:

- 1.) A túlélési láncban a megfelelő humanerőforrás biztosításához szükség van szakkiképzett egészségügyi ellátókra. Az alap elsősegélynyújtókra, emeltebb szintű életmentésre képes specialistákra és diplomás egészségügyi ellátókra.
- 2.) Az eszközök mennyiségi és minőségi meghatározása a kompetenciához és a feladathoz igazodva kerüljön meghatározásra.
- 3.) A műveleti eljárási rend (taktika) befolyásolja az alkalmazható egészségügyi algoritmusokat (határterületi tevékenység).

A műveleti területen belül fellelt (civil) sérültek/betegek akut ellátása

Az Rtv. és a szolgálati szabályzat által meghatározott alapfeladatok és azok végrehajtása alapján elmondható, hogy a katonai egészségügyi ellátáshoz képest a rendőrség nem csak a saját, élőerő védelmére hivatott. Az általa foglalkoztatott egészségügyi ellátó személynek a művelet helyszínén történő bevetése az állampolgárokkal szemben is felelősségvállalást keletkeztet.

A rendőri műveletek közül különösen igaz ez a megállapítás – tekintettel azok igen összetett, sok képességet felvonultató, speciális hatáskörökben beavatkozásra kötelezett, fokozottan veszélyes, ezért szigorú és speciális taktikai renddel bíró – a speciális rendőri beavatkozó erőkre és a terrorelhárító egységek bevetéseire.

Magyarországon az Rtv. 7/E. §, illetve a 100. § (1) h) pontjának felhatalmazása alapján a 295/2010. (XII. 22.) kormányrendelet 3. §-a határozza meg azokat a feladatokat, amelyeket kiemelt veszélyessége és jelentősége miatt a TEK hatáskörébe utal.

A fenti elvek mentén egyértelműsíthető, hogy a rendőrségi harctéri ellátás felépítését és képzési rendszerét testre és feladatra szabottan a rendőrség által végrehajtott műveletekre kell kialakítani. Különbségként kiemelhető a kit láthat el kérdésre adott válasz, mely szerint a civil polgárookra is ki kell terjeszteni az elláthatók/ellátandók körét.

Dilemmák a rendőri harctéri ellátás jogszabályi háttérével kapcsolatban

Korábban már említettem, hogy a speciális rendőri alakulatok a terrorelhárító egységek megszervezésekor a különleges katonai alakulatok tapasztalataira építettek. Az egészségügyi képességek megjelenése is sok tekintetben ennek

köszönhető. A rendőrségnél a harctéri egészségügyi ellátás kezdeti megszervezésében a katonai minta dominált, tehát elsősorban (sőt kizárólagosan) a beavatkozó állomány védelmére koncentrált. Ennek megfelelően, illetve a speciális harci tevékenységből fakadóan, az ellátói kör kompetenciája szakkiképzettségben alapult. Tehát a beavatkozó állomány tagjai különböző kompetencia szintekre egészségügyi irányú képzést kaptak. Ezeket a képzéseket a katonaság erre kijelölt kiképzői a rájuk vonatkozó szabályok szerint hajtották végre. A fenti szervezés általánosságban jellemző az EU-tagállamok SIU és CTU egységeire. A katonai jogszabályokra épülő rendőrségi kiképzési rendszer, azon belül is a szakkiképzett állomány egészségügyi tevékenységére vonatkozó megállapítások jogi felhatalmazásait illetően a következő kérdések és megállapítások tehetők:

- A HM-rendeletre hasonló jogszabályok a katonai feladat végrehajtása közben elvégezhető egészségügyi tevékenységekre vonatkoznak. A jogszabályokban megjelenik a különleges jogrendben elvégezhető, illetve a külföldön elvégezhető kitétel. A rendőri intézkedések és műveletek nem csak e körbe sorolhatók, jóval szélesebb körben értelmezhetők, így ezekre a katonai felhatalmazás nem elegendő (területi hatály).
- A HM-rendelet a katonai műveletet (feladatot) végrehajtókra és abban közreműködőkre vonatkoztathatóan engedélyez egészségügyi ellátást. A rendőri művelet pedig nem katonai művelet, az abban résztvevők nem katonák.
- A HM-rendelet nem engedi a civil állampolgárok ellátását, ami a rendőröknek alapfeladatuk.
- A HM-rendelet kiválóan meghatározza a kimeneti kompetenciákat, a képzésre vonatkozó szervezési feltételeket, ezáltal a szakkiképzettek képességeit és határait is. Ezek a rendőri műveletek túlélési láncába (egészségügyi ellátási rendszerébe) jól illeszthetők.
- Ugyanakkor a HM-rendeleten alapuló katonai képzések nem foglalkoznak azokkal a taktikai elemekkel, amik a rendőri speciális alakulatok kötelezően végrehajtandó elemei, sajátosságai, amiktől a rendőri harctéri ellátás elkülönül a katonai harctéri ellátástól.

A fenti megállapítások alapján elmondható, hogy a HM-rendelet jellegű katonai szabályozók felhatalmazásai nem alkalmazhatók a rendőri műveletekben végrehajtandó akut egészségügyi tevékenységekre, illetve a katonai egészségügyi szakkiképzések nem fedik le teljes körben a rendőri műveletek szakmai követelményeit.

Az Európa-szerte bevett és alkalmazott gyakorlat, miszerint a rendőröket katonák képzik a katonaegészségügyi határterületi elvek, szabályok és algoritmusok szerint a katonai jogszabályokra építve – már túlhaladott. Ez a rendezési elv nem képes kellőképpen kiszolgálni, alátámasztani a rendőrség helyszíni

(műveleti), akut egészségügyi tevékenységét sem szakmailag, sem jogilag. Ezzel szemben, a társadalom elvárása és igénye a rendőrség harctéri egészségügyi ellátására már megjelent.

A megoldás

Korunk biztonsági helyzetének változásaira, az ezzel párhuzamosan megjelenő új társadalmi elvárásokra, és a jelenlegi, a jog szempontjából bizonytalan gyakorlat rendezésére, a speciális egészségügyi igények kielégítésére a taktikai medicina (TM) bevezetése jelenthet megoldást. Ehhez a TM jogszabályi feltételrendszerének kidolgozásán és elfogadásán keresztül vezet az út.

A taktikai medicinát, mint a rendőri szervek által alkalmazott speciális, egészségügyi tevékenységet sokféleképpen lehet definiálni, jelen értekezésben a jogi meghatározás releváns, ezért ezt a megközelítést követem.

Első lépések

Magyarországon először a műveletekhez kötött feladatkörrel, akut egészségügyi feladatellátással megbízott önálló szervezeti egységet a 2010-ben alakult TEK állított hadrendbe. A harctéren alkalmazott egészségügyi kompetenciákat Európában egyedülállóan egyetemi diplomához és szakvizsgához (orvos, szakorvos), illetve főiskolai diplomához (mentőtiszt) kötötték. Ezáltal megoldották a civilek ellátásának személyi dilemmáját. A vonatkozó egészségügyi jogszabályok szerint mentésre kértek és kaptak működési engedélyt, a mentésről szóló 5/2006. (II. 7.) EüM-rendelet minimum feltételeinek teljesítése révén.³² Ezáltal nem csak a műveletek, de a feladatkörébe tartozó, illetve oda utalt személyvédelemre vonatkozó, a védett személyek és a kijelölt létesítmények védelméről szóló 160/1996. (XI. 5.) kormányrendelet 8/A. § b) pont és 8/B. §-ainak is megfelel, rohamkocsi szintű mentőautó kiállításával.³³

A mentés, mint egészségügyi tevékenység a sürgősségi prehospitalis ellátás polgári követelményeit oldja meg. A harctéri ellátás sok tekintetben más. A TEK felismerte a magyar egészségügyi ellátórendszerben keletkezett hiányt, javasolta a taktikai medicina rendszerbe állítását, és a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény³⁴ szerint kezdeményezte az Eütv. módosítását.

32 5/2006. (II. 7.) EüM-rendelet a Mentésről.

33 160/1996. (XI. 5.) kormányrendelet a Védett személyek és a kijelölt létesítmények védelméről.

34 2010. évi CXXX. törvény a Jogalkotásról.

Az egészségügyi törvény a taktikai medicináról

A TM gyakorlásához szükséges az alkalmazásának körülményeit – minimum feltételeit (személyi és tárgyi) – és a bevethető egészségügyi kompetenciákat, azok képzésének feltételeit meghatározni. Ezek végrehajtási rendelet szintű elemeknek tekinthetők. A jogszabályi hierarchiának és a jogalkotási folyamatnak megfelelően végrehajtási rendeletet, az azzal felhatalmazott miniszter vagy miniszterek, csak megfelelő törvényi felhatalmazás mellett alkothatnak.

Az Eütv. IV. Fejezet Az Egészségügyi Ellátások Rendszere 4. Cím Egyéb egészségügyi ellátások 97/A. § definiálja a taktikai medicinát, ezek szerint:

„A taktikai medicina keretében a rendészeti szerv által meghatározott művelési területen a rendészeti szerv, illetve a rendészeti szerv alkalmazásában álló szakképzett egészségügyi dolgozó szükség esetén akut, sürgősségi egészségügyi ellátást végezhet.”

Szintén az Eütv. XVIII. Fejezet Záró rendelkezések 247. § (5) bekezdése felhatalmazza az egészségügyért felelős minisztert, hogy a rendészetért felelős miniszterrel egyetértésben a taktikai medicina végrehajtási rendeletét megalkossák:

„e) a miniszter, hogy a rendészetért felelős miniszterrel egyetértésben a taktikai medicina – mint a rendőri speciális művelési feladatok végrehajtása során végezhető egészségügyi tevékenység – szakmai, személyi, tárgyi feltételeit és követelményeit, valamint ezek szakmai tartalmát.”

Az Eütv. fenti módosítását az egyes egészségügyet érintő törvények módosításáról szóló 2016. évi XXXIV. törvény³⁵ végezte el, amely 2016. július 1-jén lépett hatályba, ezáltal megteremtette a jogszabályi feltételét a taktikai medicina végrehajtási rendeletének (TM-rendelet) megalkotására.

A taktikai medicina végrehajtási rendelete

A TM bevezetését és a gyakorlatban történő alkalmazását a társadalmi szükségszerűség hívta életre. Magyarországon e társadalmi szükségszerűséget a TEK ismerte fel. A TEK – a műveleteinek társadalomra kiterjedő felelősségvállalásából fakadóan – a rendőri műveletekben érintett személyek (civil vétlen személyek, az áldozatok, elkövetők és a beavatkozást végző rendőri erők) iránti elkötelezettségéből adódóan kezdeményezte a TM-rendelet megalkotását.

35 2016. évi XXXIV. törvény Egyes egészségügyet érintő törvények módosításáról.

A TEK által javasolt TM-rendelet szellemisége, elvei

A taktikai medicina az alkalmazott egészségügyi tudományok rendszerébe sorolható. Határterületi szakma, ahol alapvető elvárás, hogy a két, nagy felelősséggel járó, szigorú prioritások mentén gyakorolt szakmákra (rendőri és egészségügyi) vonatkozó szabályok együttesen kerüljenek alkalmazásra. A taktikai medicinát úgy kell a rendőri tevékenységbe integrálni, hogy lehetőleg sem a rendőri–műveleti, sem az egészségügyi–akut ellátói alapelvek ne sérüljenek, ne oltás ki egymást. Ez a szimbiotikus együttműködés csak kompromisszumok árán érhető el. A taktikai medicina Magyarországon és Európában is hiányt pótol, alkalmazása olyan területen ad lehetőséget az egészségügyi ellátásra, amelyet a polgári egészségügyi ellátó infrastruktúra nem képes lefedni. A taktikai medicina fiatal tudomány, egységes nomenklatúra kialakítása és a közös nyelv megteremtése mindenképpen szükséges.

A TM-rendelet nemcsak Magyarországon, de Európában is új értéket teremt, lehetőséget ad olyan jogszabályi háttér kialakítására, amely rendezi a speciális rendőri alakulatok akut egészségügyi irányú tevékenységeinek, szakmai garanciarendszerének biztosítását. A magyar TM-rendelet megalkotása precedens értékű az EU-ban, mintájával segíthet a tagországok ilyen irányú fejlődésében.

A rendőri tevékenységek tervezésének, szervezésének és végrehajtásának legáltalánosabb megközelítése az erő–eszköz–módszer triász számvetése. Az erő–eszköz–módszer hármas megközelítésből a taktikai medicinának kettős természete és értelmezése vezethető le.

- 1.) A taktikai medicina egyrészt egy komplett rendszert jelent, amiben meghatározott kompetenciával bíró ellátók láncolata a hozzájuk rendelt eszközökkel, speciális taktikai rendben egészségügyi algoritmusokat vet be a sérültek/betegek ellátásának érdekében. Ebben az értelemben a taktikai medicina, az erő–eszköz–módszer triász maga.
- 2.) A taktikai medicina másrésztől, szűkebb értelemben, azokat az egészségügyi és taktikai algoritmusokat jelenti, amelyek a harctéri egészségügyi ellátás és a polgári prehospitális egészségügyi ellátás szakmai szabályait egy rendszerben ötvözik. Ebben az értelemben a taktikai medicina az erő–eszköz–módszer triász módszer pillére.

A taktikai medicina alapvető rendeltetése a műveletben sérült, abban fellelt rászorulókat akut egészségügyi ellátása, különös tekintettel a súlyos, életveszélyes, halaszthatatlan betegségekre/sérülésekre. Az ellátotti kör legfontosabb ismérve, hogy a folyamatban lévő művelet miatt, biztonsági okokra visszavezethetően, a polgári egészségügyi ellátók számára nem hozzáférhetőek. Az ellátandók kö-

rébe tartoznak az áldozatok, a vétlen civilek, a műveletet végrehajtó rendőri állomány és végső soron az elkövetők is.

A taktikai medicina rendszerét úgy kell megalkotni és bevetni, hogy az megfeleljen a proximalitás, progresszivitás, kontinuitás, mobilitás és flexibilitás egészségügyi alapelveknek. Az erő tekintetében – taktikai megfelelés miatt is – ez csak egymásra épülő, egészségügyi kompetencia szintekkel érhető el, ahol a diplomás egészségügyi ellátók szakmai kontrollja érvényesül.

A megfelelő erő bevetésének sikere csak a feladatvégrehajtáshoz szükséges megfelelő eszközökkel biztosítható. Az egészségügyi és taktikai eszközrendszernek kompetenciához és feladathoz igazodó felépítése a taktikai medicina fontos pillére.

A taktikai medicina jól meghatározható szakmai követelményekkel bír, önálló prehospitalis, sürgősségi egészségügyi ellátás, igen speciális körülmények között. A körülmények tekintetében a taktikai medicinát a nem konvencionális veszélyforrások, a biztonságos és sikeres feladatvégrehajtást biztosító taktikai követelmények jellemzik. Ezért a taktikai medicinát az a rendőri szerv alkalmazza, amelynek hatásköre lefedi a kiemelten veszélyes körülmények ismérveit, akinek rendelkezésére állnak a szakma biztonságos gyakorlásához nélkülözhetetlen személyi, tárgyi feltételek, és a szakmai algoritmusokban való kellő tudás és tapasztalat (szakmai garancia).

A taktikai medicina a teljes egészségügyi infrastruktúra első, előretolt eleme. A betegek/sérültek ellátásának kezdeti lépését valósítja meg. A lehető legjobb kimenetel eléréséhez ezért együtt kell működnie mindazon további egészségügyi ellátókkal, szakmákkal, akik biztosítják a beteg/sérült ellátásának folyamatoságát. A speciális műveletek megkövetelik, hogy az együttműködés a helyszínen megfelelően rendezett formában történjen.

A TEK által javasolt TM-rendelet felépítése

A fenti szellemiséget követve a javasolt TM-rendelet tematikusan az alábbi területeket öleli át:

- 1.) Hatály és a taktikai medicina alkalmazására vonatkozó kitételek: ez utóbbi követi a rendvédelem egészségügyi irányú jogszabályait, miszerint a taktikai medicina meghatározott feltételek megléte esetén szervezhető, az alkalmazó szerv saját költségvetésének terhére.
- 2.) Értelmező rendelkezések: közös nyelv kialakításának céljából.
- 3.) Egészségügyi kompetenciák és alkalmazásuk feltételei: négy egymásra épülő szinten:

Alap és középszint – szakkiképzett és/vagy nem felsőfokú egészségügyi végzettséggel rendelkezők.

Emelt és kiemelt szint – felsőfokú egészségügyi végzettséggel rendelkezők.

- 4.) A taktikai medicina alkalmazásának alapvető szabályai.
- 5.) A taktikai medicina eszközei, minimum feltételek.
- 6.) A taktikai medicina szakmai protokollrendszere.
- 7.) A taktikai medicina biztosításának szintjei.
- 8.) Együttműködésekre vonatkozó szabályok.
- 9.) Szükséges dokumentációk.
- 10.) Képzésre vonatkozó szabályok.

TM-rendelet tervezetének összevetése a HM-rendelettel

Ha a javasolt TM-rendelet logikáját összevetjük a HM-rendeletben található szabályokkal az alábbi megállapítások tehetők:

- 1.) 1. Ki lehet taktikai medicina ellátó?

A javasolt TM-rendelet és az Eütv. taktikai medicina jogszabályi definíciója szerint a taktikai medicina ellátónak két együttesen fennálló követelménynek kell megfelelnie:

- A műveletet végrehajtó rendőri szerv alkalmazottja, tehát a műveleti helyszínre beléphet.
- Polgári egészségügyi képzettséggel rendelkezik és/vagy TM irányban szakkiképzett.

A tervezett rendelet tehát a HM-rendelethez hasonlóan meghatározza a TM gyakorlatában résztvevő személyeket.

- 2.) Hol és mikor alkalmazható a taktikai medicina, mint rendszer?

A TM a gyakorlatban a rendőri műveletek során alkalmazandó, akkor, amikor a polgári ellátó rendszer nem elérhető. A rendőri műveletet e tekintetben el kell különíteni a rendőri intézkedéstől, az általános feladatot ellátó rendőri állománytól, a speciális beavatkozó egységektől. A TM komplex rendszert is jelent, alkalmazása tervszerű és meghatározott taktikával illeszkedik a műveletbe. A TM, mint rendszer alkalmazására az adott rendőri szerv hatásköre az iránymutató, így mind külföldön, mind belföldön bevethető. A HM-rendelethez hasonlóan a tervezett TM-rendelet jól határozza meg a TM alkalmazásának körülményeit, azt a speciális helyszínhez és az adott rendőri szerv hatásköréhez igazítja.

3.) Kit láthatnak el a TM ellátók?

A tervezett TM-rendelet nem tesz különbséget polgári/civil és a beavatkozást végző hivatásos állomány között. A meghatározott kompetenciák keretein belül minden rászoruló akut ellátását el kell végezni, ezáltal tudja a TM szolgálni, támogatni a rendőrség alapfeladatát. Ebben a tekintetben a tervezett TM-rendelet egyértelműbb, mint a HM-rendelet, ugyanakkor mindkét jogszabály kiszolgálja az adott szervezet alapfeladataihoz szükséges, akut egészségügyi ellátás elhelyezését a szakmai tevékenységében.

4.) Milyen kompetenciákkal bír a TM rendszere?

Az ellátás folyamatosságához és progresszivitásához nélkülözhetetlen a megfelelően kiépített, egészségügyi kompetenciákat egymásra építő túléleési lánc biztosítása. Ezért a TM, mint rendszer progresszíven szervezett ellátói hálót foglal magában. Minimum négy szint különböztethető meg. Az egyes szintek egészségügyi kompetenciáit a javasolt TM jogszabály határozza meg. Mind a HM-rendelet, mind a tervezett TM-rendelet egyértelműen leírja a rendszerének hatékony működéséhez szükséges egészségügyi kompetenciákat.

5.) Milyen eszközök szükségesek a TM alkalmazásához?

A tervezett TM-rendelet követi a mentésről szóló 5/2006. (II. 7.) EüM-rendelet logikáját, így meghatározza és listászerűen felsorolja azokat az egyes kompetencia szintekhez kötött felszereléseket, amelyek minimálisan szükségesek a TM alkalmazásához. E tekintetben a tervezett TM-rendelet szigorúbban határoz és ír elő minimum feltételeket, mint a HM-rendelet, ahol az eszközökre vonatkozó szabályozó rész nincs.

6.) Hogyan alkalmazandó a TM, mint rendszer?

A tervezett TM-rendelet általánosan meghatározza azokat a szabályokat, amelyek a TM, mint rendszer és mint szakma végrehajtásakor alkalmazni kell. Ezek a taktikai integráció főbb ismérveinek tekinthetők. A HM-rendeletben ilyen kitétel nem található.

7.) A rendőri művelet egészségügyi biztosításának szintjei

A tervezett TM-rendelet az előre várható, potenciálisan életre és testi épiségre való fenyegetettség alapján négy biztosítási szintet határoz meg, ami szerint az egészségügyi ellátói kompetenciák és eszközök rendelkezésre állását biztosítani kell. Ezáltal érvényesül a TM, mint rendszer adott műveletre történő tervezésének, ezen belül az előzetes rizikóbecslésnek az elve. A katonai és rendvédelmi feladatok különbözősége és a feladatok végrehajtásának történeti múltjában rejlő különbség az oka annak, hogy az akut egészségügyi ellátás (harctéri ellátás) rendőri tevékenységekbe történő integrációjába szükséges beemelni az előzetes egészségügyi irányú

tervezést és rizikóbecslést. Ezzel magyarázható e fejezet megjelenítése a tervezett TM-rendeletben. A honvédség tekintetében a vonatkozó doktrinák ezt megteszik.

8.) A TM, mint rendszer együttműködése a polgári egészségügyi ellátókkal
A tervezett TM-rendelet rendezi azokat az alapelveket, melyek szerint a polgári mentésért felelős szervek és a TM ellátói rendszer egy rendőri művelet során együttműködnek. Az általános irányelvek és szabályok alapvetően a mentésben résztvevő civil egészségügyi ellátók biztonságát, másrészt a sérültek/betegek leghatékonyabb ellátását szolgálják. A HM-rendelet, a katonai feladatvégrehajtás különbözősége miatt, erről nem rendelkezik.

9.) A TM képzésre vonatkozó megállapítások
A tervezett TM-rendelet logikája szerint a képzésre vonatkozóan két feltétel jeleníthető meg:

- Egyrészt a tervezett TM-rendelet az egyes ellátói szintek egészségügyi kompetenciáit határozza meg részletesen, mint a személyekhez köthető minimum feltételek. Ez jelenti a TM ellátóval szemben támasztott egészségügyi képzettségének feltételeit.
- Másrészt arról is rendelkezik, hogy a TM ellátó az adott rendőri műveletben való részvételhez szükséges rendőrszakmai ismeretekkel is bír. Ez jelenti a TM ellátóval szemben támasztott rendőrszakmai képzettségének feltételeit.

Amennyiben átfogóan értelmezzük a tervezett TM-rendelet alapelveit, szellemiségét, érthetővé válik, hogy a képzések terén olyan szervezet alkalmas erre, amely egyszerre tudja a speciális rendőri műveletek taktikáit és az ebbe integrált egészségügyi ellátás algoritmusait is oktatni. MH esetében ezt átfogja az MH EK, a rendvédelem területén erre jelenleg csak a TEK alkalmas.

A taktikai medicina jogszabályi háttérének összefoglalása

A harctéri egészségügyi ellátás iránti igény megjelent a speciális rendőri beavatkozó egységeknél. A műveleti helyszíneken a műveletekbe integrált akut egészségügyi ellátás a rendőrség esetében, annak alapfeladatából fakadóan, nemcsak a végrehajtói állomány védelmét, de a helyszínen fellelt civil rászorulókat ellátását is meg kell hogy oldja. A taktikai medicina olyan kettős értelmű fogalom, amely magában foglalja a rendszerszintű megközelítést és a konkrétan alkalmazandó, speciális, egészségügyi algoritmusokat. Egészségügyi tevékenység lévén gyakorlásához jogszabályi felhatalmazásra van szükség. A rend-

őrség tevékenységei között a TM új képességet jelent, a jogszabályi rendezése a legmegfelelőbb út, a végrehajtói állomány felől induló, a gyakorlatot támogató szabályozás. A szabályozás korrekt, a végrehajtást mindenben támogató kialakításában a megfelelő szakmai garanciákat azok a szervezetek adhatják, amelyek hatásköre kiterjed az életre és testi épségre fokozottan veszélyes feladatokra, megfelelő tudással és tapasztalattal rendelkeznek az ilyen irányú műveletek végrehajtásában, és a taktikai medicinát, mint szakmát, és mint rendszert alkalmazzák gyakorlatukban. A TM-rendelettel szemben támasztott egyértelmű igény, hogy a TM ellátóit, eszközeit és a TM alkalmazását meghatározó, műveleti módszertani körülményeket megfelelően határozza meg. A minimum feltételeknek való megfeleltetés egyrészt minőségi garanciákat jelent, másrészt segíti a szakmai kontrollrendszer kiépítését. Az európai rendvédelem speciális beavatkozó egységei között a TEK élen jár a rendőri, harctéri egészségügyi ellátás alkalmazásában, a TM-t rendszerszinten határozza meg, és írott eljárási rendben integrálja műveleteibe. A TM jogszabályi háttérének kezdeményezésével a TEK hozzájárul a magyar rendvédelem értékteremtéséhez, speciális képességének fejlődéséhez. Amennyiben Magyarországon – Európában egyedülállóként – a jogrendben megjelenik a TM alkalmazásáról és minimum feltételeiről szóló jogszabály, akkor hazánk precedens értékű példát mutathat az európai országoknak, hozzájárulva ezzel az európai értékteremtéshez, a speciális, rendőri beavatkozó egységek fejlődésének előmozdításával.

Összegzés

A harctéri egészségügyi ellátás mára megkérdőjelezhetetlenül részévé vált a fegyveres testületek műveleti tevékenységének. Feladata az életmentés nem konvencionális veszélyforrások közepette. E feladat ellátásához speciális készségekre, képességekre, és nem utolsósorban megfelelő fizikai és mentális alkalmasságra, felkészültségre van szükség. A harctéri egészségügyi ellátók ott hajtják végre az egészségügyi ellátást, ahova az egészségügyi infrastruktúra más módon nem ér el. Munkavégzésük során nem csak a sérült megfelelő ellátása, de a fenyegető környezet is komoly stresszfaktor. Mindemellett nem szabad elfelejtenünk azt a nyomást sem, ami a sérült embertárs felől érkezik a segítségnyújtásra. Ez a felkérés pedig szélesebben értelmezve a társadalom elvárása a „bajba” jutottak megsegítésére. Ebben a környezetben az életüket veszélyeztető ellátók felől alapvető elvárás a tiszta játékszabályok szerinti működés. Ellenkező esetben a konkrétumok hiánya, értelmezhetetlensége könnyen vezethet olyan dilemmákhoz, amiknek eldöntése idővesztést vagy az

adekvát segélynyújtás elmaradását okozhatják. Súlyos sérültek esetén mindez fatális kimenetelhez vezethet. Ezért a sürgősségi egészségügyi szolgálatok szervezésénél a végrehajtókat azzal tudjuk támogatni, ha megfelelő körülményeket biztosítunk, mind a személyi, mind a tárgyi, mind a képzési feltételek oldaláról, és a lehető legtisztább felhatalmazásokkal ruházzuk fel őket. Mindennek alapja a könnyen értelmezhető, gyakorlati végrehajtást biztosító jogszabályi háttér. A tanulmányomban szereplő javasolt TM-rendelet a jelenlegi állapotot tükrözi, tekintettel arra, hogy a jogalkotási folyamat még nem zárult le, abban változások történhetnek.

Felhasznált irodalom

- Laqueur, W. (1996): *Postmodern Terrorism*. Foreign Affairs, 5, 24–36.
- Svéd L. – Vekerdi Z. – Sótér A. (2015): *Quo Vadis Honvédorvostan?* (Honvéd-, katasztrófa- és rendvédelem orvostan) Helyzetelemzés egy tanszék remélt újra születéséhez. Hadtudományi Szemle, 1, 359–380.
- Miller, V. – Hayward, K (2019): *'I did my bit' Terrorism, Trade and the Vehicle Ramming Attack as an Imitative Event*. The British Journal of Criminology, 1, 1-23.
- Szendy I. (2003): *Hadelmélet és katonai műveletek. A katonai műveletek elmélete és gyakorlata*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati és Tankönyvkiadó Zrt.

Felhasznált jogszabályok

- 11/1998. (IV. 23.) ORFK-utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrségének Csapatszolgálati Szabályzata kiadásáról
- 11/2018. (VI. 12.) BM-utasítás a Belügyminisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról
- 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról
- 150/2012. (VII. 6.) kormányrendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről
- 160/1996. (XI. 5.) kormányrendelet a Védett személyek és a kijelölt létesítmények védelméről
- 175/2007. (VI. 30.) kormányrendelet Egyes központosított egészségügyi szolgáltatók által nyújtott szolgáltatások igénybevételéről, valamint a külön meghatározott személyek tekintetében fennálló egészségügyi ellátás rendjéről
1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
1997. évi CLIV. törvény az Egészségügyről
1997. évi LXXXIII. törvény a Kötelező egészségbiztosítás ellátásairól
- 2/2014 (II. 28.) HM-rendelet a Katonai feladat végrehajtása közben elvégezhető egészségügyi

tevékenységekről, ezen tevékenységek elvégzéséhez szükséges egészségügyi szakkiképzések köréről, a szakkiképzési követelményekről, azok szakmai tartalmáról és a szakkiképzés lefolytatására jogosított intézmények köréről

2006. évi CXXXII. törvény az Egészségügyi ellátórendszer fejlesztéséről

2010. évi CXXX. törvény a Jogalkotásról

2011. évi CCIV. törvény a Nemzeti felsőoktatásról

2011. évi CLXXXVII. törvény a Szakképzésről

2011. évi CXC. törvény a Nemzeti köznevelésről

2011. évi CXIII. törvény a Honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2012. évi CCV. törvény a Honvédek jogállásáról

2015. évi XLII. törvény a Rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról

2016. évi XXXIV. törvény Egyes egészségügyet érintő törvények módosításáról

212/2010. (VII. 1.) kormányrendelet az Egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről

290/2011. (XII. 22.) kormányrendelet a Honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról

295/2010. (XII. 22.) kormányrendelet a Terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól

30/2011. (IX. 22.) BM-rendelet a Rendőrség szolgálati szabályzatáról

32/2017. (XII. 20.) BM-rendelet a Terrorelhárítási Központ műveleti kötéltechnikai tevékenysége ellátásának szabályairól

5/2006. (II. 7.) EüM-rendelet a Mentésről

57/2009. (X. 30.) IRM-ÖM-PTNM együttes rendelet Egyes rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, közalkalmazottai és köztisztviselői munkaköri egészségi alkalmasságáról, a szolgálat-, illetve keresőképtelenség megállapításáról, valamint az egészségügyi alapellátásról

63/2011. (XI. 29.) NEFMI-rendelet az egészségügyi szakdolgozók továbbképzésének szabályairól

64/2011. (XI. 29.) NEFMI-rendelet az orvosok, fogorvosok, gyógyszerészek és az egészségügyi felsőfokú szakirányú szakképesítéssel rendelkezők folyamatos továbbképzéséről

9/2001 (BK. 4) BM-utasítás a Belügyminisztérium egészségügyi szolgálatáról és a belügyminisztériumi szerveknél folyó egészségügyi tevékenységről Belügyi Közlöny 2001., 4. szám Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.).

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *NATO Strategic Concept 1991*. www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm

URL2: *NATO Strategic Concept 1999*. www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm

URL3: *NATO Strategic Concept 2010*. www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf

URL4: *NATO Prague Summit Declaration 2002*. www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_19552.htm

URL5: *NATO Istambul Summit, 2004*. www.nato.int/docu/pr/2004/p04-096e.htm

URL6: *NATO Riga Summit Declaration, 2006*. www.nato.int/docu/pr/2006/p06-150e.htm

URL7: *NATO Strasbourg–Kehl Summit Declaration 2009*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_52837.htm?mode=pressrelease

URL8: *MH EK Alapító okirat*. www.honvedkorhaz.hu/cikk/473

**Strasbourg helyesbít,
avagy a véleménynyilvánítás szabadságának
érvényesülése az Emberi Jogok Európai Bírósága
döntéseiben¹**

**Strasbourg corrects,
or the freedom of expression in the decisions of the European
Court of Human Rights**

Absztrakt

Mennyire egyezik a hazai és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) gyakorlata a becsületet és jó hírnevet érintő ügyekben? Ahogy a cikkben kifejtésre kerül, el kell különíteni a vizsgált időszakot, illetve annak következményeit. Ennek oka, hogy manapság már egyre inkább a bírói gyakorlat részévé és hivatkozási alapjává válnak az EJEB döntései, ehhez azonban több egyezményesértő ítélet vezetett. A vizsgálat központi kérdése mindenesetben az volt, hogy az alkalmazott korlátozás megfelelt-e a demokratikus társadalomban szükséges korlátozás követelményének. Ez azonban – a Karakó kontra Magyarország ügyet leszámítva – egyik elemzett ügyben sem felelt meg az egyezmény 10. cikkének, így a panaszok alaposak voltak, mely alapján a hazai gyakorlat az EJEB által is formálásra került.

Kulcsszavak: véleménynyilvánítás-szabadsága, becsület, jó hírnév, becsület-sértés, Emberi Jogok Európai Bírósága

Abstract

How does the case law of the Hungarian courts and of the European Court of Human Rights (additionally ECHR) match related to honour and reputation? As I mentioned in the article, we must separate the studied period and its consequences. The reason is that nowadays the Hungarian courts rather use the

¹ A tanulmány az Innovációs és Technológiai Minisztérium, ÚNKP-19-3-I kódszámú, Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.

decisions of ECHR as in the past, however several contra-conventional judgments led to this judicial practice. In the ECHR's study the main questions were whether the restrictions complied with the rules of necessary restrictions in a democratic society or not. As we see, it did not correspond – except the Case Karakó v. Hungary – with Article 10 of the Convention in the studied cases, that means the complaints were justified, which led to the fact that the Hungarian judicial practice was formed by the ECHR, too.

Keywords: freedom of expression, honour, good reputation, libel, European Court of Human Rights

A véleménynyilvánítás-szabadságának nemzetközi alapjai

Az emberi jogok nemzetközi meghatározásának legjelentősebb dokumentumai – az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata és az Emberi Jogok Európai Egyezménye révén –, a 20. század közepén kerültek megfogalmazásra. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát az ENSZ Közgyűlésének 217. A. (III) határozata, 1948. december 10-én fogadta el és hirdette ki, míg az emberi jogok alapvető szabadságának védelméről szóló egyezmény (Emberi Jogok Európai Egyezménye) 1950. november 4-én, Rómában került kihirdetésre.² A feltüntetett egyezmények közül³, az emberi jogok és a jelen tanulmányban vizsgált véleménynyilvánítás szabadsága vonatkozásában, hazánkra az Emberi Jogok Európai Egyezménye (továbbiakban: EJEE) gyakorolja a legnagyobb hatást, ezért a következőkben ennek gyakorlatával foglalkozom. Tekintettel arra, hogy az EJEE 10. cikk 1. pontja értelmében: Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához⁴, melynek határát az Emberi Jogok Európai Bírósága joggyakorlatában kiteljesedő EJEE 10. cikk 2. pontja definiálja⁵, jelen kutatás-

2 Az Emberi Jogok Európai Egyezményét Magyarország az 1993. évi XXXI. törvénnyel hirdette ki, elfogadva ezzel az Emberi Jogok Európai Bíróságának hatásköreit.

3 Az ENSZ és az Európa Tanács egyezményei mellett meg kell említeni az Európai Unió Alapjogi Chartáját, melynek 11. cikke szintén rögzíti a véleménynyilvánítás-szabadságát.

4 EJEE 10. cikk 1.: Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleménynyilvánítás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát országhatárokon kívül és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhasson. Ez a cikk nem akadályozza, hogy az államok a rádió-, televízió- vagy mozgóképfelvételek működését engedélyezéshez kössék.

5 EJEE 10. cikk 2.: E kötelezettségekkel és felelősséggel együtt járó szabadságok gyakorlása a törvényben meghatározott, olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vetendő alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, mások jó hírneve vagy jogai védelme, a bizalmas értesülés közlésének megakadályozása, vagy a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából.

ban az Emberi Jogok Európai Bíróságán tárgyalt, Magyarországgal szemben indított, és a becsületet, illetve jó hírnevet érintő véleménynyilvánítási szabadsággal foglalkozó ügyekből vonom le a következtetéseket. Ennek oka, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának (továbbiakban: EJEB) jogköre kiterjed a hazai bíróságok egyezményben szereplő, emberi jogok ütközése következtében felmerülő viták feloldására, és az ebből eredő döntések ellenőrzésére. Az EJEB előtti eljárás feltétele a hazai jogorvoslat igénybevétele⁶, amelynek kimerítéséhez csupán az egyik jogorvoslati lehetőség kihasználása szükséges, még akkor is, ha több jogorvoslati lehetőség áll rendelkezésre (Karakó v. Hungary, 39311/05.).

A véleménynyilvánítás-szabadságát érintő ügyekben az EJEB jogosult arról jogerős döntést hozni, hogy az alkalmazott korlátozás megfelel-e a 10. cikkben megfogalmazott feltételeknek. Az EJEB feladata tehát az, hogy az ügy egésze tekintetében vizsgálja, hogy a szerződött állam saját mérlegelésével hozott döntése és megállapítása, megfelel-e az egyezménynek. Vizsgálnia kell továbbá, hogy a felhozott indokok relevánsak és elégségesek-e, illetve az alkalmazott intézkedések arányosak-e az elérni kívánt törvényes célokkal.⁷ Amennyiben az államok az így előírt kötelezettségeiket megsértik, akkor az EJEB ítéletében méltányos, összecszerűen meghatározott kártérítés megfizetésére kötelezi a pervesztes országot (Kovács, 2016, 381.).

A véleménynyilvánítás érvényesülésének korlátozhatóságáról az EJEE 10. cikk 2. pontja rendelkezik, amelynek alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha:

- annak feltétele törvényben meghatározásra került,
- alkalmazására az EJEE 10. cikk 2. bekezdésében rögzített cél vagy célok érdekében került alkalmazásra, és
- az egy demokratikus társadalomban szükségesnek minősül.⁸

E követelmények vizsgálata az EJEB feladata, amelyek ellenőrzésére az alább kifejtett, Magyarországgal szemben indított ügyekben minden alkalommal sor került.

Az EJEB véleménynyilvánítás-szabadságának elemzése a Magyarországgal szemben indított ügyek vonatkozásában

Álláspontom szerint a véleménynyilvánítás-szabadságának hazai és EJEB gyakorlata közti különbség megállapítására a legalkalmasabb mód a Magyar-

6 EJEE 35. cikk 1. bekezdés

7 EJEE 10. cikk 2.; Csánics v. Hungary (12188/06.); Karsai v. Hungary (5380/07.); Magyar Tartalom-szolgáltató Zrt. and Index.hu Zrt. v. Hungary (22947/13.)

8 EJEE 10. cikk 2.; Csánics v. Hungary (12188/06.); Uj v. Hungary (23954/10.)

országgal szemben indított ügyek elemzése. Ennek okán, a következőkben, a hazánkkal szemben indított eljárások és megállapítások kerülnek összegzésre, melyekkel alátámasztom következtetéseimet.

Csánics kontra Magyarország ügy (12188/06.)

A Csánics kontra Magyarország ügyben vitatott kérdés röviden az alábbiak szerint foglalható össze.

A kérelmező⁹ 1999 márciusában magánindítványt terjesztett a Pesti Központi Kerületi Bíróság elé K. S., a G. társaság ügyvezető igazgatója ellen, azt állítva, hogy K. S. becsületsértést követett el, amikor a társaság egyik értekezletén azt mondta, hogy a kérelmező a társaságnál dolgozó bűnözőket szárnyai alá vette (Csánics v. Hungary, 12188/06.). Az ügy másodfokon a Fővárosi Bíróságon folytatódott, ahol becsületsértés vétségében megállapították K. S. bűnösségét, és 150 000 forint pénzbüntetésre ítélték. Eközben a D. társaság szakszervezete úgy értesült, hogy a D. társaságot el kívánják adni, melynek lehetséges vevője, a korábban sértettként említett G. társaság. Az értesülések következtében D. társaság alkalmazottjai tiltakozásra kérték fel a szakszervezetet, akik a Parlament épülete előtt demonstrációt szerveztek, amelyről az alábbi nyilatkozatot tartalmazó interjút közölte a Színes Mai Lap:

(...) „A másik ok (amiért demonstrációt tartunk), hogy 2500 dolgozó ne veszítse el a megélhetését, ne olyan cég legyen D. ... utódja, amely lábbal tiporja az alkotmányos és munkajogokat. (...) Az embertelen vezetési stílus miatt nem volt maradásunk egy olyan helyen, ahol lebűnözötték őket. Mi, majd ötven esetben bírósághoz fordultunk ezért.”

Az interjút követően K. S. jóhírnév megsértése miatt indított pert a kérelmező ellen, s arra kérte a bíróságot, hogy tiltsa el őt a további jogsértéstől, és kötelezze helyreigazításra a sérelmes tényállítások vonatkozásában. Az első fokon eljáró Kerületi Bíróság, először arra hivatkozva utasította el a keresetet, hogy a kifogásolt újságcikkből nem lehet azonosítani K. S. személyét, azonban a Pest Megyei Bíróság határozata alapján megváltoztatta elsőfokú határozatát, és megállapította a jóhírnév megsértését, kötelezve ezzel az alperest helyreigazítás közzétételére, valamint a bírósági költségek megfizetésére.

9 A kérelmező a G. őrzésvédelmi társaság alkalmazottja és az Értékszállítási és Őrzésvédelmi Dolgozók Szakszervezetének elnöke.

Az EJEB vizsgálata során, az egyezmény 10. cikkének 2. bekezdésében megfogalmazott feltételek közül sem a törvényben meghatározottság, sem pedig a törvényes cél kritériuma nem eredményezett vitát a felek között. Ennek oka, hogy a kérelmező ugyan nem érintette ezt a kérdést, azonban a magyar kormány előterjesztése szerint a véleménynyilvánítás-szabadságának korlátozása a felperes jó hírnevének védelmét szolgálta, amellyel az EJEB is egyetértett. A szükségeség tekintetében azonban az EJEB álláspontja az volt, hogy az ügy két összefüggő állításból tevődik össze. Az első állítás vonatkozásában – G. társaságban a vezetés embertelen magatartása miatt lábbal tiporta a munkavállalók jogait – általános értékítélet valósult meg, míg a másik állítás során – mikor bűnözőnek titulálták őket – tényállítás történt. Kiemeli a hazai bíróságok azon álláspontját, hogy a durva és túlzó hangvételű állítások, annak valós vagy valótlan formájától függetlenül sértik K. S. személyhez fűződő jogait. Az EJEB határozatában kitér arra, hogy a tényállítás vonatkozásában lehetőséget kellett volna biztosítani a kérelmezőnek állítása alátámasztására. Megállapítása szerint ugyanis a megalapozott és valós tényállításokat – annak hangvételétől és a másik személyre gyakorolt sértő mivoltától függetlenül – közzé lehet tenni.¹⁰ Megemlíti továbbá azt is, hogy az alkalmazottak nagy számára tekintettel a véleménynyilvánítás közérdekű kérdést érintett, ezért annak korlátozására kevés lehetőség van. Mivel az ilyen kollektív munkavítákban – a magas tét okán – a hangvétel mindig heves, és azok a munkavállalók érdekeit szolgálják, ezért az elhangzó nyilatkozatok kiemelkedő védelemre szorulnak. Minderre tekintettel – az EJEB álláspontja szerint –, Magyarország megsértette a 10. cikket, ugyanis a hivatkozott cikk szemléletével ellentétes az alátámasztott nyilatkozatok kifejtésének korlátozása.

Karsai kontra Magyarország ügy (5380/07.)

Az ügy alapját a K. L. történész által írt, az *Élet és Irodalom* című hetilap 2004/11. számában megjelent, Teleki Pálról való szoborállítás kérdéskörében publikált cikke adja. Eszerint:

„T. B. bájos megfogalmazása szerint Teleki két miniszterelnöksége idejére két zsidótörvény esett ... Ha már számolunk, akkor viszont legyünk pontosak: Teleki nevéhez nem két, hanem 12 (tizenkét) zsidótörvény fűződik (...)

10 Ez a következtetés a rágalmozás vonatkozásában nem állapítható meg. Ennek oka, hogy a rágalmozás tekintetében ugyan lehetőség van a valóság bizonyítására, azonban amennyiben a valós tények közlése alkalmas más becsületének csorbítására, akkor a tényközlés megvalósítja a deliktumot.

Az Országgyűlési Könyvtár PRESSDOC-adatbázisában százával sorjáznak a Teleki Pálról szóló, öt hol gátlástalanul, hol mérsékeltebb hangnemben, de dicsőítő cikkek, tanulmányok. A szélsőségesen antiszemita és irredenta Hunnia Füzetek 1994–1995-ben 15 részes tanulmányorozatot szentelt a volt miniszterelnöknek. Az amatőr történész (T. B.) is több hozsannázó cikket írt Teleki Pálról, a hívő katolikusról, a lelkes cserkészisztról és – szerinte – náciellenes realpolitikusról.

Ezek a cikkek, tanulmányok javarészt visszhangtalanok maradtak. Kevesek vagyunk, akik legalább néha-néha kezünkbe veszünk jobboldali vagy szélső-jobboldali sajtótermékeket. Amelyek viszont, talán ezen is felbátorodva, egyre gátlástalanabban hazudnak, rágalmaznak, uszítanak és zsidóznak.”

A kérelmező (K. L.) nyilvános vitában hangoztatott álláspontja szerint Teleki Pál a hazai történelem egyik legkárosabb személye volt, tekintettel arra, hogy a kérelmező öt tette felelőssé az antiszemita törvények elfogadásáért, és az ország második világháborúba történő belépéséért. A publikált cikk alapján K. L. ellen, jó hírnevének megsértésére hivatkozva indított pert T. B. A Fővárosi Bíróság első fokon elutasította a keresetet, azonban a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla – illetve az ezt helybenhagyó Legfelsőbb Bírósági döntés – a felperesnek adott igazat, és a kérelmezőt helyreigazítás közzétételére, illetve 69 000 forint perköltség megfizetésére kötelezte.

Tekintettel arra, hogy Magyarország nem vitatta a véleménynyilvánítás-szabadsághoz való jogba történő beavatkozást, az EJEB-nek ismételten azt kellett vizsgálnia, hogy ez a beavatkozás megfelelt-e az egyezmény 10. cikk 2. bekezdésében meghatározott feltételeknek. Ezek közül a törvényben meghatározottság és a törvényes cél fennállásának kérdése ismételten nem jelentett problémát, hiszen az az 1959. évi IV. törvény¹¹ 75., 78. és 84. §-án, és a jó hírnév védelmén, mint védendő alapjogon alapult.

A beavatkozás szükségessége vizsgálatánál azonban az EJEB megjegyzi, hogy a kérelmező egy korábbi magyar miniszterelnöknek állítandó szobor kérdésében felmerült nyilvános vitában vett részt, mikor a T. B. által pártolt nézeteivel szembenálló véleményét kifejezte. Ezzel kapcsolatban az EJEB külön kifejtette álláspontját, miszerint a magyar bíróságok ugyan nem tévedtek abban, hogy a nyilatkozat tényállításokat tartalmazott, azonban úgy vélte, hogy azok értékkel terheltek voltak. Ennek okán az EJEB elutasította a vita pusztán tényállításra történő korlátozását arra hivatkozva, hogy egy ilyen megállapítás az egyezmény 10. cikkének védelmét is indokolatlanul leszűkítené. Az EJEB kitért továbbá arra is, hogy a kérelmező véleménye a T. B. által írt, Teleki Pált dicsőítő cikkek,

11 Hatályon kívül helyezte a 2013. évi CLXXVII. törvény 67. § b). Hatálytalan: 2014. III. 15-től.

valamint Teleki Pálnak a magyarországi antiszemita törvények megalkotásában játszott szerepe ténybeli alappal rendelkezett. Felhívta a figyelmet, hogy a kérelmező történészként több olyan tanulmányt publikált, amely az ország történelmének feldolgozásáról, és a holokausztban betöltött szerepéről szólt. Erre tekintettel pedig a vita teljes mértékben közérdekűként értékelendő.

Következésképpen az EJEB úgy vélte, hogy a publikáció megérdemli a sajtó számára biztosított védelmet, és megjegyzi, hogy T. B. több nyilvános napilap szerzője, ezért önként vállalta a kritikát, amelynek akár nyers megfogalmazása is védelmet élvezne az egyezmény 10. cikke által. Ismételten kifejtette továbbá az EJEB azon gyakorlatbeli álláspontját, hogy az egyezmény 10. cikkének 2. bekezdése széles keretet biztosít a politikai szónoklatok és közérdekű kérdésekkel kapcsolatos viták számára. Mindezek alapján az EJEB álláspontja szerint az Ítélető Tábla és a Legfelsőbb Bíróság nem állapított meg kellően nyomós társadalmi szükségletet arra, hogy egy nyilvános vitában szereplő személy véleménynyilvánítási szabadságát korlátozza¹², ezért Magyarország megsértette az egyezmény 10. cikkét.

Uj kontra Magyarország ügy (23954/10.)

Jelen ügyben U. P., mint kérelmező azt állítva fordult az Emberi Jogok Európai Bíróságához, hogy Magyarország megsértette véleménynyilvánítási szabadságát, amikor becsületsértés vétségének elkövetése miatt megállapította bűnösségét.

A történeti tényállás szerint U. P. egy országos napilap Vélemény rovatában, újságíróként adott hangot álláspontjának. A cikk tárgya egy közismert magyar borfajta volt, amelynek minőségét a kérelmező silánynak minősítette, és alapatlannak tartotta annak keresettségét a fogyasztók körében.

„Tízből kilencszer a Tokaj Kereskedőház Zrt. valamely ezer forint alatti palackáron hozzáférhető terméke reprezentálja a világ legjobb borvidékét, a Magyar Nemzeti Büszkeséget és Kincset... [és ettől sírni tudnék]. Nem csak az íz miatt, pedig az is elég volna simán egy kiadós zokogáshoz: savanyú, buta, eloxidált ízék, rossz minőségű, mindenféle resztilikből összehordott alapanyag, szürke-

12 A hazai bírói gyakorlatban a Fővárosi Ítélető Tábla Bhar.312/2015/4. számú határozata, és arra visszautalva, a Fővárosi Ítélető Tábla Bhar.361/2015/4. számú határozata is hivatkozik a Karsai kontra Magyarország ügyre, mely alapján a Fővárosi Ítélető Tábla arra a következtetésre jutott, hogy nemcsak azok a személyek tartoznak a közszereplő fogalmi körébe, akik közhatalmat gyakorolnak, hanem azok is, akik önként vállalt tisztségük, szereplésük, foglalkozásuk során nyilvánosság elé állnak. A megengedhető bírálat határai e személyek vonatkozásában tágabbak, mint a magánszemélyeké.

rothadás plusz egy kis szerencsi cukor, dohos hordók, hanem hogy itt tartunk még mindig ... magyarok százezrei isszák büszkén, sőt, áhítattal a szart; ez van megetetve (itatva) a sokat szenvedett néppel, és legalább kétszer (vö.: állami gazdasági társaság) meg kifizetve vele, be van magyarózva a legsuttyóbb demagógiával, jobbról és balról is, bőven, hogy ez a nemzeti kincs, ezt így kell csinálni, mindannyiunk pénzéből, és ez nekünk jó, nagyon jó, és végül még jó pofát is kell vágni hozzá, ünnepélyeset. Így alázza meg az ország lakóit (alattvalóit) a görénykurzus fél liter alkoholtartalmú italon keresztül.

És hát megint emlékeztetnék mindenkit arra, hogy mekkora rinyálás volt itt annak idején, hogy jönnek a külföldiek, oszt tönkreteszik majd T.-t, piacot vesznek meg összemuliznak mindent, összeidegenszerűznek, aztán meg kiderült, hogy a külföldiek pazar borokat készítenek, éppúgy, ahogy a néhány szerencsés, eltökélt és roppant tehetséges magyar családi borászat, újra világhírűvé próbálják tenni T.-t, ez az üzleti érdekük (pfuj, profit!) ugyanis, mi meg állami pénzből, közösséggileg próbáljuk megsemmisíteni azt, amit eddig elérték, nehogy valami sikerüljön már (...)" (Népszabadság, 2008. 01. 01.)

A kérelmező az egyezmény 35. cikk 1. bekezdésében előírt, hazai jogorvoslati kötelezettségének a Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 4.B.964/2008/2. számú ítélete elleni fellebbezéssel, és a Fővárosi Bíróság 20. Bf.7368/2009/6. számú ítéletével szembeni felülvizsgálati kérelemmel tett eleget. Arra tekintettel azonban, hogy a Legfelsőbb Bíróság Bfv.282/2010/3. számú határozatával a korábbi döntéseket hatályban tartotta, megnyílt a kérelmező lehetősége az EJEB előtti eljárás megindítására.

A beavatkozás tényét és annak törvényes voltát, illetve az egyezményben meghatározott célját egyik fél sem vitatta, így a vizsgálat tárgyát ebben az ügyben is a szükségesség mércéjének meghatározása szolgáltatta. Az EJEB a véleménynyilvánítás határa tekintetében megállapította, hogy az indokolatlan és rosszhiszemű sértés abban az esetben túllép a jó hírnévhez való jog megengedett határán, ha a nyilatkozattal elérni kívánt cél kizárólag a sértés megvalósítását szolgálja. Felhívja a figyelmet a sajtó demokratikus társadalomban megjelenő szerepére, amelynek feladata – mások jó hírnevének és jogainak tiszteletben tartása mellett – a közérdekű ügyek, információk és eszmék közlése. Különbséget tesz továbbá egy gazdasági társaság kereskedelmi jó hírneve, és az egyént társadalmi státusza alapján megillető jó hírnév között. Indokolása alapján a különbségtétel abban rejlik, hogy az egyént megillető jó hírnév hatással lehet a méltóságára, a kereskedelmi jó hírnév pedig erkölcsi dimenziótól mentes.

Álláspontom szerint, a különbségtétel alapja valóban fennáll, azonban az alatt nem a méltóság érvényesülése közti különbséget kell érteni. Ennek oka, hogy a

méltóság kizárólag a természetes személyeket illeti meg, hiszen az emberi méltóság valójában az emberi lény jogi definiálása. Miután pedig az emberi méltóság és a jó hírnév védelmét szolgáló rágalmazás és becsületsértés tényállásának a természetes személyek, a jogi személyek és az egyéb jogalanyok is megkülönböztetés nélkül passzív alanyai, ezért az említett két tényállás vonatkozásában nincs törvényi alap a különböző szintű védelemre. Ha pedig törvényben foglalt különbség nélkül, eltérő szintű védelmet biztosítanánk a természetes és nem természetes személyeknek, akkor az sértené a törvényben rögzítettség követelményét, és a 10. cikk 2. bekezdésének sérelmét eredményezné.

Az EJEB megjegyzi, „*az ügy tárgya – a magyar döntés alapján*¹³ – *nem tényállítás, hanem értékítélet volt, amely elsődlegesen az állami tulajdonlás hátrányaira kívánta felhívni a figyelmet. Következésképpen, mivel a véleménynyilvánítás a külföldi befektetéseket érintő kormányzati politikával, és a nemzeti értékek védelmével valósult meg, ezért közérdekű ügyben történt. Ismételten kiemeli továbbá a Karsai kontra Magyarország*¹⁴ *ügyben is említett, a sajtót a véleménynyilvánítás során fennálló tágabb szabadságot, azzal kiegészítve, hogy a közérdekű ügyeket érintő információk és eszmék továbbítása során akár bizonyos fokú túlzást vagy provokációt is használhat, azaz kvázi mértéktelen nyilatkozat megtételéhez is folyamodhat. Minderre tekintettel ugyan az EJEB megállapította, hogy a kérelmező által használt kifejezés túlzott és vulgáris volt, azonban azért, mert arra közügyekkel összefüggésben került sor,*¹⁵ *Magyarország megsértette a 10. cikk szerinti véleménynyilvánítás szabadságát.*

13 A Fővárosi Bíróság 20. Bf.7368/2009/6. számú határozatával megváltoztatta a Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 4. B.964/2008/2. számú határozatát, mely a történeti tényállásban összefoglaltakat tényállításként értékelte. A Fővárosi Bíróság ítéletében kifejtette, hogy a vádlott véleménynyilvánításában értékítéletet mondott a borfajta minőségéről, azonban kifejezésmódjában átlépte a szabad véleménynyilvánítás megengedett mércéjét.

14 Case of Karsai v. Hungary (5380/07.)

15 Case of Lingens v. Austria (9815/82): A Lingens ügyben az EJEB egyrészt kimondta, hogy a politikusok tűrési kötelezettsége – kritika esetén – tágabb, mint a magánszemélyeké, ugyanis ők tudatosan és önként teszik ki magukat annak, hogy a közvélemény álláspontjukkal foglalkozzon. Másrészt kifejtette azt is, hogy a politikusoknak foglalkozásuk körében is joguk van a jó hírnévhez. Annak védelme során azonban tekintettel kell lenni arra, hogy a véleménynyilvánítás-szabadsága gyakorlásának feltétele a politikai ügyekben történő nyílt társadalmi vita. Minderre tekintettel a politikusok a politikai tevékenységükkel kapcsolatos kritikák és tényállítások vonatkozásában magasabb tűrési kötelezettséggel kell bírjanak.

Case of Sürek v. Turkey (No. 1) (26682/95); Case of Feldek v. Slovakia (29032/95); Case of Lopes Gomes da Silva v. Portugal (37698/97) Az EJEB – többek közt – jelen ügyekben is megerősíti a Lingens kontra Ausztria ügyben kifejtetteket, megállapítva, hogy a politikusoknak tágabb tűrési kötelezettségük van, mint a magánszemélyeknek. A Sürek kontra Törökország ügyben az Emberi Jogok Európai Bírósága külön kitér arra, hogy a kormány tűrési kötelezettsége nem csak a magánszemélyeknél, hanem még a politikusoknál is tágabb. (A következtetéstől függetlenül az EJEB jelen ügyben megállapította az alapjog megsértését.)

Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország ügy (22947/13.)

2010. február 5-én az MTE (Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete) Újabb etikátlan magatartás a neten címmel publikált két – egyazon működtetővel rendelkező – ingatlan témájú weboldalról. A cikk szerint a weblapok harminc napig ingyenes hirdetési szolgáltatást nyújtottak, majd a lejáratot követően, tájékoztatás nélkül váltak díjkötelessé. Erre a regisztrációkor elfogadott ÁSZF alapján volt lehetőség, amelynek értelmében a szolgáltató egyoldalúan is módosíthatta a felhasználási feltételeket. A cikk szerkesztői kifejtették álláspontjukat is az esettel kapcsolatban, kimondva, hogy etikátlan és a tartalomszolgáltató kódexbe ütköző, rosszhiszemű és a felhasználók megtevesztésén alapuló magatartást tanúsított a működtető, még akkor is, ha annak jogellenességét a bíróság nem állapítja meg. Az így kifejtett véleményt a Zöld Újság Zrt. által üzemeltetett portál és az Index fogyasztóvédelmi blogja is átvette, amelynek hatására a három oldal webes felületén az alábbi álneves hozzászólásokat tették közzé:

„Erről a két szemét ingatlanos oldalról már ezerszer beszéltek. Nem megint arról a bankósándoros sunyi szemét lehúzó cégről van szó? Két éve futottam bele, azóta küldözgetnek nekem e-maileket a lejárt tartozásaimról, meg erről-arról. 100.000 [forint] felett tartozom jelenleg. Nem fizettem nekik és nem is fogok. Erről ennyit. Azért az ilyenek szarjanak sünt és költség az összes bevételüket anyjuk sírjára, amíg meg nem dögölnek.”

A véleménnyel érintett weblapok üzemeltetője személyiségi jog megsértése miatt indított pert a Fővárosi Bíróságon, mely 19.P.21.022/2010/7. sorszámu ítéletében megállapította a Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és az Index.hu felelősségét. Az ítélettel szemben az I. és III. rendű alperes nyújtott be fellebbezést, azonban a Fővárosi Ítéletábrla Pf. 21.129/2011/4. számú határozatában helyben hagyta a Fővárosi Bíróság ítéletét, kimondva, hogy az alperesek által közzétett cikkek a szabad véleménynyilvánítás részét képezik. Megállapította azonban, hogy a kommentekért felelősséggel tartoznak, azok pedig megsértették a felperes személyiségi jogait. Az ítélet ellen az I. és III. rendű alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, azonban a Kúria helyben hagyta a Fővárosi Bíróság és Fővárosi Ítéletábrla határozatait, kimondva, hogy az alperesek megsértették a felperes jóhívnevét, amelyért a kommentek lehetővé tétele, és a moderálás hiánya miatt felelősséggel tartoznak (Kúria Pfv. 20.217/2012/5.).

A határozattal szemben a Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és az Index.hu Zrt. alkotmányjogi panasszal élt, melyet az Alkotmánybíróság az elfogadhatónak

nyilvánítása után, alkotmányserítés hiányában elutasított [19/2014. (V. 30.) ABH]. Álláspontja szerint a vizsgálat tárgyát az oldal működtetőinek alapjoga – a véleménynyilvánítás egyik különálló tényállása –, a sajtószabadság képezi, viszont nem vonható kétségbe, hogy a blog és a komment is közlésnek minősül.

Az EJEK jelen ügy alapelvi megállapításai közt szintén deklarálta a sajtó-demokratikus társadalomban betöltött kiemelkedő szerepét. Kiemelte továbbá, hogy az újságírói szabadság körében bizonyos fokú túlzás vagy provokáció is megengedhető¹⁶, feltéve, hogy az ilyen véleménynyilvánítások nem lépik át a véleménynyilvánítás-szabadsága és a jó hírnév védelme közötti határvonalat.¹⁷ Megállapította, hogy az idézett kommentek sértők és közönségesek, azonban mégsem tekinthetők törvényellenesnek. Az EJEK következtetése azon az alapon nyugszik, hogy a jogi személyek személyiségi jogai nem sérülhetnek, visszautalva arra, hogy álláspontja szerint ilyen jogokkal csak a természetes személyek rendelkeznek.

Az EJEK megállapította, hogy a kommentek sértők és közönségesek voltak, azonban a közönséges megnyilvánulás nem kizárólagos szempont a véleménynyilvánítás sértő mivoltának értékelése során. Az EJEK e tekintetben megerősítette az Uj kontra Magyarország ügyben alkotott álláspontját, amely szerint a stílus a kommunikáció részét képezi, ezért a véleménynyilvánítás tartalmával együtt védelemben részesül. Mindezek alapján, az EJEK álláspontja szerint, a kommentek megfeleltek a véleménynyilvánítás-szabadságának, ezért Magyarország megsértette az egyezmény 10. cikkét, mikor a demokratikus társadalomban szükséges korlátozás határán túl avatkozott be a véleménynyilvánítás érvényesülésébe.

Karakó kontra Magyarország ügy (39311/05.)

A Karakó ügyben a kérelmező az egyezmény 8. cikkének megsértésére hivatkozott¹⁸, ugyanis álláspontja szerint annak tartalma a jó hírnév védelmére is kiterjed. Az ügy alapja, hogy K. L.-ről, a 2002. évi parlamenti választások ide-

16 Az EJEK ezen gyakorlata megjelenik még többek közt a Case of Lopes Gomes da Silva v. Portugal (37698/97) és a Case of Prager and Oberschlick v. Austria (15974/90) ügyekben is.

17 A Karsai kontra Magyarország (5380/07.) és az Uj kontra Magyarország (23954/10.) ügyekhez hasonlóan, a Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország ügy (22947/13.) is kiemeli, hogy a sajtó feladata a közérdekű információk és gondolatok közlése. Ez a közérdekből való tájékoztatás az oka annak, hogy a politikusokkal vagy kormányokkal szembeni kritikai határok – ugyan nem csak a sajtó által tett kijelentések esetén – tágabbak, mint a magánszemélyekkel szembeni véleménynyilvánításoké.

18 EJEK 8. cikk 1. „Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét (...) tiszteletben tartsák.”

jén Szabolcs- Szatmár-Bereg megye választókerületének Fidesz által delegált jelöltjéről, választókerületében a Megyei Közgyűlés elnöke (H. L.) aláírásával az alábbi szövegezésű röplapot terjesztettek:

(...) „dr. K. L. a megyei közgyűlés Fideszes frakciójának tagjaként (...) rendszeresen szavazott a megye érdekei ellen. Sőt, az M3-as autópálya nyomvonaláról folytatott vitában nem támogatta a megyének kedvező változatot, amellyel a megyén kívül talán saját választókerületének ártott a legtöbbet.”

A megjelent röplapok okán Karakó L. rágalmozás miatt tett feljelentést, melyet a Nyíregyházi Városi Bíróság hatásköri vizsgálatot követően a Nyíregyházi Városi Ügyészséghez tett át. Az ügyészség a büntetőeljárás megindításának elrendelését követően, közzvádas bűncselekmény elkövetésének hiányára hivatkozva, megszüntette a nyomozást. A kérelmező ezt követően 2005. január 29-én magánindítványt terjesztett elő, és magánvádas eljárás keretében rágalmozással vádolta H. L.-t. Az így előterjesztett magánindítványt azonban a Nyíregyházi Városi Bíróság arra hivatkozással utasította el, hogy a vád tárgyává tett nyilatkozat értékítélet volt, amelynek a közügyek szabad megvitatása érdekében a politikusok esetén nagyobb teret kell hagyni a bírálatok számára.

Az EJEB ítéletében megállapította, hogy a jó hírnévhez való jog az egyezmény 8. cikke alapján ténylegesen önállóan védett jog, amelynek védelmére, bizonyos esetekben a 10. cikkel szemben is szükség van. Az ügy tárgyává tett kérdésben azonban – az előzőekben tárgyalt ügyekkel ellentétben – nem a korlátozás szükségességének vizsgálatára, hanem éppen annak elmaradásának indokára terjedt ki.

Álláspontom szerint az EJEB helyesen állapította meg a 10. cikk 2. bekezdésének megalapozatlanságát, és így a magyar bíróság döntésének helyességét. Ennek oka, hogy ugyan a korlátozás feltétele a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény által szabályozott rágalmozás és becsületsértés tényállásaiban kifejtésre kerül, illetve a 10. cikk 2. bekezdésében kifejtett jó hírnév érdekében valósulna meg, azonban annak szükségessége egy demokratikus társadalomban nem állapítható meg. A vizsgálat tárgyává tett nyilatkozat vonatkozásában az EJEB megalapozott következtetésnek tekintette a hazai hatóságok okfejtését, amely szerint a nyilatkozat a választási kampány ideje alatt került megfogalmazásra, és közéleti szerepléssel kapcsolatban tartalmazott negatív kritikát. Minderre tekintettel a jó hírnév védelme érdekében a véleménynyilvánítás-szabadságának korlátozása aránytalan lett volna.

Következtetések

A véleménynyilvánítás-szabadságának védett tárgya – értékére vagy igazságtartamára tekintet nélkül – maga a vélemény, amelyre az alkotmányos védelem, annak tartalmától függetlenül kiterjed. A többi alapjoghoz hasonlóan a véleménynyilvánítás szabadsága is korlátozható, feltéve, hogy megfelel az alapjog-korlátozásra vonatkozó feltételeknek [19/2014. (V. 30.) ABH]. A hazai jogban ennek a követelményét az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése állapítja meg, amelynek értelmében alapvető jog más alapvető jog érvényesülése, vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható [30/1992. (V. 26.) ABH]. Az Alkotmánybíróság ennek értelmezése tekintetében kimondta, hogy az állam akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközéhez, ha másik alapvető jog és szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el [30/1992. (V. 26.) ABH]. Következésképpen az elérni kívánt célnak, és az ennek érdekében okozott alapjogsérelemnek arányban kell állnia, ezért alaptörvény-ellenes a korlátozás, ha az ok nélkül, önkényesen, vagy aránytalanul történik [30/1992. (V. 26.) ABH].

Az Alkotmánybíróság fent nevesített határozatát támasztja alá Balogh Zsolt, akinek álláspontja szerint, a szükséges korlátozást más alkotmányos jog vagy alkotmányos érték védelme indokolhatja (Balogh – Schanda, 2014, 62.). Ezen következtetés, lényegét tekintve, tartalmazza az alkalmasság követelményét is, ugyanis – Balogh Zsolt szigorúbb követelménye szerint – az alapjog-korlátozás feltétele, hogy a megvalósítani kívánt célt más eszközzel ne lehessen elérni. A korlátozhatóság harmadik eleme az arányosság, amely egyre nagyobb szerepet kap a mérce kialakításában. Ez a kritérium elsősorban a jogalkalmazó számára került meghatározásra, lehetővé téve ezzel az ügyek egyediségéhez igazodó kisebb különbségtételeket (Balogh – Schanda, 2014, 62–66.). A fent elemzett ügyekből határozott következtetésként vonható le, hogy a szükségesség-arányosság tesztje szerinti határvonalat, a hazai korlátozással ellentétesen, az EJEB ítélkezési gyakorlata kitérít, ezzel teret enged a véleménynyilvánítás-szabadságának.¹⁹ Így például az Új kontra Magyarország ügyben a Fővárosi Bíróság az EJEB-hez hasonlóan fejtette ki, hogy az ügy tárgyává tett értékítélet közügyet érintő véleménynyilvánítás volt, azonban a 36/1994. (VI. 24.) ABH értelmében nem korlátlan. Ennek megfelelően, alapjogával élve, a kereskedőház rossz borai

19 A Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország (22947/13.) ügyben kifejtett EJEB álláspontja szerint a szükségesség kritériuma valójában a nyomós társadalmi szükségletet jelenti.

vonatkozásában jogszerűen fejthette ki a kérelmező álláspontját, viszont a „szar” minősítéssel olyan gyalázkodó kifejezést valósított meg, amellyel megsértette a magánvádoló becsületét, megvalósítva ezzel a becsületsértés tényállását. Ezzel ellentétben az EJEB nem állapította meg a véleménynyilvánítás-szabadságának megsértését, ugyanis az Uj kontra Magyarország, illetve a Karsai kontra Magyarország ügyek alapján, a közügyekben történő véleménynyilvánítás során, a gyalázkodó jellegű véleménynyilvánítást is jogszerűnek tartja, feltéve, hogy annak célja nem a kifejezett sértés megvalósítása.²⁰

Az előzőhöz hasonlóan a hazai gyakorlathoz képest látványos ellentétet mutat a Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország ügy, amelyben a kérelmezők minden jogorvoslati lehetőségeket kihasználtak. Még az Alkotmánybíróság is megállapította a kommentek jó hírnevet sértő voltát, azonban az EJEB annak ellenére, hogy azokat sértőnek és közönségesnek minősítette, megállapította az egyezmény 10. cikkének megsértését.²¹ A hazai és az EJEB gyakorlata közti különbséget jól szemlélteti a korábban már kifejtett, jelen ügyben hozott 19/2014. (V. 30.) AB határozat, mely visszautal a 30/1992. (V. 26.) AB határozatra és a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatra is. Következésképpen a Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország ügyben az EJEB kvázi egy korlátlan, közönséges kifejezésmódú stílust is megengedő véleménynyilvánítás-szabadságot hozott létre, melynek kizárólagos határa az öncélú becsületsértés. Indokoltnak talállok egy rövid kitérést a jogi személyek jó hírnevének védelmével kapcsolatos hazai tényállások joggyakorlata közti különbségre is. A polgári jogi és büntetőjogi jó hírnevet érintő tényállások joggyakorlata közt, és a védelemben részesített személyek közt eltérés állapítható meg. Míg a rágalmozás és becsületsértés passzív alanya jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező jogalany is lehet, addig e személyeket – a bírói gyakorlat értelmében – csak a Ptk. 2:45. § (2) bekezdés szerinti jó hírnév megsértését definiáló tényállás oltalmazza.²² Következésképpen a Magyar

20 Ilyen sértésnek ítélte meg az EJEB a SKAŁKA kontra Lengyelországban tett kijelentéseket, melyben a felperes alkalmazott „felelőtlen bohócok”, „néhány bolond” kifejezésekkel illette a Büntetés-végrehajtási Osztály bírúit, illetve a neki levelet küldő bíróra vonatkozó „korlátozott egyén” kifejezéssel élt. Case of SKAŁKA v. POLAND (43425/98).

21 Álláspontom szerint azonban hibás következtetést vont le Az EJEB, ugyanis a bíróság jelen ügyben is hivatkozott az Uj kontra Magyarország és a SKAŁKA kontra Lengyelország ügyre, ahol kimondta, hogy a sértéseket tartalmuk alapján kell megítélni. Miután pedig a Skala kontra Lengyelország ügyben a bíróság kizárólag a büntetés mértékét sérelmezte, az ottani megállapításhoz hasonlóan a frusztrált, dühös kommenteknek kizárólag a sértések voltak a céljaik, ezért az EJEB-nek jelen ügyben is meg kellett volna állapítania, hogy bizonyos kommentek megsértették a véleménynyilvánítás-szabadságát.

22 Kúria Pfv. 20.952/2012/4. számú határozata ugyan kimondja, hogy a jogi személy a jó hírnév megsértése miatt saját nevében is jogosult személyiségvédelmet kérni, azonban a Fővárosi Törvényszék P. 22.254/2015/28. számú határozata szerint a jogi személynek nincs becsülete, azonban üzleti jó hírneve sérthető. Ezen gyakorlatot támasztja alá a Fővárosi Törvényszék P. 22.098/2012/7. számú határozata is.

Tartalomszolgáltató Zrt. és Index.hu Zrt. kontra Magyarország ügyben a természetes és jogi személyek közti különbséget csak a magánjog, és ott is csak a becsület megsértése követi a hazai jogi szabályozásban.

Összességében tehát megállapítható, hogy az EJEB vizsgálatainak tárgyává tett törvényben rögzítettség, célhoz kötöttség és a demokratikus társadalom szükségességének követelményei közül minden általam elemzett ügyben²³ az EJEB-nek a szükségesség kérdését kellett érdemben vizsgálnia. A következtetés minden ügyben azonos volt. A véleménynyilvánítás-szabadsága, illetve a jó hírnév védelmének (és az emberi méltóságnak) ütközése során – a Karakó kontra Magyarország ügyet leszámítva – minden esetben a jó hírnév védelme (és az emberi méltóság) került korlátozás alá. Mindezek alapján megállapítható, hogy az EJEB gyakorlata – a vizsgált időszakban – a hazai gyakorlattal ellentétes volt. Ennek oka, hogy a Karakó kontra Magyarország ügyet leszámítva – ahol a hazai bíróságok is a véleménynyilvánítás-szabadságának érvényesülését állapították meg – az összes többi ügyben Magyarország egyezménysegését állapította meg az EJEB, arra hivatkozva, hogy a panaszolt beavatkozás nem volt szükséges egy demokratikus társadalomban. Az ügyek azonban hatással voltak a hazai dogmatikára és gyakorlatra, ugyanis többek között a 7/2014. (III. 7.) AB határozat, illetve a 13/2014. (IV. 18.) AB határozat is részletesen foglalkozik az EJEB gyakorlatának elemzésével, annak érdekében, hogy a hazai gyakorlat is összefüggésben álljon az egyezmény 10. cikkével, valamint e döntéseket a bírói gyakorlat is hivatkozza indokolásában.²⁴

Felhasznált irodalom

- Balogh Zs. – Schanda B. (2014): *Alapjogok – Általános rész.* In: Schanda B. – Balogh Zs. (szerk.): *Alkotmányjog – Alapjogok.* Budapest: Pázmány Press, 62–66.
Kovács P. (2016): *Nemzetközi jog.* Budapest: Osiris Kiadó, 381.

-
- 23 Case of Csánics v. Hungary (12188/06.); Case of Karsai v. Hungary (5380/07.); Case of Uj v. Hungary (23954/10.), Case of Ungváry and Irodalom Kft. v. Hungary (64520/10.) – ahol az előzőkhez hasonlóan mind az első, mind a második számú kérelmező esetén megállapították az egyezmény 10. cikkének megsértését; Case of Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. and Index.hu Zrt. v. Hungary (22947/13.); Case of Karakó v. Hungary (39311/05.)
24 A Karsai kontra Magyarország ügyre például: Fővárosi Ítéltábla Bhar.361/2015/4. vagy a Fővárosi Ítéltábla Bhar.16/2013/5.
Az Uj kontra Magyarország ügyre például: Fővárosi Ítéltábla Bhar.392/2011/7. vagy a Fővárosi Ítéltábla Bhar.130/2016/26.

Hivatkozott jogszabályok

1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
Alkotmánybíróság 30/1992. (V. 26.) sz. határozata
Alkotmánybíróság 36/1994. (VI. 24.) sz. határozata
Alkotmánybíróság 19/2014. (V.30.) sz. határozata
Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 4. B.964/2008/2.
Fővárosi Bíróság 20. Bf.7368/2009/6
Fővárosi Ítéltábla Pf. 21.129/2011/4.
Fővárosi Ítéltábla Bhar.312/2015/4.
Fővárosi Ítéltábla Bhar.361/2015/4.
Fővárosi Törvényszék P. 22.098/2012/7.
Fővárosi Törvényszék P. 22.254/2015/28.
Kúria Pfv. 20.952/2012/4
Kúria Pfv. 20.217/2012/5.

Hivatkozott joggyakorlatok

Case of Lingens v. Austria (9815/82)
Case of Prager and Oberschlick v. Austria (15974/90) ügyekben
Case of Sürek v. Turkey (No. 1) (26682/95)
Case of Feldek v. Slovakia (29032/95)
Case of Lopes Gomes da Silva v. Portugal (37698/97)
Case of Karakó v. Hungary (39311/05.)
Case of Csánics v Hungary (12188/06.)
Case of Karsai v. Hungary (5380/07.)
Case of Uj v. Hungary (23954/10.)
Case of Magyar Tartalomszolgáltató Zrt. and Index.hu Zrt. v. Hungary (22947/13.)

A modern rendőrtisztképzés kínai megoldása

The Chinese solution in the education of law enforcement officers

Absztrakt

A múlt század egyik legjelesebb magyar geográfusa, Cholnoky Jenő (1870–1950) kínai utazásának eredményeit bemutató *A sárkányok országából* című könyvének előszavát a következőképpen kezdi: „*Az intelligens magyar Közönség számára, nem a tudósoknak írtam ezt a könyvet. Kötelességemnek tartom utazásom élményeit, tapasztalataimat és felfedezéseimet olyan alakban közzétenni, hogy azt mindenki megértse.*” E tanulmány írói természetesen nem hasonlíthatják magukat a neves tudóshoz, és nem is könyvet, csupán egy tudományos igényű útibeszámolót készítettek, viszont a szerzők ugyanúgy kötelességüknek tartják azt, hogy tanulmányútjuk tapasztalatait közzétegyék, hogy abból minél szélesebb körben szerezhessenek hasznos ismereteket a téma iránt érdeklődők, elsősorban a rendészeti felsőoktatásban dolgozók.

Kulcsszavak: rendőrtisztképzés, Kína, rendőrség, felsőoktatás

Abstract

One of the most famous Hungarian geographers of the pervious century, Mr. Jenő Cholnoky (1870-1950) began the preface of his book titled *From the Country of Dragons*, presenting the results of his journey to China, as follows: „*For the intelligent Hungarian public and not for scientists I wrote this book. I consider as my duty to publish my travel adventures, experiences and discoveries in a form that can be understood by everybody.*” The writers of this study naturally do not want to compare themselves to this famous scientist and they have not made a book, just a journey report with scientific pretention, but they similarly consider as their duty to make experiences of their study journey public, so that people interested for this topic - and especially workers of the higher education - can gain useful knowledges in the widest possible circle.

Keywords: education of law enforcement officers, China, police, higher education

A történet

Bár már több mint 2000 évvel ezelőtt is működtek felsőiskolák Kínában, az első nyugat-orientált, modern egyetemek létrejötte a 19. század végére tehető. A kínai felsőoktatás 1949-ben a nyugati világtól elszakadva, a szovjet mintát vette alapul (Deák, 2015a; 2015b; 2016; 2018). A kezdeti időkben a felsőoktatási intézmények és a hallgatók száma nagymértékben csökkent, a végzett hallgatóknak pedig még a jövődöbéli munkahelyük kiválasztására sem volt lehetőségük, hiszen azt az Állami Tervbizottság jelölte ki (Keczer, 2015, 157–158.).

A rendőrtisztek képzéséért felelős Kínai Népköztársaság Biztonsági Egyetemét (People's Public Security University of China; továbbiakban: PPSUC) 1948-ban alapították¹, és közvetlenül a Közbiztonsági Minisztérium (Ministry of Public Security) irányítása alá tartozik (Tingyon, 2014, 194.).² Az egyetemnek jelenleg két campusa van, a Muxidi és a Tuanhe.

A civil felsőoktatásban bekövetkező reformoknak megfelelően (Keczer, 2015, 159.) 1984-ben alap- és mesterképzési szakokat alapítottak az egyetemen, a jelenlegi formáját pedig 1998-ban nyerte el, miután egyesítették a Kínai Rendőregyetemmel (People's Police University of China). Az intézmény legfőbb célja az elit rendőrtisztek képzése és a legjobb kínai rendőrtisztképző egyetemmé válás lett. Az egyesítés vitatott volt és nem váltott ki egyértelmű elégedettséget sem az egyetemi oktatói állomány, sem a hallgatók körében, főként annak fényében, hogy a Rendőregyetem magasabb rangot képviselt, mint a nevét megtartó egyetemi intézmény. A Rendőregyetem képzési portfóliója nem kizárólag a rendőri ismeretekre fókuszált, így kiemelt szerepe volt az alábbi tanszéknek: Idegennyelvi Tanszék (Foreign Languages Department), Kínai Nyelv és Irodalom Tanszék (Chinese Language & Literature Department), Tudomány és Technológia Tanszék (Science and Technology Department) és Közlekedésrendészeti Tanszék (Traffic Management Department). Az egyesítés után ezek a tanszékek több változást is megértek az új egyetem által meghatározottak szerint. Például az Idegennyelvi Tanszéken öt különböző nyelvet oktattak (angol, japán, német, francia és orosz), majd az egyesítés után minden hallgató kizárólag angolt tanult.

2002-től a szervezeti felépítés egyfajta militarizálódáson esett át, amit a tanszékek is megéreztek. Az Idegennyelvi Tanszék neve Nemzetközi Rendőri Tanulmányok Tanszékre (Department of International Police Studies) változott,

1 Korábbi elnevezései: Észak-kínai Rendőri Vezetői Iskola, Központi Rendőri Vezetői Iskola, Központi Népi Rendőriskola, Központi Politikai és Jogi Vezetői Iskola.

2 A kommunista ideológia térnyerését mutatja, hogy ugyancsak ebben az évben nyitotta meg kapuit Magyarország a Rendőr Akadémia, a szovjet befolyásra újjászervezett rendőrképzés felsőoktatási intézménye (Czene-Polgár, 2018).

és alapvető célja a nemzetközi rendőri műveletekkel foglalkozó rendőrtisztek képzése lett. A Kínai Nyelvi és Irodalom Tanszék pedig a Rendőri Hírszerzés Tanszék (Department of Police Intelligence) elnevezést kapta, és a tantárgyaik nagy részét a hírszerzéshez kapcsolódó jogi háttér adta.

2004-ben a PPSUC doktori képzést indított, ezáltal vertikálisan is teljessé téve a képzési struktúrát (Tingyon, 2014, 201.).

A rendőrtisztképzésről általában

A kínai rendőrképzésben kiemelt szerepet játszik az, hogy a nemzeti felsőoktatás elemei és a rendőrségi gyakorlat egyaránt megjelenik a képzési struktúrában (Tingyon, 2014, 193.). Kínában a rendőrségi oktatásért felelős intézmények és a képzés két kategóriába sorolható: rendőri egyetemek vagy főiskolák és a rendőri képzést nyújtó iskolák vagy központok a már szolgálatban álló rendőrtisztviselők számára (Tao – Haiyan, 2017, 101.).

Jelenleg 25 felsőoktatási intézményt találunk Kína szerte, ebből öt olyat, amely közvetlenül a Közbiztonsági Minisztérium felügyelete alatt működik, a többi 20 a helyi tartományi kormány irányítása alatt áll (Tao – Haiyan, 2017, 102.). Megállapíthatjuk tehát, hogy szinte valamennyi tartományban van rendőrtisztképzés. A különbség azonban az, hogy míg az öt intézmény, amely a Közbiztonsági Minisztérium felügyelete alatt működik, valamennyi képzési szinten (bachelor, master, doctoral) érintett, addig a tartományi főiskolák közül csak néhány nyújt mester vagy annál magasabb képzést.

Nagy változások történtek a rendőrséggel és az oktatással kapcsolatban az elmúlt években a nemzetközi szinten is (Hegedűs – Fekete, 2018). Kínában nem csak a rendőrök száma nőtt, de a felkészültségük is javult. Ennek mindenképp pozitív hatása van a társadalomra, mert az állam területén élő közösségek életét, a vallott értékeket, az ország védelmét és biztonságát garantálnia kell, s erre a rendvédelem hivatott (Kovács, 2017). Jelenleg több mint 1,8 millió rendőr szolgál Kína szerte (Tao – Haiyan, 2017, 101.), akik közül sokan egyetemen vagy főiskolán végeztek. Azonban továbbra is égető kérdés, hogy mi a fontosabb: a rendőri felsőoktatás vagy a rendőri felkészítés/kiképzés. 2004 előtt inkább a rendőrtisztképzésen volt a hangsúly, de több problémával is szembesülniük kellett. Egyrészt azzal, hogy az egyetemeken és főiskolákon végzeteknek nem volt gyakorlatuk és tapasztalatuk, másrészt pedig az állományban lévő rendőrök nem kaptak esélyt, elég támogatást a felsőoktatásba történő becsatlakozáshoz. 2010 körül viták folytak arról, hogy az egyetemeket és főiskolákat kiképző központokra kell cserélni, azonban a kutatók egyetértettek abban,

hogy mind a felsőoktatás, mind pedig a rendőri kiképzés nélkülözhetetlen részei annak, hogy felkészült és hatékony rendőrség épüljön Kínában. Azonban azt is leírták, meg kell vizsgálni annak a lehetőségét, hogy a két képzési formát integrálják, ezáltal is ösztönözve egymást, hozzájárulva egy átfogó rendőrségi oktatási rendszer létrehozásához.

A következőkben a Zhejiang-i Rendőrtiszt Főiskola képzést támogató módszereit mutatjuk be, mint egyfajta jó gyakorlatot a fenti problémák kiküszöbölésére.

- Szoros kapcsolat a képző intézmény és a rendőrségi szervek között:
 - a rendőrség instruktorként állományban lévő rendőrtiszteket és vezetőket küld a főiskolára (előadóként, kutatóként);
 - a főiskola oktatói és hallgatói a rendőrség különböző szerveinél töltik a gyakorlatukat.
- Nemzetközi kapcsolatok építése:
 - a Zhejiang-i Rendőrtiszt Főiskola megalapította saját nemzetközi iskoláját, ahol idegen nyelvű programokat ajánl külföldi hallgatóknak;
 - a főiskola évente több oktatóját küldi külföldre megismerni a jogi, rendőri, vámhatósági gyakorlatot, és külföldi oktatókat, szakembereket fogad előadóként.
- A 2+1+1 program bevezetése.
 - A hallgatók egy kiválasztott csoportja az első két év során általános tárgyakat tanul, mint például a jog és rendészet, valamint idegen nyelvet (angol és egy második idegen nyelvet is választhatnak). A második év sikeres befejezését követően egy évre az USA-ba vagy Dél-Koreába utaznak, és ott töltenek el egy évet. A tanulás mellett járőröznek (például az amerikai rendőrökkel) és megismerik a rendőrség életét.³ Az utolsó évet újra Kínában töltik az anyaintézményben, ahol elkészítik a diplomamunkájukat és készülnek a záróvizsákra.
- 2012-ben elkezdődött az EU–Kína rendőri kiképző program, amelynek során a hallgatók megismerhetik a legfrissebb európai gyakorlatot (Tao–Haiyan, 2017, 103-104.).

A kínai rendőrtisztképzés tehát sajátos jegyeket mutat a nyugati gyakorlattal szemben, azonban megtalálhatjuk a hasonlóságokat is a magyar rendőrtisztképzéssel, így például abban, hogy alapképzés, mesterképzés (Deák, 2017) és doktori képzés is létezik egy intézményen belül (Szabó, 2013a; 2017), de

3 Ez a fajta, a szakmai ismereteket kiegészítő gyakorlati lehetőség, az érdekes munka, az érdekes és kihívást jelentő feladatok fontos motivációs tényezők egy Z generációs fiatal esetében a pályaválasztás terén, ahogyan erre egy, a magyar közigazgatási és rendészeti szerveknél végzett kutatás is rávilágított (Magasvári – Szakács, 2018, 194.).

hasonlóságokat láthatunk a német rendőrtisztképzéssel is, ahol szintén megtalálható a nemzeti/szövetségi rendőregyetem és a tartományi rendőrtisztképzés egyaránt (Szabó, 2012; Fórizs, 2016). A képzési programban megtalálhatóak a civil tantárgyak (Madai, 2014, 67.) és azok a tárgyak is, amelyeknek célja a rendőrtisztek felkészítése (Chen, 2018, 107.). Az idegen nyelv oktatása is kiemelt fontosságú, bár a korábban leírtak alapján és a saját tapasztalat is azt mutatja, hogy főként az angol nyelvi és angol szaknyelvű oktatásra fókuszálnak (Borszéki, 2013, 109-110.; 2014, 106-107.). A rendészeti felsőoktatás, így a rendőrtiszt főiskolák, akadémiák és az egyetemek alapvető fontosságúak és meghatározó szerepet töltenek be egy felkészült rendőri szervezet kiépítésében (Tao – Haiyan, 2017, 101.). Ez egyben azt is jelenti, hogy a jövőbeli tisztek felkészültsége nagyon fontos rendészeti kérdés Kínában.

Láthatjuk tehát, hogy Kínában is számos problémával küzd a rendészeti felsőoktatás (például a jogszabályi háttér hiánya a rendőri képzés és kiképzés területén, a megfelelő oktatói/kiképzői háttér hiánya, az oktatási és képzési reform kutatáson alapuló elemzése és értékelése). A leginkább megfelelő oktatási struktúra kialakítását illetően a reformok viszont folyamatosak, hiszen minden államnak érdeke, hogy a társadalmi folyamatokat jogilag szabályozza, a jogérvényesítésre és a jogérvényesülésre pedig garanciát vállaljon akár a felsőoktatás területén is (Kovács, 2016, 109.).

A rendőrtisztképzés pekingi központja

A következőkben a PPSUC bemutatására vállalkoznak a szerzők, szintetizálva az angol nyelvű tudományos publikációkban fellelhető információkat a saját tapasztalaton és az egyetemi oktatókkal és hallgatókkal készített interjúkból nyert információkkal.

Felvételi eljárás és hallgatói élet

A hallgatók a gimnázium befejezése és a Nemzeti Felvételi Vizsga sikeres teljesítését követően kerülhetnek az egyetemre.⁴ A másik követelmény a szigorú alkalmassági feltételeknek való megfelelés, így például a fizikai kondíció, a pszichológiai állapot és a tökéletes látás (Tao–Haiyan, 2017, 103.). Fontos feltétel még, hogy a jelentkezőnek egyáltalán ne legyen tetoválása. A hallgatók 97–99%-a már a diploma megszerzése előtt talál állást, többnyire a rendőri

4 A női kadétek száma mintegy 20% körül van.

szervezetben, azonban néhány hallgató tovább tanul és más pályát választ. Az újonnan felvett hallgatókat rendőr kadétnek tekintik, és a négyéves képzés alatt egészen az őrmester kadét pozícióig juthat el.

A legfontosabb tudományterületek, amelyek oktatásában kiemelkedő szerepe van az egyetemnek, a rendőri tudományok (közbiztonsági tudomány), valamint a rendőrségi technológia és az ehhez kapcsolódó tudományágak.

A rendőrré válásnak két útja van Kínában, egyrészt az utcáról, a középiskola⁵ befejezése után jelentkezhetnek a rendőrség állományába, vagy a PPSUC-ről kikerülve, az alap vagy a mesterdiploma birtokában. A diploma megszerzése azonban nem elégséges a rendőrségi szolgálathoz, szükséges még egy két részből álló szakmai vizsga teljesítése is.

A hallgatók képzése 2002 óta nagyban hasonlít egy katonai akadémiai rendszeréhez, amikor is az alapképzésben (BA) résztvevő hallgatók nagy része a Tuanhe Campuson kezdi meg a tanulmányait. A tanulmányok egy fizikailag és pszichikailag is megterhelő három hónapos kiképzéssel kezdődnek, amelyek nem ritkán depressziót és mentális problémákat is okoznak a hallgatóknál. A képzés elején a felsőbb éves törzsőrmeister (Staff Sergeant) és főtörzsőrmeister (Chief Staff Sergeant) kiképzők rendkívül kritikusak és szigorúak az újonccal szemben, viszont ez az időszak az, amely kiépíti a kadétokban a hierarchikus gondolkodást, és kialakul bennük a felsőbb évesek tisztelete. A hallgatók, szembesülve a közös kihívásokkal és a vezetés szigorú rendszerével, ekkor formálódnak közösséggé, és mély személyes kapcsolatok alakulnak ki közöttük.

A vezetési rendszer segít ugyanis abban, hogy e feladatoknak – és egyáltalán társadalmi rendeltetésének – a rendőrség (és a leendő rendőrök) eredményorientáltan tudjon megfelelni, és a gyakorlatban a célok érvényesítését garantáló stratégiákat alkosson (Kovács, 2018, 194.).

A képzés

Kína szinte valamennyi tartományában (összesen huszonöt, beleértve Hong Kongot és Makaót is) találunk rendőrképző intézményeket, főként rendőrakadémiát, főiskolát vagy egyetemet. Az alapképzés négyéves, a mesterképzés hároméves, a doktori képzés pedig négy évig tart. Mivel az egyetem a rendőrtisztek képzésére törekszik, a helyszíni tapasztalatok és az úgynevezett együttműködési programok a tantervben nagyobb jelentőséggel bírnak, mint bármely más egyetemen. Az első évtől kezdődően a hallgatóknak kötelező a téli és a

5 Közoktatás rendszere: 6-12 éves korig általános iskola (elementary school), 12-15 éves korig középiskola (middle school), 15-18 éves korig középiskola (high school).

nyári szünet idején szakmai gyakorlaton részt venni valamely helyi rendőrségi egységnél, lehetővé téve számukra az irányított rendőri munka megtapasztalását. A hallgatóknak összesen hathavi szakmai gyakorlattal kell rendelkezniük az utolsó év kezdetéig, ha meg akarnak felelni a követelményeknek.

Emellett a végzősök három hónapos gyakorlaton vesznek részt egy rendőrőrsön, főként Pekingben, Shanghaiban vagy más vidéki nagyvárosban.

Jelenleg az alábbi szakirányok választhatók az egyetemen:

- bűnügyi nyomozó,
- rendőrségi jog,
- nemzetközi rendészet,
- kriminológia,
- közbiztonság és információtudomány,
- közbiztonsági vezetés,
- hálózatbiztonság és rendészet,
- rendőri irányítás és taktika,
- nemzetbiztonság védelem,
- terrorizmus elleni küzdelem szakirány.

Korábban a hallgatóknak valamennyi szakirány elvégzése után lehetőségük volt ügyvédként, ügyészként vagy bíróként tevékenykedni, természetesen csak a kötelező nemzeti jogi szakvizsga teljesítése után, azonban 2018-tól már csak a rendőrségi jogi szakirányon végzetteknek van erre lehetőségük, mivel a második évtől szakirányonként már mást tanulnak.

Nemzetközi kapcsolatok

Az egyetem célja, hogy a világ legjobb rendőregyetemévé váljon, és ennek egyik módja, hogy kapcsolatot épít más rendőrtisztai akadémiákkal (Balassa, 2017a, 2.). Az egyetemnek több mint 60 ország intézményével vagy kormányügynökségével van kapcsolata a világ minden részéről, beleértve Franciaországot, az Egyesült Királyságot, az Amerika Egyesült Államokat és Ausztráliát (Tingyon, 2014, 201.). Emellett az egyetem 40 fejlődő országból származó tisztnek vagy kadétnek nyújt képzést, és 2009-től Hong Kong-i rendőrtiszteket is képeznek.

A Tajvani Központi Rendőregyetemmel 2010-ben történt az első hivatalos kapcsolatfelvétel, 2015-ben pedig az Új-Zélandi Királyi Rendőrakadémiával írtak alá együttműködési megállapodást, annak érdekében, hogy közelítsék a formális képzési és együttműködési kapcsolatokat a két intézmény között.

A PPSUC delegációja 2014 júniusában Magyarországra is ellátogatott annak érdekében, hogy előkészítsen egy intézmények közötti együttműködési

megállapodást. A delegáció vezetője hangsúlyozta, hogy kiemelt céljuk a bűn- megelőzés európai példáinak tanulmányozása és az intézmények közötti együtt- működés erősítése (Kovács, 2014). A bűnüldözés eszköztárában a prevenció kiemelt hangsúlyhoz jut, azonban önállóan egy szervezet vagy intézmény nem mindig elégséges ahhoz, hogy bizonyos társadalmi problémákat egyedül tud- jon megoldani, ezért nélkülözhetetlen, hogy a szervezetek más intézményekkel szorosan együttműködjenek (Kovács, 2015, 231.).

A tanulmányút során lehetőségünk volt a PPSUC Nemzetközi Rendőri Tanul- mányok Karának dékánjával – Prof. Dr. Wang Li asszonnyal – beszélgetést foly- tatni, s ezalatt egy új programról is tudomást szereztünk, amely főként a hallga- tókat érintette. A dékán asszony egy négyhónapos nemzetközi képzésről beszélt, amelyre Kanadában került sor. A PPSUC 25 rendőr hallgatója és két oktatója négy hónapot töltött a New Westminster Campuson annak érdekében, hogy tanulmá- nyozzák a kanadai igazságszolgáltatás rendszerét. A program elnevezése Nemzet- közti Rendészeti Tanulmányok (International Law Enforcement Studies – ILES), amely során a hallgatók mélyreható ismereteket szereztek a rendészettudomány különböző területeiről (például etika, rendőri vezetés⁶, rendészeti kommunikáció, közösségi rendészet⁷, bűnügyi nyomozás, nemzetközi rendőri együttműködés, terrorizmus elleni küzdelem). A tanulás mellett a kanadai rendőri egységekkel, a helyi rendőrőrsökkel és a speciális rendőri szervekkel is megismerkedtek. (URL1)

Kiindulva attól az időszaktól, amikor kifejezetten tilos volt a transznacionális oktatás Kínában (Keczer, 2016a, 154.), elmondhatjuk, hogy hatalmas utat járt be a kínai felsőoktatás – és ezen belül a kínai rendőrtisztképzés –, ami a nem- zetköziesedést illeti (Szabó, 2016, 91). „*A nemzetköziesítés, vagy másképpen a nemzetközivé válás az államigazgatás, vagy az oktatás bármely szegmensében minőségi ugrást jelent, amely során a rendszer elemeiben és összességében is szintet lép*”. (Balassa, 2017b, 69.)

Könyvtár

Ugyancsak a rendészeti képzést szolgálja a Tuanhe Campuson lévő monumentális könyvtár, melyet 2006-ban nyitottak meg. Már kívülről is hegyként magasodik

6 A vezetés és a rendészet, mint szakma elváratlanul kapcsolódnak egymáshoz. Annak eldöntése, hogy az adott pozícióban egy vezető „ideális”-e, kulcsfontosságú. „a vezetői minőség képesség, tehát a ha- bitusban rejlik potenciál, azaz kompetencia kérdése.” (Balassa, 2018, 72.)

7 Az úgynevezett community policing, vagy némileg áthallásos szinonimával a polgárbarát rendőrség kiala- kítása hűsbavágó kérdés a 21. században. Minőségi továbblépésre más módon nem nyílik mód a rendőrség és a helyi közösség, illetve a társadalom makrostrukturái között. „*Nem kétséges tehát, hogy a rendőrség polgárbaráttá válásának törekvése csak az emberek, a társadalom, a lakosság támogatásával valósulhat meg, és elválaszthatatlan a polgárok rendőrségbaráttá válásának folyamatától.*” (Balassa, 2009, 88.)

a hatalmas téren lévő toronyházszerű épület, azonban belépve az épületbe talán még grandiózusabb látvány tárul a kutatók elé. A hat emeletes könyvtár Ázsia legnagyobb rendészeti felsőoktatási könyvtára (és a legnagyobb kínai egyetemi könyvtár), a maga hétszázézeres könyvállományával (példaként a legnagyobb hazai könyvtár, az Országos Széchenyi Könyvtár kétmillió könyvállományal rendelkezik). A könyvek mellett igen nagy számban találhatók különféle folyóiratok, amelyekből közel 4.000 fajta található meg elektronikus vagy papír formátumban (ebből 667 idegen nyelvű, zömmel angol nyelvű, de vannak japán, német, spanyol és francia nyelvű folyóiratok is). Az elektronikus újságok és folyóiratok 30 különféle internetes oldalon érhetőek el. A szakmai könyveken kívül nagy számban találhatók nyelvészeti, irodalmi, sporttudományi és egyéb tudományterületekről származó könyvek is.

A PPSUC diákjai valószínűleg nem ismerik Babits Mihály Halálfiái című önéletrajzi regényét, amelyben az író azt írja, hogy „A könyvtár bizonyosan a legjobb egyetem”. Sajnos a kínai rendőrkapitányok elvéve látogatják, s számos bírálat is érte már a könyvtárat, hogy kevésbé praktikus a diákok és az oktatók számára is, ezért kihasználtsága rendkívül alacsony, annak ellenére, hogy a nyitvatartási ideje igencsak hallgatóbarát. Minden nap 8.00 és 22.00 óra között várják az olvasókat. Természetesen az óriási épület nemcsak mint könyvtár, hanem mint kulturális tér is szolgál, ahol rendszeresen a különféle kiállítások és kulturális programok.

Kriminalisztika

Valószínűleg maga Hans Gross is meglepődne, ha látná, hogy tanai lefektetése óta milyen jelentős változások történtek a kriminalisztika területén. Különösen egyes ázsiai országok esetében beszélhetünk bámulatos fejlődésről. Jelen tanulmány természetesen nem vállalkozhat a kínai kriminalisztikai felsőoktatás teljes körű bemutatására, csak a PPSUC kriminalisztikai képzését ismerteti. Mivel ez az intézmény a legmagasabb szintű képzést biztosítja egész Kínában, így megmutatja, hogy napjainkban milyen szinten áll a kínai rendészeti felsőoktatás (Tingyon, 2014, 201.).

Előljáróban kijelenthetjük, hogy a kínai rendészeti képzés gyakorlatorientáltabb mint a hazai, és számos területen jóval előttünk jár. A monumentális képzési helyeken (laboratóriumok, speciális szaktantermek, taktikai épület stb.) pedig talán nem is kell csodálkozni, hisz a képzésben részt vevők száma is jóval magasabb, mint hazánkban (a két campuson összesen tízezer hallgató tanul), ennek ellenére európai szemmel nézve szinte felfoghatatlan a képzés egyes területeinek nagysága. Az alábbiakban vegyük sorra, hogy melyek azok a képzési helyek a PPSUC-n, ahol valamilyen kriminalisztikai tematikájú képzés folyik.

A taktikai ház fogalma hazánkban is ismert, rendszerint olyan, néhány helyiségből álló kisebb épület, ahol valamilyen életszerű szituációt lehet gyakorolni. Ez a Nemzeti Közszerológati Egyetem esetében egy bankfiókot, egy kocsmát, egy lakásbelsőt és néhány kisebb helyiséget jelent, a figyelő folyosóval együtt. A korábbi képzési lehetőségekhez képest óriási erőnlépés a jelenlegi taktikai ház, amely jól felszerelt, a hallgatók és a hazai, illetve külföldi látogatók egyöntetű elismerését vívta ki.⁸

A PPUSC esetében egy három szintes taktikai épület (situational building) szolgál a különböző szituációk életszerű környezetben történő kriminalisztikai és intézkedéstaktikai gyakorlására. Maga az épület egy több szintes bejárólóközpontra emlékeztet, amely több ezer négyzetméter nagyságú. A több tucat különleges helyiség és üzlet között található fodrászüzlet, ékszerüzlet, étterem, masszázsszalon, bankfiók és számos egyéb olyan épülettípus (színház, tető, szálloda), amely bizonyos esetekben különleges intézkedést követelhet meg.

A szintek között többfajta lépcsőtípus található, amelyekben ugyancsak modellezni lehet akár egy fegyveres támadást is. A lépcsőfordulóknál pedig távirányítóval működtethető emberfejek találhatók, akik a lesből támadó lehetséges elkövetőt szimulálják.

Az épület földszintjének egy részén a közúti forgalom szimulálása lehetséges, több sávú úttal és jelzőlámpával, ennek szomszédságában pedig egy metróállomás található metrószerelvényvel és mozgólépcsővel együtt. A taktikai képzések az udvaron ugyancsak folytathatók, ahol több utcányi, életszerűen felépített utcaszakasz található. Némelyikben étterem és kávézó is működik, amelyet a hallgatók és a tanárok egyaránt igénybe vehetnek.

Rövid ottlétünk alatt megszokhattuk, hogy a Tuanhe Campus a legkevesebb, azonban vendéglátóink mindig tudtak meglepetéseket okozni. Méretében és felszereltségében is egyedülálló az a hallgatók számára rendelkezésre álló gyakorló tevékenységirányítási központ, amely mintegy száz munkaállomással rendelkezik, és a hallgatók itt gyakorolhatják a tevékenységirányítás és a hívásfogadás munkafolyamatát. (Csak, hogy jobban érzékeltessük a méreteket, a gyakorló tevékenységirányítási központ mérete jelentősen meghaladja az BRFK Teve utcai TIK méretét is.)

A taktikai ház után tegyük egy képzeletbeli látogatást a laboratóriumokban és a tudományos kutatóműhelyekben. Egyöntetű véleményünk szerint, talán itt van a honi rendészeti képzés a legnagyobb lemaradásban, különösen, ha az

8 A Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar Farkasvölgyi Campusán korábban nem volt külön a hallgatók kriminalisztikai felkészítését szolgáló taktikai ház, csupán egy olyan üvegfalú helyiség állt rendelkezésre, amely egy szegényesen berendezett lakásbelsőt szimulált.

Információtechnikai és Kiberbiztonsági Iskola (School of Information Technology and Cyber Security) – ez egy intézetnek feleltethető meg nálunk – felszereltségét és képzési struktúráját nézzük.⁹

A különféle laboratóriumokkal kapcsolatban elmondható, hogy azon termekben, ahová lehetőségünk volt bejutni, rendkívül magas színvonalú képzést tapasztaltunk. Ami pedig rendkívül pozitív és követendő példa lehet hazánkban is, hogy nemcsak képzés folyt, hanem kutatás is, amelyet a hallgatók a tanáraik segítségével végeztek. A kutatási eredményeket (többnyire megjelent publikációikat) egy falra kitéve lehetett megtekinteni. A fal eme része egyfajta dícsősgéptáblaként is szolgált, amelyet minden diák rendkívül büszkén mutatott meg. Összesen 13 féle olyan laboratórium található az épületben, ahol a hallgatók a legújabb ismereteket sajátíthatják el.¹⁰ Természetesen az egyes laboratóriumok részletes bemutatására nincs lehetőség, de néhányat mindenképp érdemes kiemelni. Rendkívül látványos eredményeket értek el a hallgatók és az oktatók többek között a forró pontos és a hőtérképek készítésében, a bűnözés előrejelzés, a BIG DATA kutatások és a földrajzi profilalkotás területén.

A bemutatott vizsgálatokkal kapcsolatban a kutatók hangsúlyozták, hogy a legújabb szoftvereket alkalmazták, és nagyteljesítményű számítógépek álltak a rendelkezésükre.¹¹ Az oktatók a világ tudományos vérkeringésének szerves részei, amit mi sem bizonyít jobban, hogy részt vettek számos nyugat-európai és Egyesült Államokbeli konferencián, illetve maguk is szerveztek olyan nemzetközi konferenciákat, ahová a világ legnevesebb kutatóit hívták meg. Erre példaként Kim Rossmot említjük meg, aki a földrajzi profilalkotás talán legnevesebb nemzetközi képviselője, és két alkalommal is járt Kínában. A térfelügyelő kamerák használatának elsajátítására külön terem áll rendelkezésre a hallgatóknak. Itt lehetőségük nyílik megtanulni és gyakorolni a térfelügyelő kamerák által rögzített felvételek elemzését, jogsértések észlelése esetén a szükséges intézkedéseket, kezelni az arcfelismerő programokat stb.

Fizikai és intézkedéstaktikai képzés

Kínában is kiemelt figyelmet fordítanak a hallgatók fizikai erőnlétének fejlesztésére, amely rövid ott-tartózkodásunk első óráiban már egyértelmű volt, mivel

9 A hazai kriminalisztikai képzés lemaradását mindenképp jól mutatja, hogy míg a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karán 2017-ben alakult meg három fővel a Kiberbűnözés Elleni Tanszék, addig a PPSUC-n hosszú évek óta számos laboratórium és egy oktatógárda áll rendelkezésre a kiberbűnözés elleni tárgyak gyakorlati oktatására.

10 A hazai rendészeti térinformatika és bűnözési térképezés helyzetével kapcsolatban (Mátyás, 2017, 217–222; Mátyás, 2018, 177–183.).

11 A hazai BIG DATA és raszter nyomozással kapcsolatban (Nyitrai, 2014, 224.; Nyitrai, 2015a, 20–21.).

túlsúlyos hallgatót (és tanárt) elvétele lehet látni csak az egyetemen. A sportolásra megfelelő alapot nyújt az az óriási méretű szabadtéri sportpálya (két labdarúgó pálya és több tucat kosárlabdapalánk), amely több ezer fő befogadására alkalmas lelátóval van szegélyezve. Ezen kívül egy hatalmas méretű akadálypálya is található a campus területén (a Muxidi Campus területén ugyancsak hatalmas sportpályák találhatók).

A testnevelésórák rendszeresek, a hallgatók pedig szabadidejükben futnak vagy kosárlabdáznak. A kosárlabdázás iránti kínai rajongást talán mi sem mutatja jobban, mint az, hogy még a Tiltott Város egyes részein is kosárlabdapalánkok vannak felállítva. Az edzőterem és a tatamival borított tornaterem hasonlóan jól felszerelt, mint a Nemzeti Közszerelési Egyetem kiképzési egységeinél. A testnevelésóra keretében pedig hasonló jellegű önvédelmi és közelharc jellegű gyakorlatok elsajátítása szerepel a tantervben, akárcsak nálunk. A lövészet kapcsán többen is megemlézték, hogy a lövészerrel takarékoskodnak (akárcsak hazánkban), így a száraz lövészet mellett igen gyakran beltéri lézerezésen vesznek részt a hallgatók, amely egy szituációt dolgoz fel, s ennek során az elkövető ártalmatlanítása a cél. Amit hiányosságként lehet megemlíteni a Tuanhe Campus esetében, hogy nem rendelkezik uszodával.

Befejezés

Azt tapasztaltuk, hogy a PPSUC minden tekintetben meg akar felelni a mottójának: „*Hűség és igazság, szorgalom és innováció*” legyen az a hallgatók felkészítése a szakmára, a fizikai erőpróbára, vagy akár a nemzetközi megmérettetésre. Egy régi kínai mondás szerint egy perc a színpadon tíz esztendő gyakorlást jelent. Rövid pekingi tanulmányutunk alatt talán csak a színpadi egyperces előadást láttuk. Ami viszont mögötte van, ami megteremtette ezt a felhalmozott tudást, az bizonyára több évtizedet vett igénybe. Régen a legények vándorútra indultak a céh ajánlásával, hogy külföldön neves mesterektől sajátítsák el a szakma máshol nem alkalmazott fogásait. Véleményünk szerint, azért hogy a magyar rendészeti felsőoktatás a legjobb képzést nyújtó intézmények között legyen számon tartva, az abban dolgozóknak minél nagyobb számban kellene hosszabb-rövidebb tanulmányutakra utazni a világ különböző országaiba, hogy ott ellessék a jó gyakorlatot, és itthon beépítsék azokat a tantervekbe.

Felhasznált irodalom

- Balassa B. (2009): *Rendőrség és civil társadalom – Egy elhibázott viszony rövid története*. Rendvédelmi Füzetek, 2, 88.
- Balassa B. (2017a): *The importance of the international cooperation in the light of the experiences of the „International Staff Week” by the NUPS*. Kritische Zeiten: Zeitschrift für Humanwissenschaften 1, 2–21.
- Balassa B. (2017b): *A nemzetközi együttműködés jelentősége*. Magyar Rendészet, 4, 69.
- Balassa B. (2018): *A vezetői motívumstruktúra és a szervezet sikerének egyes összefüggései*. In: Dobák I. – Hautzinger Z. (szerk.): Szakmaiság, szerénység, szorgalom – Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére. Budapest: Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó, 72.
- Borszéki J. (2013): *The principles of modern language teaching represented in an EU training tool for border guards I*. Hadtudományi Szemle, 3, 109-118.
- Borszéki J. (2014): *The principles of modern language teaching represented in an EU training tool for border guards II*. Hadtudományi Szemle, 2, 106-122.
- Chen, Z. (2018): *Police Higher Education in China*. In: Rogers, C. – Frevel, B. (szerk.): Higher Education and Police. An International View. Springer. 107-121.
- Czene-Polgár V. (2018): *„A dolgozó nép hazájának védő karja” – Rendőrképzés 1945 és 1948 között*. In: Szekér N. – Kávássy J. – Nagymihály Z. (szerk.): Utak a teleki térről. Esszék és tanulmányok a 75 éves M. Kiss Sándor tiszteletére. Lakitelek: Antológia Kiadó, 61-68.
- Deák J. (2015a): *Az orosz lég- és űrvédelmi csapatok*. Felderítő Szemle, 1, 107.
- Deák J. (2015b): *Russia's space defence from its beginning to the present time Dvacáté století. The Twentieth Century*, 2, 9-23.
- Deák J. (2016): *Adalékok az Oroszországi Föderáció Szövetségi Biztonsági Szolgálatá határőr tiszt képzésének történetéből, módszereiből napjainkig*. In: Deák J. – Gaál Gy. – Sallai J. (szerk.): A toll sokszor erősebb, mint a kard. Rendészettudományi tanulmányok Dr. Főrizs Sándor 65. születésnapja tiszteletére. Budapest: Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar, 48-68.
- Deák J. (2017): *Határőrizeti és testületi modernizációtól a mai népvándorlás határrendészeti kezeléséig: a határrendészeti tisztképzés negyedszázada*. Határrendészeti Tanulmányok, 2, 70-79.
- Deák J. (2018): *Az Oroszországi Föderáció válaszai a biztonsági kihívások közül a migrációra*. In: Czene-Polgár V. – Zsámbokiné Ficskovszky Á. (szerk.): Innováció, elektronizáció, tudásmenedzsment. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata, 71-90.
- Főrizs S. (2016): *Rendőri képzési modellek Németországban*. Határrendészeti Tanulmányok, 1, 37-50.
- Hegedűs J. – Fekete M. (2018): *A rendészeti felsőoktatás pedagógiai megújulásának lehetőségei*. In: Dobák I. – Hautzinger Z. (szerk.): Szakmaiság, szerénység, szorgalom – Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére. Budapest: Dialóg Campus Kiadó; Nordex Kft., 289-298.

- Jingcha, X. (2016): *The law of the police administration*. Beijing: China University of Politics Science and Law Press
- Keczer G. (2015): *Felsőoktatás Kínában 1.: Irányváltások és reformok Konfuciusztól a tömegoktatásig*. Közép-Európai Közlemények, 3, 157-164.
- Keczer G. (2016a): *Felsőoktatás Kínában 2.: Decentralizáció, piacosság, privatizáció és nemzetközi nyitás*. Közép-Európai Közlemények, 1, 147-157.
- Keczer G. (2016b): *Felsőoktatás Kínában 3.: A mennyiség és a minőség ellentmondásai*. Közép-Európai Közlemények, 2, 61-71.
- Kovács I. (2014): *Is the prostitution a threat/danger to a country's (national) security?* National Security Review, Special Issue, 12-24.
- Kovács I. (2015): *The enforcement of crime prevention duties of the Police, in relation of youth – especially juvenile prostitution – and the practical experiment in Hungary*. Hadtudományi Szemle, 1, 231-245.
- Kovács I. (2016): *A reglementációs prostitúció, és az emberi méltóság kapcsolata, különös tekintettel egy Alkotmánybírósági határozatra*. Belügyi Szemle, 2, 109-126.
- Kovács I. (2017): *Vezetési funkciók egy helyi rendvédelmi szerv életében. Ellenőrzés, mint a kiadott szabályok, és utasítások betartásának (kontroll) feladata*. Államtudományi Műhelytanulmányok, 21, 1-30.
- Kovács I. (2018): *Vezetési funkciók egy helyi rendvédelmi szerv életében. Tervezés, mint az elérhető cél, és az ahhoz elvezető tevékenységek meghatározásának folyamata*. Műszaki Katonai Közlöny, 3, 194-212.
- Madai S. (2014): *Iskolapadból a frontvonalba*. Magyar Rendészet, 1, 67.
- Magasvári A. – Szakács É. (2018): *Entrants at the gate of public service, or how do public service organizations see young people's career choice motivations*. In: Czene-Polgár V. – Zsámbokiné Ficskovszky Á.: Innováció, elektronizáció, tudásmenedzsment. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata, 187-204.
- Mátyás Sz. (2017): *A térinformatika a hazai rendvédelmi szervek gyakorlatában*. In: Balázs B. (szerk.): Az elmélet és a gyakorlat találkozása térinformatikában. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 217-222.
- Mátyás Sz. (2018): *The role of hot spot analysis in crime analysis*. Magyar Rendészet, 1, 177-183.
- Nyitrai E. (2014): *Civilnyilvántartások a nyomozásban*. In: Gaál Gy. – Hautzinger Z. (szerk.): Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. Pécs: MHTT Pécsi Szakcsoport 217-224.
- Nyitrai E. (2015a): *Raster Investigation*. Law of Ukraine, Legal Journal: Scientificpractical Profession Journal, 1-24.
- Nyitrai E. (2015b): *Bűnelemzés a nyomozásban*. In: Gaál Gy. – Hautzinger Z. (szerk.): Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI. Pcs: MHTT Pécsi Szakcsoport, 141-147.

- Nyitrai E. (2016): *The significance of profiling*. Law of Ukraine, Legal Journal: Scientific-practical profession journal, 1-9.
- Scholler, H. – Wagner, B. (1990): *Police Powers in the Republic of China*. Third World Legal Studies, 9, 152-169.
- Szabó A. (2012): *A németországi rendészeti felsőoktatásról*. In: Ádám A. (szerk.): PhD tanulmányok 11. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. 535-552.
- Szabó A. (2013a): *Egy rendészeti képzésre (felsőoktatásra) irányuló kutatás tapasztalatai*. In.: Gaál Gy. – Hautzinger Z. (szerk.): Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról. Pécsi határőr tudományos közlemények XIV. Pécs: MHTT Pécsi Szakcsoport, 71-78.
- Szabó A. (2013b): *The history of the Hungarian law enforcement higher education and its possible future objectives*. Customs Scientific Journal, 2, 77-83.
- Szabó A. (2014): *A bolognai folyamat és hatása a rendészeti felsőoktatásra az Európai Unióban*. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 293.
- Szabó A. (2016): *Nemzetközi együttműködési lehetőségek a felsőoktatásban – különös tekintettel a pénzügyőrtisztképzésre*. Magyar Rendészet, 4, 91-105.
- Szabó A. (2017): *Kockázatkezelés mesterfokon, avagy az értékelő-elemző specializáció tapasztalatai*. In: Boda J. – Felkai L. – Patyi A. (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére. Budapest: Dialóg Campus Kiadó; Nordex Kft., 507-523.
- Tao, X. – Haiyan, F. (2017): *Police education and training in China*. In: Nogala, D. – Neyroud, P. – Vera, A. – Ferreira, E. – Nagy J. (szerk.): European Police Science and Research Bulletin. Global trends in law enforcement training and education. Special Conference Edition, 3. Budapest: CEPOL, 101-106.
- Tingyon, Y. (2014): *A review of police education and training in China*. In: Stanislas, P. (szerk.): International Perspectives on Police Education and Training. New York: Routledge, 193.
- Xiao, L. – Shi, Z. (2007): *An Overview of the Police Higher Education in Modern China*. Journal of Zhejiang University, 1, 120-129.

A cikkben található online hivatkozások:

URL1: *Chinese students complete first semester-long international program at JIBC*.
www.jibc.ca/news/chinese-students-complete-first-semester-long-international-program-jibc

Hajóbaleset a Dunán 1868-ban

Boat accident on the Danube in 1868

Absztrakt

A magyarországi folyami gőzhajózás első balesete 1868-ban történt a Dunán. A lényegesen nagyobb Karl Ludwig hajó két megye határán beleütközött a Slavonia gőzösbe, amelynek következtében két utas meghalt. A korabeli hazai jogból hiányoztak azok az alapvető büntetőjogi normák, amelyek alapján a felelősségről dönteni kellett. Az eljárásban felelősségre vont hajóskapitányokat az 1873-ban jogerőssé vált döntéssel felmentette a bíróság.

Kulcsszavak: Duna, gőzhajózás, hajóütközés, hajózási szabályok, büntetőjogi felelősség, gondatlan emberölés, per, ítélet, felmentés

Abstract

The first accident of river steamboats in Hungary occurred in 1868 on the Danube. The significantly larger Karl Ludwig crashed into the steamship Slavonia on the border of two counties, resulting in the death of two passengers. In national criminal law the rules and regulations necessary for determining criminal liability in such a case did not exist at that time. In its final decision of 1873, the court acquitted the prosecuted ship captains.

Keywords: Danube, steamboat, boat crash, shipping rules, criminal liability, careless murder, litigation, judgment, acquittal

A dunai hajózás hosszú történetében olykor előfordultak olyan események, amelyek lefolyásukat, eredményüket tekintve kiemelkedtek a hétköznapiakból. Ilyen volt az az 1868 őszi baleset is, amelynek következtében az összeütközött személyszállító hajók kapitányai büntetőbíróság elé kerültek. Az ügy büntetőjogunk történetében vélhetően az első eset volt, amikor a közlekedés e fajtájának körében történt eredmény bekövetkezése miatt kellett a felelősségről dönteni. Ráadásul olyan körülmények között, amikor a polgári magyar állam kiépítése

éppen csak megkezdődött, az erre hivatott szervek működésük kezdetét élték, s az országban hiányzott a kodifikált anyagi és eljárási büntetőjog. Az ügy ismeretetését nehezíti, hogy a keletkezett hivatalos iratanyag – ami alapján a történet hitelesen megállapítható lenne – már nincs meg. Viszont az akkoriban megjelent, a történeteket hűen ismertető, az eljáró szervek munkájáról beszámoló sajtó egy-egy másikat is kiegészítő tudósításai révén rekonstruálható az eset és annak elbírálása.

A modernizálódó Magyarországon már az 1830-as években megindult az akkori legfejlettebb műszaki megoldást jelentő gőzhajókkal a dunai személy- és teherfuvarozás. A kor legjelentősebb folyami hajóstársasága a bécsi székhelyű Első Dunagőzhajózási Társaság (Erste Donau-Dampfschiffahrts Gesellschaft – DDSG) volt, amely számos hajójáratot üzemeltetett a birodalom területén. Üzleti erejét és szállítási kapacitását jellemezte, hogy a dualizmus kezdetén Magyarországot illetően 90 gőzhajója 8000 lóerő teljesítménnyel, míg a teherszállításra 297 vontával rendelkezett. A Kiegyezés évében, 1867-ben alakult pesti Első Magyar Gőzhajózási Társaság 12 gőzöse 870 lóerővel bírt. E cég 1868 augusztusától a főváros és a Dráva-menti Eszék között naponta közlekedtetett járatokat. A fél 6-kor induló hajó menetrend szerint 17 órakor futott be a kb. 250 km-re fekvő Apatinba, ahol az utasok a Slavonia gőzösre átszállva 21 órára érkeztek Eszékre. Másnap, kora reggel indult vissza a hajó, amiről apatini átszállással 8-kor mehettek tovább az utasok Pestre. (A Magyar Mérnök Egyesület Közlönye 1870/3. 211-212. és Pesti Napló 1868/187.).

Ebben a rendszerben azonban 1868. október 10-én, szombaton este 20 óra körül rendkívüli esemény következett be: a Duna jobb oldalán völgymentben haladó Slavonia gőzösbe Bezdán és Apatin között, Vörösmart és Monostorszeg magasságában beleütközött a DDSG Orsováról felhajózó Karl Ludwig nevű személyszállító gőzöse. A folyam kanyarulatából kibukkant, változatlan sebességgel a jobb part irányába haladó majd háromszoros nagyságú hajó orra betörte a kisebb gőzös bal oldalát, annak vaslemezén több méternyi rést ütve, így a hajótestbe zúdult a víz. Az ütközés erejétől megbillent Slavonia fedélzetén tartózkodó utasokból többen a folyamba zuhantak. Az összeütközést követően a Karl Ludwig folytatta útját. A Slavonia-t 1868 augusztus végétől parancsnokló Návay Kálmán kapitány – észlelve, hogy a Duna közelebbi, baranyai partján annak meredeksége miatt nem tud kikötni – a túlsó, Bács-bodrogi part felé kormányoztatta a még működő gépű megrongált hajót. A bal irányba fordított sérült gőzösnek – a hajógép utolsó leheletével – sikerült kb. 380 méternyi ívet megtéve a túlpártot szinte elérnie, ahol az addigra vízzel telt Slavonia félig süllyedt a Dunába. Az utasok itt már nem voltak veszélyben, majd az odaérkezett DDSG Johann vontatógőzös fedélzetén elhagyták a helyszínt. Az ütközést követő zűrzavarban nem lehetett pontosan megállapítani az esetleges

áldozatok számát, a Slavonia utasai közül többeket – a híradások 6-14 fő között ingadoztak – nem találtak a süllyedés után. A balesetben a Karl Ludwig orra is megsérült valamelyest.

A történekről a sajtó részletesen és folyamatosan tudósított, az eset rendkívüliségét egy híradás akként értékelte, hogy az „*Aldunán történt szerencsétlenség oly nagy volt, milyen ott nem igen történt még*”. (Fővárosi Lapok 1868/240. 963.).

A baleset miatt azonnal megindult a vizsgálat, amelyet nem az esemény helyszíne szerinti valamelyik vármegye szerve folytatott, hanem a Magyar Királyi Közmunka- és Közlekedési Minisztérium 1868. szeptember 1-jétől megalakult Vasúti és Hajózási Főfelügyelősége. Az ennek hatáskörét meghatározó utasítás szerint ugyanis ez volt jogosult a „*vasúti és vízi közlekedés biztonságára, rendességére és szabályszerűségére vonatkozó törvények, rendeletek és utasítások szigorú megtartása fölött őrködni és arról gondoskodni, hogy az észrevett nehézségek és akadályok mielőbbi eltávolítása mellett a törvény- és szabályellenességek megszüntetessenek és a vétkesek törvényes feleletre vonattassanak*”. (Budapesti Közlöny 1868/271. 2555.).

Az ügyben e szerv hajózási osztályának vezetője, a korszak legnagyobb hazai tengeri és folyamhajózási ismeretekkel és tapasztalatokkal rendelkező szakembere – a magyar szaknyelvet is alapvetően megeremítő – Kenessey Albert vezette a vizsgálatot. Ennek során a bírói feladatokat Pest szabad királyi város fenytő törvényszéke látta el, a mellette működő tiszti ügyészség közreműködésével. Az akkoriban még teljesen szabályozatlan eljárás során megtörtént a részben vízben álló Slavonia szemléje éppúgy, mint az óbudai hajógyárban javított Karl Ludwig-é, valamint a hajók utasainak, személyzeteinek, kapitányainak kihallgatása. Novemberben kiemelték a mederből a megsérült gőzhajót, és a testén tátongó rést ideiglenesen megszüntetve egy újpesti dokkba szállították.

A magyarországi folyamhajózásra ekkoriban – hazai joganyag hiányában – a Kiegyezés előtt kiadott ausztriai birodalmi normákban megfogalmazott szabályozók voltak az irányadók. Ezek az 1815-ös bécsi kongresszusi okmány azon előírásain nyugodtak, miszerint a rendészeti szabályok minden folyóra nézve egységesen, az érintett államok által egyoldalúan meg nem változtatható módon kerülhetnek megállapításra. Erre figyelemmel a császári-királyi kereskedelmi miniszternek az 1850-es években hozott rendeletei határozták meg a hajózás legfontosabb szabályait, a személyi, műszaki követelményeket. Ezek közül alapvető volt azon előírás, amely szerint a „*Dunán hajózó minden gőzösnek egy saját vezetőnek felelős vezérlete alatt kell állania, ki az erre nézve megkívántató ismereteket s gyakorlati képességet magának megszerezte s minden szükséges tulajdonságok iránt magát igazolni köteles*”. (Magyarországot illető Országos Kormánylap 1858/V. 143.).

Az önálló hazai szabályozást már a baleset után gróf Mikó Imre közmunka és közlekedési miniszter 1869. április 21-i, az addigi normákra figyelemmel megalkotott rendelete jelentette, amely bevezetőjében megállapította, hogy „Magyarországban a folyó-, csatorna- s tóhajózásra vonatkozó törvények és rendszabályok nem léteznek”. Az ennek mellékleteként közölt *Ideiglenes folyó-, csatorna- és tói hajózási rendszabályok* részletesen szóltak mindazon előírásokról, amelyek kötelezőek voltak a szabályos és biztonságos vízi közlekedés érdekében. Ennek 4. §-a is leszögezte az alaptételt, miszerint a „vezető személyesen felelős, hogy a vezetése alatt álló hajó [...] jó karban tartassék, a szükséges személyzet, a hajó nagyságának és céljának megfelelő tartozékok meg legyenek, a hajó rendszeren terhelve s jól vezetve legyen; általában mindazért, mit ezen minőségben művel vagy mulaszt”. (Magyarországi Rendeleték Tára 1869 564-618.). Részletesen szabályozást nyertek a hajózás körüli általános elővigyázat és a különös előírások kérdései, mint például a járművek haladása, kivilágítása, egymás közti érintkezése, segítése.

A baleset miatti vizsgálat során nagyszámú személy kihallgatása történt meg, akik – attól függően, hogy melyik hajón voltak a balesetkor – eltérően emlékeztek a történetekre, körülményekre. Annyi megállapítható volt, hogy a Duna kanyarulatából előbukkant, hegymenetben szabályos menetirányát elhagyó Karl Ludwig-ot a Slavonia kapitánya és a fedélzetén tartózkodó utasok észlelték. Návay Kálmán az ütközést kerülendő lassította hajója sebességét és figyelmeztető füttyüléseket adatott le a gőzgéppel, megverette a harangot, az utasok pedig kiáltoztak a közeledő nagyobb hajó felé. Közben a kapitány felhívatta a szalonban tartózkodókat a fedélzetre. A figyelmeztetésekre nem reagáló Karl Ludwig változatlanul folytatva haladását, nekiütközött a kisebb járműnek. A nagyobb gőzösön tartózkodók elmondása szerint viszont a Slavonia nem volt kivilágítva, azt nem lehetett észlelni. Hadda László, a Karl Ludwig kapitánya szerint hiányoztak a hajóról a szabályosan égő lámpák, így legfeljebb uszálynak vélte a közeledő hajó sötét tömegét, a Slavonia fedélzetéről pedig csak az ütközés után hangzottak el a figyelmeztető jelzések. A nagy zajban a két kapitánynak nem sikerült magát megértetnie, így a Slavonia egy ívet húzva a balpart felé tartott, míg a Karl Ludwig tovább hajózott felfelé a Dunán.

A tudósítások szerint a vizsgálat arra a következtetésre jutott, hogy a Karl Ludwig parancsnoki hídján az ütközést megelőzően nem volt jelen sem Hadda, sem König Sándor másodkapitány, míg a „keréknél álló egyetlen kormányos nem hagyhatta ott helyét, hogy az illetőket a lent mulató *inspector* köréből felhívja”. (Magyarország és a Nagyvilág 1868/44. 554.).

A vizsgálat 1868 őszi befejezését követően huzamosabb ideig semmiféle hír nem látott napvilágot a balesetről. Több mint három és fél év elteltével – ami

alatt megszervezést nyert az állami igazságszolgáltatás – viszont közlést nyert, hogy három főt, az összeütközött hajók kapitányait a Pesti Királyi Ügyészség megvádolta azon tényállás alapján, miszerint az „1868. évben egy napon este 8 órakor a Slavonia gőzhajó lefelé úszván, a szakálasi foknál Monostor közepében a Karl Ludwig gőzhajóval összeütközött, mely alkalommal a Slavonia oly annyira összezúzatott, hogy majd elsüllyedt, ha a Johann gőzhajó nem sietett volna segítségére”. (A Hon, 1872/180.). Az ütközés következménye emberhalál és tetemes anyagi károkozás lett.

Az ügyet 1872. augusztus 5–6-án tárgyalta a Pesti Királyi Törvényszék három fős bírói tanácsa egy szokatlan és akkoriban alkalmazni kezdett jogforrás alapján. Az Igazságügyi Minisztérium államtitkára, Csemegi Károly 1872 február végére készítette el a teljes kodifikálatlanság oldására *A törvényszékek illetőségéhez tartozó bünvádi eljárás ideiglenes szabályozásáról szóló törvény* javaslatát, amely röviden szólt az elsőfokú eljárás szabályairól. Ezt a Képviselőház igazságügyi bizottsága némileg átszövegezte, de megtárgyalására az Országgyűlés feloszlása miatt nem került sor. Ebben a helyzetben Bittó István igazságügy-miniszter a törvényszékek elnökeit az 1872. május 1-jei körlevelében arra hívta fel, hogy iparkodjanak a bíráknál „odahatni, miszerint az ebben foglalt intézkedések ... a fennforgó bünvádi ügyek körül alkalmaztassanak”. (Képviselőház irományai 1869/XV. 119-154., Baróthy 1897 35.).

A per első napján történt kihallgatásokkor Návay, a Slavonia kapitánya állította, hogy a „Carl Ludvig minden harangozása és füttyölése daczára meg nem állt, hanem hajójával összeütközött úgy, hogy ha az ott átmenő János nevű teherhajó nem fogadja be a kiszállni kénytelen utasokat, sok ember vesztette volna életét”. Ezzel szemben Adda és König első- és másodkapitányok szerint a kisebb hajón „csak egy lámpa égett, úgy, hogy csak uszályhordónak nézték. Később a felfelé menő Carl Ludvig megállt, a Szlavónia azonban a part másik oldalára fordult és ezen alkalommal a megállott Carl Ludviggal ütközött össze. Ezen két eltérő véleményre szakadnak a tanúkép kikérdezve lett utasok, és azok akik akkor a két hajón, valamint a János nevű szállítóhajón szolgáltak. Tisztázódott, hogy az ütközés következtében egy diakóvári tanító két gyermeke lelte halálát, mivel az egyik a Szlavóniába beható vízben fulladt meg, a másiknak tüdőgyulladás a meghülés folytán annyira nőtt, hogy Apatinba vitetvén, azonnal meghalt”, a hajóban pedig 31.888 forint kár keletkezett. (Budapesti Közlöny 1872/180. 1440.).

A második napon hangzottak el a vád- és védőbeszédék. Ezek során Csukássy Károly alügyész a „két gyermek halálából kiindulva, Návay és Adda kapitányokat vétkes mulasztás által okozott emberölés miatt 6-6 havi fogságra ítélni” indítványozta, míg Funták Sándor védőügyvéd a „védenczeit felmentetni kéri, miután a bekövetkezett szerencsétlenségnek kiszámíthatatlan és a vádlottaknak

fel nem róható okai vannak”. A törvényszék ezeket követően „több mint félórányi tanácskozás után *Addát és Königet, a Carl Ludvig első és második kapitányait az élet biztonsága elleni vétség miatt 14 napi fogságra, valamint az okozott és polgári perúton megállapítandó kár megfizetésére ítélte*”, míg Náray Kálmánt felmentette. (Budapesti Közlöny 1872/180. 1440.).

Az ítélet meghozatala azonban nem ment könnyen: mint a korabeli jól értesült szaklap, a Jogtudományi Közlöny később tudatta a „*hármás bíróság egyik tagja nem vélte a tényálladékot megállapíthatónak, míg a másik két bíró, tehát a többség a tényálladékot helyreállítva vélte; a bűnösség kérdésére kerülvén a szavazás, az egyik bíró tényálladék hiánya, s illetőleg meg nem állapíthatása folytán a két hajóskapitány egyikét sem mondhatá bűnösnek, a másik két bíró közül pedig az egyik Pétert, a másik Pált találta bűnösnek! Ekkép nem juthatván többségre, a tárgyalást vezető bíró úr szavazásra hívatott még két törvényszéki bírót, kik közül egyik sem volt jelen a tárgyalásnál és szavaztak bírótársaik rövid előterjesztései alapján! Hogy ezen eljárás bírálatra nem szorul, azt mindenki belátja*”. (Dárdai, 1873, 126.).

A bíróság döntése meghozatalakor ismeretlen helyzetben volt, hiszen ilyen ügygel a magyar joggyakorlat korábban nem találkozott. Büntető törvénykönyv nem lévén, az addigi szokásjogra és a kibontakozó jogirodalomra támaszkodhatott döntése meghozatalakor. Ekkoriban a hazai büntető igazságszolgáltatás számára viszonyítási pontként a pesti egyetem tanárának, Pauler Tivadarnak a Büntetőjogtan című könyve szolgált. Ez kódexszerűen összegezte a büntetőjogi ismereteket: a mű az egyes szakaszoknál bemutatta az alapvetően szokásokon alapult hagyományos hazai jog, az 1843-as büntetőjogi javaslat és az 1852-es – Magyarországon 1861-ig hatályos – ausztriai birodalmi Btk. megoldásait, kiegészítve a külföldi jogirodalommal és a szerző magyarázataival. A könyv 420. §-a szerint – figyelemmel az 1852-es Btk. 335, 336, 337. §-aira – életbiztonság elleni vétségnek minősült, ha a sértett halálát nem szándékos, de mégis vétkes magatartás okozta, amely „*elbizottság vagy vigyázatlaniságból [...]* veszi eredetét”. A szerző ismét e Btk-ra utalva írta, ha a „*vigyázatlaniság különösen veszélyes tárgyak körül vagy körülmények közt követtetett el*”, akkor meghatározott tartamú szabadságvesztést kell alkalmazni, míg a szokás szerint Magyarországon a büntetés a bíró belátásától függött. (Pauler, 1870 154-156.).

A törvényszék ítéletének kihirdetése után hosszabb procedura vette kezdetét, amelynek tartalma az egyes bírósági szintek döntéseinek indokait illetően nem ismert, de végeredménye a Magyarország és a Nagyvilág című folyóirat 1873. július 13-án megjelent számában közzétett kúriai határozatból megismerhető. Az 1872. augusztus 6-i ítélet ellen a királyi ügyészség, valamint a két elítélt kapitány fellebbezett. Ezeket elbírálv a Pesti Királyi Ítéltábla 1872. november

4-i végzésével megsemmisítette az elsőfokú határozatot és a törvényszéket új ítélet hozatalára utasította. Az erre hozott és az eredeti ítéletet fenntartó 1873. február 14-i határozat elleni fellebbezések elbírálásaként az ítélőtábla 1873. március 3-án újra megsemmisítette a törvényszék döntését és a korábbi táblai végzés pontos teljesítésére, vagyis új ítélet hozatalára és annak szabályszerű kihirdetésére utasította az elsőfokú bíróságot. Erre a Pesti Királyi Törvényszék 1873. március 14-én hozta meg újabb, az eredetit megismétlő ítéletét. Ezt a királyi tábla már érdemben elbírálva 1873. április 7-én döntött a fellebbezésekről. Ebben kiindulási pontként leszögezte, ahhoz, hogy *„minden jogi kételyt kizárólag kimondathassák az életbiztonság elleni vétség a vádolt hajóskapitányok melyike által követetett el”*, feltétlenül szükséges *„1. megállapítása azon irány-
nak, melyen a két összeütköző gőzös haladott; 2. megjelölése a helynek, hol az összeütközés történt; 3. bebizonyítása annak, elmulasztott-e és melyik részről a kellő elővigyázat”*. (Magyarország és a Nagyvilág 1873/28. 360.).

A tábla megállapította, hogy ezen alaptételeket a törvényszék rögzítette, mint az *„első bírósági ítélet által is jelzett vezéreszmét”*, azonban a terjedelmes vizsgálat és a végtárgyalás eredményeként csak azt lehetett kimondani, hogy a *„kihallgatott számos tanúk majdnem mindegyike azon gőzhajó kapitánya mellett tanúskodnak, melynek hajóján voltak, s a bekövetkezett emberhalált eredményező szerencsétlenség előidézőjének, az ellenök jövő másik hajós kapitányt jelölik ki”*. Ennélfogva a *„tömegesen eltérő ellentétes tanúvallomások egyikének a másika fölött előnyt adni annál kevésbé lehet, mert a hajók irányáról, s arról, minő erővel haladott a gőzös, kellő szakismeret hiányában bizonyítékot nem nyújthatnak, főleg ha figyelembe vétetik az, hogy sokan olyan körülményről is tanúskodnak, mely a vizsgálat fejleménye által teljesen megczáfolva van”*. (Magyarország és a Nagyvilág 1873/28. 360.).

A per során bebizonyosodott, hogy az ütközést megelőzően mindhárom kapitány hajója vezérlőhídján volt, továbbá a Karl Ludwig kevéssel az ütközés előtt a Ferdinand Max és Johann nevű gőzösöket *„kellő úton haladva kikerülte”*. Tény az is, hogy a Slavonia lámpái a *„hajózási rendszabályok ellenére, habár hivatalos tudomás szerint eltörve, nem az árboczon vagy kéményen, hanem alant a rúdon voltak illesztve”*. Így Addának azon előadása, miszerint ő a *„hajót világitásánál fogva tutajnak nézte, az intézkedéseket eleve ehhez képest tette meg, vétkességet annál kevésbé sem képezhet, mert a tutajnak vélt gőzhajót fölismerve, a hajószemélyzet és a vele utazó kapitányok egyező tanúsítása szerint hajóját meglassította, illetőleg megállítást elrendelte”*. Az ítélőtábla szerint a Slavonia kapitánya és legénysége által említett azon körülmény, hogy a másik hajó a veszélyt jelző figyelmeztetésükre nem ügyelt, *„teljesen elenyészik azáltal, hogy a Carl Ludvig személyzete, úgy az utasok állítása szerint a jelzés csak*

közvetlen a veszély percze előtt hallván, az összeütközést meggátolható nem volt”. (Magyarország és a Nagyvilág 1873/28. 360.).

Mindezek alapján és mivel a szakértői nyilatkozat szerint az, hogy a „hajók minő irányban haladtak, hol történt az összeütközés, meg nem állapítható; miután végül az, hogy a hajózási szabályok vádlottak mindegyike vagy melyike által szegetett meg, ellenükbe be nem bizonyíthatatik, jelesen Návay K. ellenében az, hogy a hajó lámpái szabályellenes helyen voltak illesztve, miután arra készüléke nem volt, bűnül föl nem róható, a szabályok esetében pedig ezeken kívül még más tényleges viszonyok tekintetbe nem vétele által vétkes vigyázatlanság követtetett volna el, semmivel sincs igazolva”, ezért a Karl Ludwig kapitányait a vád alól „alanyi tényálladék meg nem állapíthatása miatt” felmentette, míg az ítéletnek Návay Kálmánra vonatkozó részét fenntartotta. (Magyarország és a Nagyvilág 1873/28. 360.).

A felülvizsgálat eredményeként a Kúria, mint legfőbb ítélőszék 1873. június 10-i határozatával az ítélőtáblai ítéletet indokainál fogva helyben hagyta. Így zárult a hazai jogtörténet első gépi meghajtású hajók közötti ütközési ügye, amelynek hatásaként is megszületett a hazai hajózást évtizedekig meghatározó szabályozás. Az ügy főszereplői közül a helyreállított Slavonia az 1872. augusztus 20-i fővárosi regattán már részt vett. Az Első Magyar Gőzhajózási Társaság megszűntével és hajóinak a DDSG-hez kerülésével pedig Návay Kálmán is e cégnél nyert alkalmazást a továbbiakban.

Felhasznált irodalom

- Az Aldunán történt szerencsétlenség.* Fővárosi Lapok 1868/241. 963.
- Ideiglenes utasítás az 1868. évi szeptember 1-én életbeléptetett magy. kir. vasúti és hajózási főfelügyelőség hatáskörét illetőleg.* Budapesti Közlöny 1868/271. 2555.
- A kereskedelmi ministeriumnak 1858. január 29-kén kelt rendelete, kiható minden koronaországokra, a katonai határőrséget kivéve, a Dunáni hajózásra és tutajozásra megkívántató ausztriai igazolványok elnyerése tárgyában.* Magyarországot illető Országos Kormánylap 1858/V. 143.
- A magy. kir. közlekedésügyi minister körrendelete az ország összes törvényhatóságaihoz.* Magyarországi Rendeleték Tára Pest 1869 564-618.
- A vasúti és hajózási magy. kir. főfelügyelőség hatásköréhez tartozó közlekedési vállalatok 1869-dik évi forgalmára vonatkozó statisztikai adatok.* A Magyar Mérnök Egyesület Közlönye 1870/3. 211-212.
- A magyar gőzös hajótörése oct. 10-én.* Magyarország és a Nagyvilág 1868/44. 554.
- A Karl Ludwig és Slavonia gőzhajók összeütközése.* A Hon 1872/180.
- Az első f. pesti királyi törvényszék.* Budapesti Közlöny 1872/180. 1440.
- A Carl Ludwig és Slavonia gőzhajók összeütközése.* Magyarország és a Nagyvilág 1873/28. 360.
- Baróthy M. (1897): *A budapesti királyi főügyészség által 1872. január hó 1-től 1897. év május hó 1-ig kibocsátott körrendeletek időszerinti gyűjteménye.* Budapest: Hunnia Kiadó
- Dárdai S. (1873): *A közvetlenség elve a bűnvádi eljárásban.* Jogtudományi Közlöny, 16, 126.
- Pauler T. (1870): *Büntetőjogtan II. – Anyagi büntetőjog különös része, alaki jog.* Pest: Pfeifer Ferdinánd
- Törvényjavaslat, a törvényszékek illetőségéhez tartozó bűnvádi eljárás ideiglenes szabályozásáról.* Az 1869-dik évi április hó 20-dikára hirdetett Országgyűlés Képviselőházának irományai XV. kötet Pest 1872 119-154.

A cikkben szereplő online hivatkozások

URL1: *Első Magyar Gőzhajózási Társaság.* http://www.hajoregiszter.hu/tarsasagok/belvizi/elso_magyar_gozhajozasi_tarsasag/194

Korinek László

A híd

Valamikor, 1990 kora őszén a belügyminisztérium rendészeti helyettes államtitkára fogadta Bernhard Prestel zürichi üzletembert, egy nemzetközi konzulting cég elnökvezérigazgatóját. A vendég előljáróban ismertette, hogy munkatársával már átvilágította és gyakorlati tanácsokkal látták el egyebek között a belga, a holland vagy a svájci rendőrséget, s tanácsaik alapján ezeken a helyeken jelentős hatékonyságemelkedés következett be. (A fiatalabb olvasók számára csak egy megjegyzés: ez volt az az időszak, amikor Magyarországon hónapról hónapra emelkedett az ismertté vált bűncselekmények száma, határainkon túl széthullóban voltak államalakulatok, valamint kelet s dél felől fenyegető hírek jöttek a küszöbön álló délszláv háborúról.) Bernhard Prestel felajánlotta, hogy kész átvilágítani a nehézségekkel küzdő magyar rendőrséget, mert tudja, hogy a már folyamatban lévő politikai változást szervezeti, szemléletbeli átalakulásnak is kell követnie. Ez természetesen magától értetődő volt, de a tárgyalásban az hozott döntő fordulatot, hogy a svájci üzletember közölte, mindezt ingyen teszi, ugyanis olyan konstrukciót javasolt, melyben megszervezte a feladat költségeinek nyugat-európai kormányok általi önkéntes viselését. Mivel csak pár hónappal voltunk a látványos magyar határnyitás után, és a nemzetünk iránt érzett rokonszenv mérete olyan nagy volt Nyugat-Európában, hogy ez teljesen hihető ígéretnek tűnt. Különösen úgy, hogy mindeközben hazánk külföldi adósságállománya soha nem látott méreteket öltött. Horváth Balázs akkori belügyminiszter öt perc alatt megértette a nagylelkű ajánlat politikai hasznát, és a donációban résztvevő kormányok megkapták az előre elkészített felkérőleveleket, ezzel beindult a máig is sokat emlegetett, több évig tartó Team–Consult-os átvilágítás. A vizsgálat stratégiai célja az volt, hogy minden magyar rendőri egységhez külföldi nyugalmazott rendőrtisztek érkezzenek és készüljön egy problémakatalógus. Ennek összegzését a svájci cég vezetője a parlament nemzetbiztonsági bizottsága előtt megtette, ahol egyhangú határozat született a projekt folytatására. A következő fázisban már magyar rendőrtisztek utaztak ki a fent említett országba, s ott szakmai gyakorlatokon vettek részt, és gyakran az ajándékba kapott, jól felszerelt rendőrautókon tértek haza.

Úgy tűnt, hogy a magyar rendőrségi állomány – Boross Péter akkori belügy-miniszter szavajárásával – sikerrel vált partot, s előbb-utóbb teljesértékű partnere lesz a nyugat-európai rendőri szakembereknek. Az, hogy ez a várakozás nem mindenben teljesült már egy másik tanulmány témája lenne, most érjük be azzal, hogy szigorúan tudományos szempontok alapján nem tekinthetjük a magyar rendészet elméleti felkészültségét a nyugat-európaival teljesen szinkronban állónak. Azt azért mégis meg kell jegyezni, hogy a 90-es években sikerrel működött Magyar Rendészeti Kutatóintézet megszüntetése nem volt a legszerencsésebb politikai döntések egyike. Örvedetes tény ugyanakkor, hogy felnőtt egy olyan új rendőri nemzedék, mely kiváló nyelvtudással rendelkezik, s közülük a legjobban a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskolájának ígéretes hallgatói.

Mint volt lapszerkesztő gyakorta tapasztaltam egy-egy rendészettel foglalkozó kézirat kapcsán, hogy a szerző nem ismeri a kurrens idegen nyelvű szakirodalmat. Így nem egyszer felfedeztek olyan újítást, amely a nyugati szakirodalomban előnyeivel és hátrányaival már alaposan kitárgyalt tapasztalat volt. Szeretném eloszlatni azt a közkeletű hiedelmet, hogy a rendészetnek nincs szakirodalma, és azt mindig az ország politikusai tudják az adott nép viszonyaihoz illeszkedően legjobban meghatározni. A valóság ezzel szemben az, hogy nagyon élénk tudományos munka folyik ezen a téren is, melynek lecsapódásából engedtessek meg nekem, hogy felsoroljak néhány nagyon tekintélyes folyóiratcímet az alábbiakban.

- Crime Science
- European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice
- European Journal of Criminology
- European Journal of Police Studies
- European Journal on Criminal Policy and Research
- International Journal of Electronic Security and Digital Forensics
- International Journal of Police Science & Management
- Journal of Police and Criminal Psychology
- Police Journal: Theory, Practice and Principles
- Police Quarterly
- Policing: A Journal of Policy and Practice
- Trends in Organised Crime
- Journal of Human Trafficking
- Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism
- Police Practice and Research
- Policing & Society
- Studies in Conflict and Terrorism

- Revue Internationale de CRIMINOLOGIE et de POLICE Technique et Scientifique
- Policing & Society
- Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft
- Die Polizei
- The British Journal of Criminology
- Criminology
- Policing
- Police Quarterly
- Security Journal
- Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism
- International Journal of Intelligence and Counterintelligence
- The International Journal of Intelligence, Security, and Public Affairs
- Theoretical Criminology
- Crime, Law and Social Change
- Journal of Contemporary Criminal Justice
- Criminal Justice Studies
- The Howard Journal of Crime and Criminal Justice
- Journal of Criminal Law and Criminology
- European Journal of Criminology
- European Journal on Criminal Policy and Research

Mint a fenti felsorolásból látjuk, szinte minden világnyelven elérhető a rendészetnek az a nagyon gazdag tárháza, mely meg kellene, hogy jelenjen a magyar rendészeti közgondolkodásban. Tájékoztam, sajnos – tán anyagi eszközök híján – ebből csak mutatóban van elérhető nyomdai példány a magyar könyvtárakban.

Majd harmincesztendős rendészeti tapasztalatom birtokában két törésvonalat érzékelek. Az egyik, hogy a fájdalmasan hiányzó Rendészeti Kutatóintézet szerepét a kétségkívül egyre erősödő, immár egyetemi szintű rendészeti felsőoktatás még a doktori iskolájával sem tudja betölteni, a másik, hogy a rendészet nemzetközi szakirodalmá nem jut el a magyar rendészet vezetői és végrehajtói állományához.

Paradox, de a problémára épp a kialakult helyzet hordja önmagában a kézenfekvő megoldást. Mint az alább következő táblázat mutatja az NKE Rendészet-tudományi Doktori Iskola jelenlegi hallgatói máris rendelkeznek olyan nyelvi előképzettséggel, ami megfelelő vezetővel kiválóan továbbfejleszhető speciális szaknyelvi tudássá. (Közbevetés: sajnálatos, de a gyorsan fejlődő nemzetközi rendészeti szaknyelvvvel nem tart lépést a magyar, ezért egy sajátos magyar nyelvújításra is szükség lenne.)

	Felsőfok	Középfok	Alapfok
Angol	11	36	2
Német	7	19	1
Orosz	2	1	
Spanyol	1	3	
Francia		1	1
Olasz			1
Latin		1	
Román		1	

Az NKE Rendészettudományi Kar Doktori Iskolája vezetőségének már vázoltam egy tervezett virtuális folyóirat tervét, s örömmel működneek közre annak megvalósításában.

Elképzelésem szerint egy kiváló nyelvtudással rendelkező magyar rendészeti tudós időről időre ki kellene, hogy jelöljön olyan idegen nyelvű szakcikket, amelyek ismerete elengedhetetlenül fontos lenne a magyar szakemberek ismeretanyagához. Első lépésben az előfizetést nem igénylő, szabad hozzáférésű (free access) folyóiratokkal kellene kezdeni, majd elő lehetne fizetni néhány költségesebb rendészeti folyóiratra is. Az így kijelölt folyóiratokból a doktori iskola hallgatói havonta egy tanulmányt választhatnának szabadon, és egyet pedig a témavezetőjük kötelezően előírna nekik. Ezeket a hallgatók elolvasnák, majd – mint a mellékletben látható példák szerint – szemlélnék, vagyis tömören összefoglalnák a lényeges mondanivalót. (Ne gondoljuk, hogy ez valami borzasztó nagy erőfeszítést igénylő munka, mert a tanulmányok elején található úgynevezett absztraktban a szerző ezt előzőekenyen meg is teszi.) A doktori iskola hallgatója ezért a munkájáért megfelelő kvóta szerint kreditpontot kapna.

Vegyük észre ennek két, pedagógiailag nagyon fontos hozadékát:

- a doktori iskola hallgatója felügyelet, segítség mellett fejleszti általános nyelvi ismereteit igényes szaknyelvi tudássá,
- ugyanakkor megtanulja a lényegyet kiemelő és összefoglaló tudományos módszertant.

Az elkészült nyers fordítást a virtuális folyóirat szakmai szerkesztője átnézi, lektorálja, s ha szükséges korrigálásra visszaadja a hallgatónak. Az így többszörösen átnézett végtermék aztán (munkacímén Nemzetközi Rendészeti Figyelő) egy internetes lapban, valamely kialakuló rovatrend szerint folya-

matosan közlésre kerülne. Figyelemmel arra, hogy a doktori iskola hallgatói – igaz kreditpontok reményében – a recenzióikat nem öncélúan, hanem a magyar rendészettudomány alakító és művelői számára elérhetően végezhessek, célszerűnek tartom, hogy végtermékeiket az új arculatot kialakító Belügyi Szemle hasábjain tegyék közzé. Vegyük észre, hogy egy ilyen internetes lap beindítása voltaképpen a már ma is rendelkezésre álló kapacitások ésszerű átrendezésével megvalósítható. Vannak ígéretes és remélhetőleg dolgozni kész doktoranduszok, akiknek nyelvtudása megfelelő vezetés mellett bővíthető. Vannak nemzetközi folyóiratok, melyek ismeretei jelenleg nem jutnak el a potenciális magyar felhasználókhoz. S van olyan magyar rendészettudós, konkrétan Finszter Géza MTA doktor, az MTA Rendészeti Albizottságának elnöke, a legigényesebb magyar rendészeti szakirodalom (A rendőrség joga, Rendészettan nagymonográfiák szerzője), s az NKE Rendészettudományi Karon hét tantárgy kizárólagos oktatója, aki jól meg tudja ítélni, hogy a kar oktatóinak milyen szakirodalmat adna legszívesebben a kezébe. Továbbá Szikinger István habilitált doktor három nyelvvizsgálóval, s aki ez idő szerint a Belügyi Szemle szaklektora, kivételes szerencseként rendelkezik rendészeti szakmai és nagyon magas színvonalú nyelvismeretekkel.

Ahhoz, hogy az egész vállalkozás, úgy a doktori iskola, mint a Magyar Akkreditációs Bizottság, valamint a Nemzeti Közszolgálati Egyetem szellemében működjön, kívánatos lenne egyféle „Felügyelő Bizottságot” is alakítani. Ebben képviseltetné magát a doktori iskola vezetője, az NKE Rendészettudományi Kar dékánja, és az egész koncepció kiötlője. Ez a bizottság gondoskodna arról, hogy ez az ország többi doktori iskolája számára is követendő példaként szolgáló projekt a Belügyi Szemlével sikeresen tudjon együttműködni. Az egész vállalkozás lényege, hogy egy ilyen figyelővel hidat verjünk a létező külföldi szakismeretek és a magyar rendészeti gyakorlat között, s összekössük az ígéretes doktorjelöltek elméleti tudását és a rendőri praxist.

A Nemzetközi Rendészeti Figyelő szélesebb körű hasznosítása további két területen lehetséges még. Először is megfontolandó, hogy a lap legyen elérhető az érintett belügyi vezetés, valamint az ORFK meghatározott szervezeti egységei számára. Mindkét területen gyarapodik a munkatársak nyelvismerete, ami az eredeti külföldi források közvetlen tanulmányozását is lehetővé teszi. Nem kétséges, hogy az így megszerzett ismeretek segíthetik a nemzetközi együttműködést is. Másodszor a Figyelő megkönnyítheti a NKE Rendészettudományi Kar oktatóinak tájékozódását a külföldi szakirodalomban, ami nélkülözhetetlen az egyetemi szintű oktató- és kutatómunkában.

A mellékletekben bemutatok három, különböző nyelvű tanulmányból készült recenziót, melyek mintaként szolgálhatnak a további munkához.

1. számú melléklet

Romanovszkij, Georgij Vasziljevics – Romanovszkij, Vladiszlav Georgievics (2019): *Az emberi jogok korlátozásának határai a terrorizmus megelőzése terén Oroszországban és külföldön*. Vszeroszjiszkij Kriminologicseskij Zsurnal, 1, 41–50.

Пределы ограничения прав человека при осуществлении профилактики террористической деятельности в России и за рубежом
cj.bgu.ru/reader/article.aspx?id=22400

A terrorizmus elleni fellépés a világ minden országában elsőrendű szükséglet és feladat. Oroszországban is számos, igen sok áldozatot követelő támadást hajtottak végre. A szerzők azt vizsgálják, hogy a törvények megfelelő keretet biztosítanak-e a hatékony megelőző és elhárító tevékenység számára. Következtetésük szerint a prevenció terén nem állnak rendelkezésre azok az eszközök, amelyeket a romboló erőszak sújtotta más országok – így az Egyesült Királyság és Franciaország – már bevezetett. Franciaországban 2015. november 13-án egy sor terrorcselekményt követtek el, amelyek következtében több mint 100 ember vesztette életét. Az Oroszországban betiltott Iszlám Állam nevű szervezet harcosai ezt a napot a francia szeptember 11-ének nevezték el. Francois Hollande – aki akkor Franciaország elnöke volt – azonnal kiadta a feladatot: határozott jogi lépéseket kell tenni a terrorizmus elleni fellépés eredményességének javítására. Ennek nyomán két jelentős törvény született: az egyik a közbiztonság és a közlekedés védelméről az antiszociális magatartásokkal szemben (2016. március 22., 2016-339 sz.), a másik pedig a szervezett bűnözés, a terrorizmus és azok finanszírozása elleni harc erősítéséről, továbbá a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának a növeléséről (2016. június 3., 2016-7311.).

Nagy-Britanniára és Észak-Írországra vonatkozóan a szerzők a terrorizmus megelőzéséről és felderítéséről szóló 2011-es törvényt hozzák fel példaképpen a hatékony prevenció normatív megalapozására. Megjegyzendő, hogy a jogszabály igen széles mérlegelési lehetőséget biztosít a hatóságok számára. A jogkorlátozó beavatkozások kiterjedhetnek mindazokra, akik bármilyen módon előmozdítják a terrorcselekmények megvalósulását, akár úgy, hogy az ilyen törekvéseket támogató személyeket segítik bármely módon. A magatartási szabályokat, elsősorban tilalmakat tartalmazó intézkedéseket a miniszter (Secretary of State) rendelheti el. A bírósági kontroll és a jogorvoslati jog biztosított.

Oroszországban is születtek hasonló szabályok, de nem szövetségi szinten. Dagesztánban például a lakosság igen jelentős részére kiterjedt a megelőző

elszámoltatás alkalmazása, ami a terrorizmussal kapcsolatba hozható személyek ilyenként történő nyilvántartásba vételét és megfigyelését jelentette. 2011-től kezdődően szóbeli parancsok alapján terjedt el ez a gyakorlat, majd 2015-ben a köztársasági belügyminiszter nyilvánosságra nem hozott utasítást (737. sz.) adott ki az elszámoltatások szabályozására, amit tömeges méretekben alkalmaztak. Az intézkedés alá vont személyekről biometrikus mintákat vettek, és figyelmeztették őket a szabályok megsértésének lehetséges – közigazgatási – következményeire. A bíróságok megerősítették az eljárás törvényességét. A későbbiekben – 2016-tól kezdődően – azonban megváltozott az igazságszolgáltatási gyakorlat. A tömeges panaszok nyomán megállapították, hogy az intézkedés hátrányos megkülönböztetéshez vezethet, s számos esetben önkényesnek minősült. 2017-ben a megelőző elszámoltatást megszüntették.

A megelőzés során a tanulmány írói szerint nagy hangsúlyt kell fektetni a terrrorszervezetek utánpótlási bázisának szűkítésére. Ez azonban – miként a brit példa mutatja – nem korlátozódhat a lehetséges tettesek csatlakozásának megakadályozására. Példaképpen említik, hogy 2013-ban Muhammad Al Arefe szaúdi vahabita prédikátor a Twitteren (ahol körülbelül 9 millió követője van) arra szólította fel a nőket, hogy szex-dzsihádot indítsanak Szíriában. A harcok testi szükségleteinek kiszolgálása révén a kezdeményező szerint a nők jelentősen hozzá tudnak járulni a hitetlenek elleni harchoz. Tény, hogy a tömeges terror országaiból hazatérni tudó nők a velük szemben alkalmazott erőszakról, megfélemlítésről, de legalább megtévesztésről számoltak be.

A szerzők a hazai és külföldi példák áttekintése és azok értékelése alapján arra a következtetésre jutottak, hogy Oroszországban szövetségi törvényre van szükség a terrorizmus megelőzése, a prevenció keretében alkalmazható intézkedések alkotmányos szabályozása érdekében.

A két Romanovszkij álláspontjával egyet lehet érteni. Megjegyzendő azonban, hogy a közzétett írás címében jelzett problémával érdemben nem foglalkoznak. Az olvasható ki a tanulmányból, hogy a korlátozásoknak megfelelő – döntően eljárási – garanciák mellett nincsenek érdemi, az életviszonyok terén megragadható határai. Erre vonatkozó érvelés azonban nincs a publikációban. Felvethető például, hogy a szex-dzsihádot megakadályozása érdekében – a brit példát alapul véve – tiltható, megakadályozható-e a szexuális (szerelmi) viszony létesítése olyan valakivel, aki a terrorizmust támogató személlyel áll kapcsolatban? Meddig mehet el a hatalom? Ez a kérdés a biztató cím ellenére nyitva maradt.

Kulcsszavak: terrorizmus, megelőzés, emberi jogok, törvényhozás, összehasonlítás

Keywords: terrorizm, profilaktika, cselovecseszkje prava, zakonodatelsztvo, szravnenie

2. számú melléklet

Feltes, Thomas (2019): *Honnan ered, hova vezet a „német félelem”? A belső és az érzékelt biztonság, az államba és a demokráciába vetett hit elvesztése.* Neue Kriminalpolitik, 1, 3–12.

Die „German Angst“. Woher kommt sie, wohin führt sie? Innere vs. gefühlte Sicherheit. Der Verlust an Vertrauen in Staat und Demokratie
www.nomos-elibrary.de/10.5771/0934-9200-2019-1-3/die-german-angst-woher-kommt-sie-wohin-fuehrt-sie-innere-vs-gefuehlte-sicherheit-der-verlust-an-vertrauen-in-staat-und-demokratie-jahrgang-31-2019-heft-1?hit-id=0&search-click

Az írás a bűnözéstől való félelem problémáit vizsgálja. Megállapítása szerint a belső biztonság egyre inkább az érzékelt biztonságot jelenti. A bűncselekményektől való félelem egyes polgárok számára fontosabb, mint a valóság. A politikusok intézményes formában fejezik ki a félelem kezelését minden lehetséges alkalommal akkor is, ha ténylegesen a probléma ezt nem indokolja. Külföldön sajátos német félelemről beszélnek. Való igaz, hogy az ország lakosságára jellemző a megélhetésért való aggodalom, továbbá a negatív változásoktól – így a kriminalitás növekedésétől – való tartás.

Thomas Feltes megjegyzi, hogy ennek a jelenségnek a bűncselekmények számának és minőségének az alakulásához nincs tényleges köze, még akkor sem, ha nem csupán a hivatalos statisztikához, hanem a saját sértetté válásról történt megkérdéseken alapuló felmérésekhez viszonyítjuk. A bűnözéstől való félelem tehát nem a kriminalitás tényleges alakulásától függ. A megélhetési, a munkahellyel kapcsolatos és más, a jövőre vetített aggodalmak egyfajta általános, szétfolyó fenyegetettségi érzésben oldódnak fel, amit aztán a bűnözés jelenségeire is kivetítenek.

A tényleges helyzet alakulása és a szubjektív oldal közötti ellentmondást jelzi, hogy az utóbbi terén a félelem növekedése volt megfigyelhető, miközben a Bochumban végzett felmérések adatai szerint 1998-tól 2016-ig a megkérdezettek a legfontosabb kategóriákban, a konkrétan általuk megélt deliktumokkal kapcsolatban csökkenő tendenciát jeleztek. A lopások esetében ez 16-ról 10%-ra esett vissza (az összes megkérdezett és a ténylegesen sértetté válásról beszélők arányára vonatkozóan), a testi sértésnél pedig 2,4-ről 1,6%-ra. Érdekes adat, hogy az utolsó megkérdés alkalmával a minta 0,3%-a számolt be a vele szemben elkövetett rablótámadásról, ugyanakkor a megkérdezettek 19%-a tartotta valószínűnek, hogy a következő évben ez megtörténik.

Mindazonáltal tény, hogy a félelem egyes konkrét forrásaira vonatkozó kérdésre adott válaszokból is kiderült: nem a kriminalitás áll az első helyen, az egzisztenciális fenyegetettség különböző vetületei mögött az csak a 18. helyet foglalta el. A kutatások eredményei alapján arra is lehet következtetni, hogy a feljelentési hajlandóság erősödött az emberekben. Ez összefügg a jelzett tendenciával, de egyben azt is jelzi, hogy többen tartózkodnak attól, hogy a konfliktust maguk kíséreljék meg rendezni.

A szerző arra a következtetésre jutott – amivel teljesen egyet lehet érteni –, hogy a német történelmi fejlődés következtében valóban megjelenhetnek nemzeti sajátosságok a szubjektív biztonság területén, de nem ezek a meghatározó tényezők. A közhatalmi intézményekbe vetett bizalom gyengülése hozzájárult a félelem és szorongás erősödéséhez. A teendőket illetően hangsúlyozza: az érzések és a valós állapotok közötti ellentmondás oldása kötelessége a bűnüldöző szerveknek és a politikának is. A legfontosabb azonban azoknak az elveknek, erkölcsi értékeknek a következetes képviselése, amiknek az érvényesülése fokozza a biztonságérzetet. Mindenképpen tartózkodni kell az olyan hibás válasszoktól, mint például a rendőrség létszámának kritikátlan növelése, ami önmagában semmire nem jelent megoldást.

Kulcsszavak: félelem a bűnözéstől, rizikótársadalom, demokrácia, bizalomvesztés, értékerősítés

Keywords: Angst vor Verbrechen, Risikogesellschaft, Demokratie, Vertrauensverlust, Stärkung der Werte

3. számú melléklet

Sanders, Carrie B. – Langan, Debra (2019): *A közügyek újfajta intézése és a rendőrségi kontroll kiterjesztése: közösségi biztonsági hálózatok Kanadában.* Policing and Society, 5, 566–678.

New public management and the extension of police control: community safety and security networks in Canada

Hozzáférhető (a CEPOL rendszerén keresztül):

www.tandfonline.com/toc/gpas20/29/5?nav=tocList

Carrie B. Sanders és Debra Langan a közhatalom, ezen belül a rendőri funkciók és a társadalomirányítás közötti viszony kanadai alakulását vizsgálja ebben az írásban. Megállapítható egyrészt a rendőri tevékenység által érintett életviszonyok szűkebbre szorulása, másrészt új szereplők belépése a közbiztonság-vé-

delem rendszerébe. A társadalom felé forduló rendészetnek magától értetődően együtt kell működnie mindazokkal, akik hasonló célok érdekében tevékenykednek. Nem csupán a magánbiztonsági szervezetekről van szó, hanem minden olyan közösségi intézményről, amely az általánosan elfogadott értékek és normák erősítését, illetőleg védelmét szolgálja. Egy 2013-as tanácskozással utalva a szerzők leszögezik, hogy egyértelmű cél a polgárok, a rendőrség és az egyéb érdekelt szervek együttműködése az olyan integrált közösségi biztonsági törekvések előmozdításában, amelyek a bűnözés végső okainak megragadását és kedvező irányba történő befolyásolását próbálják elérni.

Megfigyelhető a biztonság fétisként való tisztelete, amire válaszul a fenyegetettségekkel szemben felhasználható termékek és megoldások terjedése következett be. A rendőrség a fokozódó igényekkel nem tud lépést tartani. Megjegyzendő, hogy elsősorban a szubjektív biztonság alakulását lehet az említett eszközökkel befolyásolni. Hasonló tendenciák figyelhetők meg a hatalom gyakorlására hivatott más szervek és a társadalmi szükségletek viszonyában. Ezért alakult ki a direkt társadalomirányítást felváltó közvetett kormányzás, ami a közbiztonság védelme körében civil és közhatalmi szervek részvételével működő hálózatok kialakulását hozta magával. Így az emberek és a közösségek maguk is hozzá tudnak járulni a veszélyekkel szembeni védelemhez.

Intézményes formaként említhető a helyzetértékelő tanácskozások (Situation Tables) rendszere, ami nem más, mint az említett résztvevők összejövedele a problémák feltárása és a teendők meghatározása céljából. Mindez természetesen, a jelzett kihívásokra adott ésszerű válasznak tekinthető. Kérdés azonban – vetik fel a szerzők –, hogyan alakulnak a hatalmi viszonyok az ilyen együttműködésben. Megőrzik-e autonómiájukat a civil résztvevők? Amennyiben nem, úgy a demokrácia érvényesülése szempontjából veszélyes lehet a hálózatok létrehozása és működtetése. Carrie B. Sanders és Debra Langan szerint – ahogyan azt az írás címe is jelzi – ténylegesen a rendőrség uralja az említett fórumokat, kihasználva a szakmai tudásában és a birtokában lévő ismereteken alapuló előnyét. Tartalmi elemzés alapján a szerzők arra a következtetésre jutottak, hogy a közbiztonság-védelem hivatalos szervei fogalmazzák meg az elvárásokat a többiekkel szemben, ez pedig a dolog érdemét tekintve lényegében utasítási jogot vindikáló alá-fölérendeltséget eredményez a rendőrség javára. Ráadásul ez a dominancia nem csupán a hagyományos rendészeti kérdésekben nyilvánul meg, hanem az a társadalom feletti kontroll egyéb területein is érvényesül. Ez pedig teljességgel elfogadhatatlan a demokrácia érvényesülése szempontjából.

Carrie B. Sanders és Debra Langan tétéleivel egyet lehet érteni. Hiányérzete annyiban támad az olvasónak, hogy a kutatók egy tendencia lényegét és veszélyeit bemutatták, de nem vállalkoztak a demokratikus válasz lehetőségének

a kidolgozására. Természetesen tiszteletben kell tartani a kutatói szabadságot a probléma tárgyalásának határait illetően, mindazonáltal legalább a jelzések szintjén jó lett volna valamit megtudni a fejlődés kívánatos irányáról is.

Kulcsszavak: rendőrség, rendőri hatalom, civil társadalom, közbiztonság, demokrácia, kormányzás

Keywords: police, police powers, civil society, public security, democracy, governing

Szabó Csaba

A magyar büntetőjogi kodifikációs csomópontjai

Színvonalas és a maga nemében unikális témát feldolgozó monográfiát jelentett meg a Dialóg Campus Kiadó, amikor elérhetővé tette Pallo József „*A magyar büntetőjogi kodifikációs csomópontjai*” című átfogó történeti-jogi munkáját. A Szerző célja megismertetni a büntetés-végrehajtási jognak, mint relatív jogágnak kevésbé ismert előzményeit, valamint a 19. és 20. századi kodifikációs kísérleteinek és eredményeinek viszonyosságoktól nem mentes háttérismereteit. Mindehhez a nagy feladathoz különösen érzékenyen és korábban ismeretlen mélységeket feltárva közelít, mert a kodifikációs folyamatokat mozgató jogpolitikai környezet szemléletes ismertetésén túl a korabeli szakirodalomban fellelhető véleményeket és érveket is felidézi és elemző-értékelő szemléletmóddal tárja az olvasó elé.

A Szerzőnek sikerült megvalósítania, hogy a jogalkotási folyamatokról, azok általánosítható tanulságairól élvezetes stílusban írjon, ami igen nehéz feladat, hiszen a száraz témának és annak összefüggéseinek bemutatása viszonylag kevés felületet kínál mindehhez. A mű lényegre törő stílusa és pontossága elismerést érdemel ugyanakkor átfogó képet ad a feldolgozott témáról és a maga összefüggés-rendszerébe ágyazottan jól nyomon követhetően interpretálja az egyes kodifikációs állomások eszméit, történeti és dogmatikai mozgatórugóit. Láthatóvá válik, hogy a büntetés-végrehajtási jog kérdései mindig is szorosan kapcsolódnak a társadalom fejlődéséhez, az érvényesülő nemzeti büntetőpolitikához, és az európai büntetés-végrehajtási jog egyértelmű hatása alatt a nemzetközi környezethez. A Szerző szerencsés kézzel szintetizálja és ragadja meg a büntetés-végrehajtási jog sokoldalú, így jogi, eljárásjogi, adminisztratív, szociológiai és emberi vonatkozásait is. A monográfia számos tudományos tézist fogalmaz meg, amelyek közös üzenete, hogy a feldolgozott időszak kodifikációs tanulságainak általánosítható tapasztalatai nem elsősorban az egyes jogszabályok regulái között lelhetők fel. Sokkal inkább arra az örökérvényű szabálynak a fontosságára világítanak rá, amely – korszaktól függetlenül – a jogpolitika és a szakmapolitika közötti érzékeny egyensúly megőrzését állítja a középpontba. A Szerző a monográfia esszenciájaként megfogalmazza, hogy a büntetés-végrehajtási jog érték- és eszközrendszere napjainkban nem uralja,

hanem szolgálja az egyént éppúgy, mint a társadalmat. Ez pedig kedvező hatást gyakorol a börtönügy társadalmi fontosságának további erősítésére, amely célkitűzést a jelenlegi szakma – és jogpolitika elkötelezetten támogat.

A szakirodalmi kötethez Vókó György az MTA doktora írt ajánló sorokat, megerősítve annak tudományos és szakmai értékeit és az egyetemi oktatásba való bevonásának helyénvalóságát.

Felhasznált irodalom

Pallo J. (2019): *A magyar börtönügy kodifikációs csomópontjai*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 184.

Interjú Vecsei Miklós felzárkóztatásért felelős miniszterelnöki biztossal

A diagnózisalapú felzárkózási stratégia és annak végrehajtása

„Amit szeretettel nem lehet intézni, azt nem is érdemes.”

Vecsei Miklós

Vecsei Miklóssal, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alelnökével, egyben a diagnózisalapú felzárkóztatási romastratégia előkészítésének és végrehajtásának koordinálásáért felelős miniszterelnöki biztossal folytatott beszélgetés során akaratlanul is nagyon sok aktuális és egyben égető problémát érintettünk. A beszélgetés során a felzárkóztatáson, s annak konkrét megvalósításán kívül olyan komoly gondok is előkerültek, mint a családon belüli erőszak, konkrétan a férfiak nőkkel szemben tanúsított viselkedése. Vecsei Miklósnak mindenre volt egy valódi története, amely igazán hitelessé tette az általa elmondottakat, és kiderült, hogy az elfogadhatatlan helyzeteket is – amikor csak lehet – nagyon sok szeretettel és derűvel igyekeznek megoldani, mert tapasztalatai szerint nem is lehet máshogyan. Személyében közelebbről megismerhettünk egy olyan embert, aki minden esetben a megoldásokat keresi, nem fél a problémák elébe menni, és mindenek felett vállalt célja, hogy tényleg a lehető leggyorsabban és hatékonyan segítsen a rászorulókon, de úgy, hogy ők ne csak elfogadják a feléjük nyújtott kezet, hanem a lehetőségekhez mérten aktív alakítói legyenek saját sorsuknak. Miért jó, hogy a belügyminiszter felügyelete alá került a felzárkóztatási program végrehajtása, mit jelent a diagnózisalapú felzárkóztatás, mekkora a társadalom felelőssége, mindezekre választ kaptunk az interjú során, amelyet Hornyik Zsuzsanna készített.

2019 áprilisától az Ön feladata a diagnózisalapú felzárkóztatási roma stratégia irányítása. Mit jelent ez pontosan?

Egy jól működő állam jogszabályok, struktúrák mentén, univerzálisan működik. Ideális esetben minden jól funkcionál, a települések 90%-ában rendben mennek a dolgok, de a fennmaradó 10%-ban nem lehet az általános szabályokat al-

kalmazni, segítségre, valamilyen beavatkozásra van szükség, hogy kimozdulhassanak. Bár a mögöttünk lévő sok éves munka gyakorlottsá tett bennünket, de teljesen nem lehet felkészülni minden helyzetre. Kicsit olyan ez, mint amikor a sakkmester szimultánt játszik: a lehetséges lépések ott vannak a fejében, de minden pályán az állásnak megfelelő választja. Ahelyett, hogy messziről mondanánk meg, mit kell tenni, előbb megismerjük a helyi problémákat. Nincs két egyforma helyzet, nincs két egyforma település. Az áramlopás például nagyon gyakori probléma, s ennek kapcsán nagyon sok hajmeresztő megoldással találkozunk. Sok helyen kialakult, szervezeten működő uzsorarendszerrel szembesülünk, amelyek felszámolása komoly kihívás, és mindenhol más-más megoldás bizonyul hatékonyak.

Amikor egy településen megjelenünk, először közösségi tereket alakítunk ki, megismerjük az embereket, beszélgetünk velük. Nagyon pontosan kell látni az ottani a valóságot, fel kell mérni a körülményeket, hogy felállíthassuk a diagnózist. Első irodánk – amíg nem találunk megfelelő helyiséget – sokszor a helyi kocsmá, és az eddigi tapasztalatok alapján elmondható, hogy általában jól fogadják bennünket. Akkor jó az integráció, ha azok, akiket be szeretnénk vonni a programba, maguk akarnak abban részt venni. A lakosságnak is értenie kell ezt, mert csak a társadalom képes a befogadásra, és a felzárkóztatási program végső célja a kirekesztett, vagy kimaradó emberek integrálása. Az integráció az egyetlen út, de ezekben az esetekben a többségi társadalomnak van meg az a lehetősége, hogy eldöntse, integrálódik-e. Az út úgy indul, hogy megérkezünk egy adott településre, jelen vagyunk, integrálódunk, megértjük az ottani világot, alkalmazkodunk hozzá, együtt élünk az ottani emberekkel. Nem válunk a kultúrájuk részévé, de könnyedén mozgunk közöttük. Az én integrációm segíti azt, hogy amikor megérkezünk ezekkel a gyerekekkel, emberekkel a többségi társadalomba, akkor ők ott már könnyebben tudjanak mozogni, eligazodni. Az integráció azt jelenti, hogy nemcsak az egyén változik, hanem együtt változunk, nyomot hagyunk egymásban. Ez az igazi siker záloga.

Egyik alkalommal találkoztunk egy roma fiatalasszonnyal, aki arról mesélt, hogy egy ötgyerekes nyírségi roma családból származik, és amikor meglátogatta az anyukája, meghatódva mondta, mindig is ezért imádkozott, hogy a gyerekei egyszer idejussanak, ahol most vannak. Ezekről az „apró” sikerekről a közvélemény ugyan nem értesül, mégis ezek az igazi eredményei a felzárkóztatási programnak. Szerencsére a tiszaburai asszonyok példája azt mutatja, egyre inkább eljut a köztudatba, hogy valóban elindult a felzárkózás. Ezek az asszonyok kitartóan dolgoznak a helyi varrodában, és tízezres nagyságrendben teljesítenek megrendeléseket nagy presztízsű eseményekre és neves cégeknek. Például a budapesti borfesztivál valamennyi pohártartója Tiszaburán készült.

A felzárkózás tulajdonképpen azt jelenti, hogy a hátrányos helyzetben lévők gyorsabban haladnak, mint a társadalom többi tagja. A társadalom gyerekek iránti érzékenysége hála Istennek megfelelőnek mondható, ezért minden felzárkóztatást célzó programot a gyerekek oldaláról kell megközelíteni. Ezért fontos például munkát adni az apáknak, hogy gondoskodni tudjanak a családjukról, a gyerekeikről.

Mindenképpen el kell mondjam, hogy a program során miért fontos a folyamatos jelenlét. A különböző időszakos tanfolyamok nem igazán célravezetők, arra van szükség – különösen a gyerekeknél –, hogy olyan emberektől lássák nap, nap után a követendő mintákat, akiket szeretnek. Sokszor olyan élethelyzettel szembesülünk, hogy egy kisgyerekeknek az a természetes, abba nő bele, hogy a férj veri a feleségét. Ilyenkor nekünk azt kell erősíteni bennük, hogy a szerelmes férfi nem veri a kedvesét.

A 2019. december 9-én megrendezett Bűnmegelőzési Iránytű rendezvényen a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alelnökeként vett részt. Mondana néhány szót a Bűnmegelőzési Tanáccsal közösen megvalósított programról?

Ezeknek a rendezvényeknek óriási hatása van a gyerekek életére, maradandó élményt jelent minden fellépés és az azt követő fogadásokon való részvétel. Azalatt pedig, hogy szerepléseiket megosztják a Facebookon, az otthon-maradottnak is lehetőségük van részesülni az élményből. Minden egyes alkalommal, amikor ezek a gyerekek kiszakadnak a megszokott környezetükből, új helyzetekkel találkoznak, amelyek további tanulásra, tapasztalatszerzésre adnak lehetőséget. Egy utazás, egy repülőtéri vizsgálat, egy minisztériumban szervezett fellépés alkalmával olyan helyzetekkel találkoznak, olyan gyakorlatra tesznek szert, amelyek a jövő életükben is elkísérik őket.

Hatala József tábornok úrral nagyon régre visszanyúló emberi és szakmai kapcsolatot ápolunk. Amikor a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács vezetője lett, együtt mentünk Tarnasárányra, ahol Felkai László államtitkár úr is megjelent. Én a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alelnökeként vettem részt a találkozón, és a Tarnabodon szerzett tapasztalatokat osztottam meg a jelenlévőkkel. Ez a találkozó nem nevezhető a jelenlegi rendezvény közvetlen előzményének, de vitathatatlan, hogy az együttműködés tulajdonképpen itt indult, és ekkor született a felismerés, hogy a zene és a sport a problémás helyzetek megoldásának, a prevenciónak az eszközei lehetnek. A közös program körülbelül három éve indult útjára, ennek keretében több focikupára is sor került. Az egyik ilyen rendezvényen a focimeccs után arra vártuk, hogy az ebéd alatt a helyi gyerekzenekar játsszon. A gyerekek azt mondták, hogy még várnak néhány további tagot. Egyszer csak jöttek is a hiányzók, mégpedig focimeccsben, mert előtte még a

meccsen játszottak. Felejthetetlen látvány volt valamennyiünk számára. Tulajdonképpen ez az igazi és hatékony droprevenció, amikor kitöltjük a gyerekek szabadidejét, amikor nincs idejük arra, hogy káros szenvedélyek rabjaivá váljanak. Azt, hogy mi jó az egyes gyereknek, nem lehet előre tudni, de mindenki számára a közösséghez tartozás a legfontosabb. Azok a gyerekek, akik hallgatói egy zenei próbának, vagy nézői egy focimeccsnek, ezeken keresztül is megérik az összetartozást, ugyanolyan lelkesek, mint a tevékenyen résztvevő társaik. Mint ahogyan minden területen, itt is kell egy meghatározó személy, aki hatni tud a gyerekekre, képes ott tartani őket a próbán, az edzésen, s akit a gyerekek is szeretnek. A zenei próbák sosem szolfézs órákkal, kottaolvasás-tanulással kezdődnek. A lényeg, hogy először megszeressék a tevékenységet, amibe be kívánjuk vonni őket, és később már ők ragaszkodjanak hozzá, hogy maguktól is mindent megtegyenek a siker érdekében. Nagyon fontos megjegyezni, hogy a kezdetekkor a gyerekek maguk készítik el kartonból a saját hegedűjüket, azon kezdik tanulni a ritmust, a húrok pengetését. Muszáj odafigyelni arra, hogy minél alacsonyabb költségekből el tudjunk indulni, hogy hosszú távon működtetni tudjuk a rendszert, ezért például elég egy egyszerű hangár is próbateremnek. De csodálatos dolog, hogy amikor az újak előcsalogatják az első hangokat, ezzel immár a zenekar tagjává, az együtt zenélés résztvevőjévé válnak, és ez a lényeg, a közösséghez tartozás érzése.

Mennyire illeszkedik egymáshoz a két tisztsége? Hogyan támogatja egymást a kettő a munkája során?

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat tevékenységét elismerve neveztek ki a jelenlegi pozícióimra. Ezt a megbízást, a felzárkóztatási program végrehajtását valójában a Szeretetszolgálat kapta meg. A program hatékony kormányzati támogatással rendelkezik, amely a valóságban, a mindennapokban is ténylegesen érezhető. A sikeres végrehajtás biztosítéka, hogy a Belügyminisztérium vezetése gyorsan reagál a problémákra. Van egy állandó stratégiánk, amelyhez képest sok esetben más problémák kerülnek felszínre a diagnózis felállításakor. Ezek kapcsán rögtön cselekedni kell, de szerencsére a minisztériumi vezetés teljes támogatását élvezzük, és a szervezetek vezetőinek hála, kitűnően tudunk együttműködni az Országos Rendőr-főkapitánysággal, valamint az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósággal. Nagyon jó kapcsolatok alakultak ki, komoly segítséget kapunk a munkánkhoz.

Hol tartanak a program megvalósításában?

Kilenc évvel ezelőtt, 2011-ben kérte fel a Magyar Máltai Szeretetszolgálatot Balog Zoltán (az akkori Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadal-

mi felzárkózásért felelős államtitkára, később az emberi erőforrások minisztere), hogy nyolc kistérségben kísérjük a gyerekesély programokat. 2014-ben már harmincnál is több járást bízták ránk, attól kezdve 750 településnek a mindennapjaiba látunk bele. Azt vettük észre, hogy a települések nagy része elkezdett felzárkózni, de vannak olyan helységek, amelyekre más módszert kell kitalálni, mert az eddigiek nem működnek. Tudatos, alapos felkészülés előzte meg a jelenlegi programot és annak végrehajtását. Körülbelül három év múlva tudok valós eredményekről beszámolni, de ez nem azt jelenti, hogy nincsenek részeredmények, amelyek már most örömmre adnak okot. Kiemelt célunk elérni azt, hogy Tiszabőn minden kisgyermekes család előre fizetős mérőórán keresztül, elektromos árammal legalább egy szobát fűteni tudjon. Az áramot közösen termeljük meg a most épülő napelem parkban. Mindezt logikus, gazdálkodó szemlélet kialakításával kívánjuk elősegíteni, amit nem lehet könyvekből megtanulni, de a gyakorlatban elsajátítható. Büszkén mondhatom, hogy átadtuk Európa legmodernebb szemészeti buszát is, így több hátrányos helyzetű településen elindulhattak a szűrővizsgálatok a legmodernebb technológiákkal. Elindultak a házépítések, egyre több helyen található mosoda, de természetesen, ahol lehetséges, fürdőszobákat is építünk. A nyomorúság sajátossága, hogy csak az adott pillanat számít, a nyomorúságban élő ember nem látja a másnapot, nem gondol arra, mit hoz a holnap. A horizontját ki kell tágitani, órákkal, majd napokkal, hetekkel. Ahhoz, hogy az első lépést megtehessek, meg kell értenünk azt a valóságot, amiben ő él. A megértéshez pedig tényleg közel kell menni a problémához és ez egy hosszabb folyamat. 2020. január 31-ig kell elkészítenem az első félévi beszámolót, amelyben már a következő 30 települést is feltüntetjük, ahol tavasszal indul a program. Ebben a ritmusban tartható csak fenn a hatékony végrehajtás.

A közelmúltban az Európai Szociális Alap egyik konferenciáján elhangzott az a kijelentés, hogy ma ez a program a legbátrabb európai felzárkóztató program. Annyira modern, annyira életszerű az, ahogy a problémák megoldásába ilyen mértékben bevonják a civil szervezeteket és megbíznak bennük.

Mely szervezetek tevékenységére tudnak támaszkodni?

Első körben – a Magyar Máltai Szeretetszolgálat mellett – a nagy karitatív szervezetekre, az Ökomenikus Segélyszervezetre, a Református Szeretetszolgálatra, a Baptista Szeretetszolgálatra, a Katolikus Karitászra támaszkodunk, de ezeken kívül a 300 településen már jelenlévő civil szervezeteket is bevonjuk a munkába. Ami már jól működik, azt hagyjuk abban a mederben működni tovább, amennyiben szükséges, további támogatást nyújtunk az általuk folytatott munkához.

Önnek mi ad erőt a munkájához?

Nagy szerencsém van, mert nagyon erősítő, egyben lenyűgöző, amikor az ember látja a munkája gyümölcsét. Igazán különleges élményt jelent például, amikor az ellentétes oldalon álló uzsorásból egyszer csak együttműködő partner lesz a ráhatásunk, közreműködésünk eredményeként. Erőt ad a felépülő házainkra, a gyerekeinkre, a focicsapatainkra, a zenekarainkra, a védőnőinkre gondolni. A lelkesedést a kihívások is fenntartják, az újabb és újabb nehézségek, amelyeket meg kell oldani. Igazi és következetes szeretettel, amely kiszámítható és szigorú, minden megvalósítható.

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A Belügyi Szemle kiemelten a Belügyminisztérium felügyeleti és szervezeti rendszeréhez illeszkedő olyan tudományos közleményeket fogad be és jelentet meg, amelyek elsősorban a rendvédelemmel, a közrenddel és a közbiztonsággal, a biztonságpolitikával, az önkormányzatisággal összefüggő kérdésekkel, a társadalmi devianciákkal, valamint a rendészet kérdéseit kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi és rendészeti szempontból elemzi és értékeli.

A kéziratot kérjük feltüntetni a szerző nevét, beosztását, munkahelyének megnevezését, elektronikus és telefonos elérhetőségét, valamint lakcímét.

A teljes kéziratot .docx formátumban kérjük a szerkesztoseg@belugyiszemle.hu email-címen keresztül a Szerkesztőség részére megküldeni.

A beküldött közlemény visszaigazolása során a Szerkesztőség tájékoztatja a szerzőket a beküldött kézirat befogadásáról és várható megjelentetéséről.

A Szerkesztőség a beérkezett kéziratokat szakmai és tudományos szempontokból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására.

A Szerkesztőség másodközlést nem vállal.

A Belügyi Szemlében megjelent cikkek nem feltétlenül tükrözik a Szerkesztőség álláspontját, azok tartalmáért való felelősség minden esetben a szerzőket terheli. A lap egésze, az egyes cikkeket is beleértve, szerzői jogilag védett, ezeknek a szerzői jogi törvény keretein kívül történő bármilyen felhasználása jogellenes és büntetendő.

A folyóirat megrendelhető a Szerkesztőség e-mail címén vagy telefonon.

Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600

Email: szerkesztoseg@belugyiszemle.hu

Web: www.belugyiszemle.hu

Ára: 530 Ft

